

Uniwersytet Jagielloński
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
INSTYTUT INFORMACJI NAUKOWEJ I BIBLIOTEKOZNAWSTWA
Studia stacjonarne

Joanna Hoły
WYDAWNICZE DZIEJE CYKLU
„ANI Z ZIELONEGO WZGÓRZA”
LUCY MAUD MONTGOMERY
NA ZIEMIACH POLSKICH

Opiekun pracy magisterskiej:
dr hab. Anna Gruca

Opracowano zgodnie z obowiązującymi przepisami o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Praca jest dostępna na licencji:
Creative Commons: Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 3.0 Polska

Kraków 2011

Hoły, Joanna (2011). Wydawnicze dzieje cyklu „Ani z Zielonego Wzgórza” Lucy Maud Montgomery na ziemiach polskich. Praca pod kierunkiem dr hab. Anny Grucy, Kraków: Instytut INiB UJ, 136 s., 71 poz. bibl., 1 aneks, 25 tab., 36 il.

ABSTRAKT

Od ponad stu lat *Ania z Zielonego Wzgórza* Lucy Maud Montgomery oraz dalsze książki cyklu cieszą się niesłabnącą popularnością wśród czytelników.

Praca prezentuje historię wydawania przygód Ani Shirley na Ziemiach Polskich od 1911 do 2010 roku. Opisano polskie wydawnictwa, które na przestrzeni lat publikowały książki z cyklu. Przy użyciu metody bibliograficznej zbadano, jak poszczególne tomy były wydawane na przestrzeni lat. Porównano różnice pomiędzy kolejnymi wydaniem. Przedstawiono, jak historia Polski wpłynęła na częstotliwość z jaką wydawano książki.

Ponadto zaprezentowana została biografia Lucy Maud Montgomery i to jak na jej życie wpłynęło napisanie *Ani z Zielonego Wzgórza*. Pokazano, jak w Polsce obchodzone było stulecie pierwszego wydania powieści oraz podano przykładowe adaptacje telewizyjne książek. Dodatkowo przedstawione zostało, jak współczesne technologie mogą wpłynąć na odbiór powieści.

SŁOWA KLUCZOWE:

ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA - CYKL WYDAWNICZY - KANADYJSKA LITERATURA
MŁODZIEŻOWA - LUCY MAUD MONTGOMERY - POLSKIE WYDAWNICTWA

Hoły, Joanna (2011). Publishing history of Lucy Maud Montgomery’s „Anne of Green Gables” series on Polish Lands. Thesis under the direction of dr hab. Anna Gruca, Cracow: INiB UJ Institute, 136 p., 71bibl. items, 1 annex, 25 tab., 36 il.

ABSTRACT

For over than a hundred years Lucy Maud Montgomery’s *Anne of Green Gables* and the next books of the series have constantly attracted a big group of readers.

This thesis presents the history of publishing series about Anne Shirley on the Polish Lands from 1911 to 2010. It describes the publishing houses which have published books of this series. Using bibliographic method the study examines how the individual volumes have been issued over the years. The work shows how the frequency of publishing of this books is related to the history of Poland. It also compares the differences between various editions.

A biography of Lucy Maud Montgomery is presented, and how writing of the *Anne of Green Gables* influenced her life. The thesis also shows how the 100th anniversary of the first edition of the novel was celebrated in Poland and talk about television adaptations of series. At the end author try shows how modern technologies can influence on books’ reading.

KEYWORDS:

ANNE OF GREEN GABLES - CANADIAN YOUTH LITERATURE - LUCY MAUD MONTGOMERY - POLISH PUBLISHING HOUSES - PUBLISHING CYCLE

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	6
1. Lucy Maud Montgomery (1874-1942)	
1.1. Życie prywatne Lucy Maud Montgomery.....	10
1.2. Twórczość Lucy Maud Montgomery.....	17
1.3. Twórczość Lucy Maud Montgomery na tle historycznym.....	23
2. Cykl o Ani z Zielonego Wzgórza na ziemiach Polskich	
2.1. Publikacje w latach 1911 - 1948.....	26
2.1.1. Ania z Zielonego Wzgórza i Ania z Avonlea publikowane przez Wydawnictwo M. Arcta.....	27
2.1.2. Kolejne części cyklu.....	29
2.1.3. Częstotliwość publikowania kolejnych części cyklu w latach 1911-1948.....	30
2.2. Publikacje Naszej Księgarni w latach 1956 - 1990.....	31
2.2.1. Części cyklu wydane w latach 1956-1959.....	31
2.2.2. Części cyklu wydawane w latach 1967-1974.....	34
2.2.3. Części cyklu wydawane w latach 1976-1983.....	35
2.2.4. Części cyklu wydawane w latach 1984-1990.....	36
2.2.5. Częstotliwość publikowania kolejnych części cyklu w latach 1956-1990.....	38
2.2.6. Numeracja wydań według <i>Przewodnika Bibliograficznego</i>	39
2.3. Publikacje w latach 1991-2010..	40
2.3.1. Rynek książki w Polsce po 1990 roku.....	40
2.3.2. Wydawnictwa, które opublikowały jedynie <i>Anię z Zielonego Wzgórza</i>	41
2.3.3. Publikacje Naszej Księgarni.....	44
2.3.4. Publikacje wydawnictw: Podsiedlik-Raniowski i Spółka, Siedmioróg, Klasyka oraz Kama.....	46
2.3.5. Publikacje wydawnictw: Prószyński i Spółka, Zielona Sowa, Rytm i Waza oraz Hubert i Świat Książki.....	49
2.3.6. Publikacje Wydawnictwa Literackiego do 2010 roku.....	55
2.3.7. Częstotliwość publikowania kolejnych części cyklu w latach 1991-2010.....	61
3. Wydawnictwa, tłumacze i ilustratorzy	
3.1. Terminologia.....	63
3.2. Wydawnictwo M. Arcta.....	65
3.3. Nasza Księgarnia.....	70

3.4. Podsiedlik-Raniowski i Spółka.....	72
3.5. Siedmioróg.....	74
3.6. Prószyński i Spółka.....	75
3.7. Zielona Sowa.....	76
3.8. Philip Wilson.....	77
3.9. Świat Książki i Hubert.....	78
3.10. Wydawnictwo Literackie.....	79
3.11. Mediasat Poland.....	80
3.12. Pozostałe Wydawnictwa.....	81
3.13. Tłumacze i ilustratorzy.....	81
3.13.1. Tłumacze.....	82
3.13.2. Ilustratorzy.....	85
4. Ania poza kartami powieści	
4.1. Stulecie <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i> w Polsce.....	88
4.2. Adaptacje <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i>	90
4.3. <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> w świecie współczesnych technologii.....	92
4.3.1. Streszczenia lektur.....	92
4.3.2. Audiobooki.....	93
4.3.3. E-booki.....	94
4.3.4. Internet.....	96
Zakończenie	100
Bibliografia	103
Indeks nazwisk.....	108
Indeks wydawnictw.....	111
Aneks: Bibliografia cyklu o <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i>	112
Spis tabel.....	132
Spis ilustracji	134

WSTĘP

Od ponad stu lat *Ania z Zielonego Wzgórza* autorstwa Lucy Maud Montgomery nieustannie podbija serca czytelników na całym świecie. W pracy zaprezentowano dzieje książki oraz kolejnych części cyklu na polskim rynku wydawniczym w latach 1911-2010, z jednym wyjątkiem - mianowicie w 1944 roku polskie tłumaczenie jednej z książek z cyklu zostało wydane w Palestynie przez Sekcję Wydawniczą Armii Polskiej na Wschodzie.

CEL PRACY, STAN BADAŃ I METODY BADAWCZE

Głównym celem pracy było zebranie, zestawienie ze sobą i porównanie poszczególnych wydań książek z cyklu o Ani Shirley wydanych na ziemiach polskich od 1911 roku. Starano się stworzyć zbiór możliwie jak najbardziej kompletny. Nie uwzględniono jedynie publikacji wydawnictwa Greg, ponieważ nigdzie nie udało się znaleźć szczegółowych danych bibliograficznych na ich temat. Dodatkowym celem było przybliżenie sylwetki Lucy Maud Montgomery oraz przedstawienie wydawnictw, które na przestrzeni lat publikowały *Anię z Zielonego Wzgórza* i dalsze tomy tej powieści.

Prezentowana praca jest pierwszą tego typu w Polsce - autorce nie udało się znaleźć żadnych innych opracowań, które opisywałyby, w jaki sposób książki kanadyjskiej pisarki na przestrzeni ostatnich stu lat były wydawane na ziemiach polskich.

Podczas tworzenia pracy posłużono się głównie metodą bibliograficzną. Przy opracowaniu metodologii pomocny okazał się artykuł Krystyny Bednarskiej-Ruszajowej *Metoda bibliograficzna i jej zastosowanie*. Podczas tworzenia rozdziału poświęconemu życiu Lucy Maud Montgomery skorzystano z metody biograficznej. W tym wypadku pomocą służył artykuł Agaty Stanisławskiej *Metoda biograficzna* oraz dwa slajdy z prezentacji Bożeny Jaskowskiej *Informacja naukowa*.

WYKORZYSTANE ŹRÓDŁA INFORMACJI

Informacje do całej pracy czerpano zarówno ze źródeł tradycyjnych, jak i internetowych. W większości wypadków były to prace w języku polskim, ale w kilku przypadkach zapoznano się także z opracowaniami w języku angielskim.

Dużym problemem okazało się znalezienie różnorodnych źródeł opisujących życie Lucy Maud Montgomery. Żadne tradycyjne encyklopedie i słowniki - ani ogólne, ani takie, przedstawiające wyłącznie pisarzy, nie prezentują obszernego życiorysu powieściopisarki. Informacji na jej temat poszukiwano między innymi w *Nowym słowniku literatury dla dzieci*

i młodzieży pod redakcją Alicji Buczyńskiej, *Pisarzach świata: słowniku encyklopedycznym* pod redakcją Jolanty Skrundy i *Słowniku literatury popularnej* pod redakcją Tadeusza Żabskiego, ale wszystkie te źródła okazały się mało przydatne. Z tego powodu publikacjami, którymi posiłkowano się podczas pisania rozdziału poświęconego autorce *Ani z Zielonego Wzgórza*, stały się biografie pisarki: książkowa - *Maud z Wyspy Księcia Edward* autorstwa Mollie Gillen oraz internetowa znaleziona w serwisie pinezka.pl.

Podczas pisania rozdziału przedstawiającego publikację poszczególnych części cyklu o Ani Shirley tradycyjnymi źródłami danych bibliograficznych były *Bibliografia literatury dla dzieci i młodzieży 1901-1917* pod redakcją Aliny Grefkowicz, *Bibliografia literatury dla dzieci i młodzieży 1918-1939* pod redakcją Bogumiły Krassowskiej i Aliny Grefkowicz oraz *Przewodnik Bibliograficzny*. Źródłami elektronicznymi były katalogi internetowe: przede wszystkim Biblioteki Narodowej i Biblioteki Jagiellońskiej. Dodatkowe informacje czerpano ze stron internetowych: *Archiwum Allegro*, *MiViMu*, *Xarchiwum* oraz katalogów sklepów internetowych: *Empik.pl* i *Merlin.pl*.

Poza tym autorka starała się opisać z autopsji wszystkie możliwe wydania powieści. Udało się jej to jednak tylko w przypadku większości książek opublikowanych po 1990 roku.

Przy tworzeniu terminologii zamieszczonej na początku trzeciego rozdziału oraz w rozdziale czwartym, skorzystano głównie z informacji zawartych w *Encyklopedii wiedzy o książce* pod redakcją Aleksandra Birkenmajera oraz *Słownika terminów literackich* pod redakcją Janusza Sławińskiego. W przypadku terminu *Bestseller* posiłkowano się artykułem Małgorzaty Mozer *Bestseller: wstęp do problematyki badawczej i próba definicji*. Starano się nie cytować wyżej wymienionych źródeł, a jedynie na ich podstawie sformułować definicje. Zdecydowano się na takie posunięcie, ponieważ wielu autorów przedstawiało te same terminy w podobny sposób i opisy te często różniły się jedynie drobnymi szczegółami.

Informacje na temat wydawnictw opisanych w rozdziale trzecim czerpano głównie z *Encyklopedii wiedzy o książce* oraz z serii publikacji Łukasza Gołębiewskiego prezentujących *Rynek książki w Polsce*. W podrozdziale dotyczącym Wydawnictwa M. Arcta dodatkowo skorzystano ze *Słownika pracowników książki polskiej* pod redakcją Ireny Treichel oraz artykułu Andrzeja Skrzypczaka: *Księgarnia i wydawnictwo Michała Arcta w Warszawie 1887-1950*. Dodatkowo informacje na temat nowszych wydawnictw czerpano także z ich stron internetowych.

W ostatnim rozdziale, podczas opisywania stulecia Ani, wykorzystano głównie wiadomości zamieszczone na stronie internetowej *Ania z Zielonego Wzgórza : stulecie powieści*. Z kolei przy opisie filmów posłużono się informacjami z serwisu *Filmweb.pl*.

Dodatkowo podczas pisania całej pracy przydatnymi, uzupełniającymi źródłami informacji okazały się encyklopedie internetowe: PWN, Wiem.pl oraz Wikipedia (zarówno w polskiej, jak i angielskiej wersji językowej).

Literaturą dodatkową przeczytaną na potrzeby tej pracy były: *Andersen w Polsce : historia recepcji wydawniczej* autorstwa Zdzisławy Brzozowskiej - w publikacji tej przedstawiono jak w naszym kraju wydawano dzieła tego znanego, ponadczasowego autora. Ponadto zapoznano się z dwoma książkami Łukasza Gołębińskiego: *Śmierć Książki* i *e-Książka* przedstawiającymi możliwy wzrost popularności książek elektronicznych oraz związane z tym nadzieje i zagrożenia.

UKŁAD PRACY

Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy przedstawia Lucy Maud Montgomery: jej życie, twórczość i to, jak na pisarkę wpłynęła epoka, w której żyła oraz jak dzieła kanadyjki inspirowały innych twórców. Dzięki temu czytelnik może przeczytać, w jakich okolicznościach powstawały poszczególne części cyklu przygód Ani Shirley.

Drugi rozdział prezentuje zagadnienie, które jest właściwym tematem całej pracy - *Anię z Zielonego Wzgórza* i kolejne części cyklu publikowane na ziemiach polskich od 1911 roku. Pierwszy podrozdział zasięgiem chronologicznym obejmuje lata 1911-1948, drugi lata 1956-1990, a trzeci: 1991-2010. Zdecydowano się na taki podział ze względu na to, że od 1956 do 1990 jedynym wydawcą przygód Ani Shirley była Nasza Księgarnia. Z kolei zarówno wcześniej, jak i później prawa do publikacji powieści Lucy Maud Montgomery posiadało więcej, niż jedno wydawnictwo.

Początek trzeciego rozdziału przedstawia terminologię związaną z wydawaniem książek. Dalej opisane zostały wydawnictwa, które publikowały *Anię z Zielonego Wzgórza* i dalsze tomy powieści. Autorce zależało tu przede wszystkim na pokazaniu, że były to oficyny o różnorodnym profilu. Fakt, że wszystkie one zdecydowały się wykupić licencję na książki Lucy Maud Montgomery świadczy o tym, jak dużą wartość miały jej dzieła.

Dodatkowo ostatni podrozdział krótko prezentuje autorów tłumaczeń i ilustracji, które wykorzystywane były w polskich wydaniach cyklu o przygodach Ani Shirley. Niestety bliższych informacji na ich temat nie udało się odnaleźć.

Ostatni, czwarty rozdział jest zbiorem różnych informacji dotyczących istnienia *Ani z Zielonego Wzgórza* poza kartami powieści. Przedstawia polskie obchody stulecia pierwszego wydania książki, prezentuje adaptacje filmowe oraz traktuje o tym, jak nowoczesne technologie mogą wpłynąć na odbiór powieści Lucy Maud Montgomery.

Uzupełnieniem pracy jest bibliografia licząca 71 pozycji oraz aneksy zawierające bibliografię cyklu o Ani Shirley. Ponadto źródła ilustracji podane zostały w spisie ilustracji.

PODZIĘKOWANIA

Na końcu chciałam podziękować dr hab. Annie Grucy za rady dotyczące źródeł, w których mogłam poszukiwać potrzebnych informacji oraz za wszelką inną pomoc z Jej strony, dzięki której napisanie tej pracy stało się dużo łatwiejsze.

Dziękuję też moim rodzicom, siostrze, pozostałym członkom rodziny oraz przyjaciołom za to, że wspierali mnie podczas pisania całej pracy.

ROZDZIAŁ I: LUCY MAUD MONTGOMERY (1874 – 1942)

Biografowie badający życiorys Lucy Maud Montgomery, o losach artystki najwięcej mogą się dowiedzieć z jej pamiętników oraz korespondencji do przyjaciół. Autorka tej pracy, pisząc biografię artystki posiłkowała się głównie na książce Mollie Gillen *Maud z Wyspy Księcia Edwarda* [Gillen 1994], artykule Marka Kątnego *O Ani z Zielonego Wzgórza Lucy Maud Montgomery* [Kątny 2005] oraz serii internetowych artykułów autorstwa Ewy Henry (pseudonim Spinelli), umieszczonych w serwisie pinezka.pl [Henry 2004-2008, dok. elektr.].

Rozdział jest podzielony na trzy części: pierwsza traktuje o życiu prywatnym artystki, druga mówi o jej twórczości, a trzecia przedstawia pisarkę na tle historycznym.

Ze względu na to, że tytuły niektórych książek Montgomery są tłumaczone na język polski na kilka różnych sposobów, żeby uniknąć nieścisłości, w podrozdziale drugim, w nawiasach kwadratowych podane zostały oryginalne tytuły tych publikacji.

1.1. ŻYCIE PRYWATNE LUCY MAUD MONTGOMERY

Lucy Maud Montgomery urodziła się 30 listopada 1874 roku, w małej miejscowości Clifton (obecnie New London) na Wyspie Księcia Edwarda. Była córką Hugh Johna Montgomery’ego i Clary Woolner z domu Macneill. Matka Maud zmarła niecałe dwa lata po narodzinach dziecka na gruźlicę. Po pochowaniu żony Hugh Montgomery oddał córkę pod opiekę jej dziadków – Aleksandra Marquisa i Lucy Woolner Macneillów mieszkających w Cavendish i prowadzących przy domu urząd pocztowy.

Ilustracja 1: Lucy Maud Montgomery - fotografia z ok. 1882 roku.

Maud Montgomery [Il. 1] - pisarka na co dzień wołała używać swojego drugiego imienia - od dziecka wiodła dość samotne życie. Jej dziadkowie, którzy przestrzegali surowych wiktoriańskich i purytańskich reguł nie pozwalali dziewczynce na częste kontakty z innymi dziećmi w jej wieku. „We wczesnym dzieciństwie [Maud] nie miała bliskich, serdecznych przyjaciół, a w okresie dorastania nie zaznała wolności, której doświadczali jej rówieśnicy.” [Gillen 1994, s. 20]. To odizolowanie miało duży wpływ na ukształtowanie się wyobraźni młodej Montgomery.

W 1887 roku ojciec Maud, Hugh John Montgomery ożenił się ponownie, z Mary Ann McRae. W lecie 1890 roku Lucy Maud Montgomery zamieszkała wraz z nim i jego nową

żoną w Prince Albert. Dziewczyna tęskniła jednak za Wyspą Księcia Edwarda. W jej pamiętniku, we wpisie z 11 grudnia 1980 roku możemy przeczytać: „Ostatnio bardzo tęsknię za domem. Och, żeby móc choć raz spojrzeć na Cavendish! (...) Nie ma na ziemi cudowniejszego miejsca.” [Montgomery 1996, s. 48]. Maud nie zadomowiła się w Prince Albert między innymi z powodu swojej macochy, która nienajlepiej traktowała dziewczynkę. W kwietniu 1891 roku Montgomery podjęła decyzję o powrocie do Cavendish:

„Latem mam zamiar wrócić do domu. Przez pewien czas uważałam tę sprawę za beznadziejną, lecz teraz to już postanowione. (...) Cudownie będzie wyrwać się z tej atmosfery podejrzliwości, drobnych złośliwostek i szykan, jaką stwarza pani Montgomery. Po prostu czuję, że się duszę. Urabiam sobie ręce do łokci dla niej i jej dzieci, ona zaś nie sili się nawet na uprzejmość wobec mnie. (...) Jest zadowolona jedynie wówczas, gdy może wyrwać się z domu. To ostatnie wcale mnie nie zasmuca, ponieważ ż y j ę w tym domu tylko wtedy, kiedy jej nie ma. Bardzo lubię wspólne posiłki sam na sam z ojcem. Możemy cieszyć się naszym koleżeństwem i nikt nie zerka na nas ponuro ani nas nie wyszydza.” [Montgomery 1996, s. 58].

Pod koniec sierpnia 1891 Maud opuściła ojca i wróciła do ukochanego Cavendish.

Należy tutaj wspomnieć, że Hugh John zmarł w 1900 roku w Prince Albert. Poza pierworodną córką pozostawił czwórkę dzieci z drugiego małżeństwa: Kate, Bruce’a, Carlyle’a i Ilę. Żona Hugh umarła dziesięć lat później. Przez całe swoje życie Maud nigdy nie utrzymywała większych kontaktów ze swoim przyrodnim rodzeństwem.

W 1893 roku Montgomery, z racji tego, że pragnęła zdobyć licencję nauczyciela, rozpoczęła naukę w College’u Księcia Walii w Charlottetown.

„Dostawszy się do upragnionej uczelni, [Montgomery] narzuca sobie dyscyplinę, której nie rozluźni do końca życia. Zapisuje się na program pierwszego stopnia - najcięższy z trzech możliwych. (...) Żeby ukończyć z sukcesem program pierwszego stopnia, studenci rozkładali kursy na dwa lata. Maud ukończyła College w rok, z szóstą lokatą na 120 studentów przystępujących do końcowych egzaminów.” [Henry 2004, dok. elektr.].

Następnie Maud pracowała w szkołach w Bideford, Belmont i Lower Bedeque. Ponadto w roku akademickim przypadającym na lata 1895-1896, jako studentka brała udział w zajęciach na Uniwersytecie Dalhousie w Halifaksie – w tym czasie była jedną z nielicznych kobiet na uczelni.

Jej ambitne podejście do zdobycia wykształcenia nie było jednak dobrze komentowane w Cavendish i okolicach. W tamtych czasach uważano, że kobieta powinna nauczyć się jedynie czytać, pisać i dodawać, a później wyjść za mąż i wieść przykładowe życie pani domu.

W 1897 roku Maud w tym samym czasie rozkochała w sobie dwóch kawalerów. Pierwszy - Edwin Simpson, zdawał się być idealnym kandydatem na męża dla panny Montgomery. Był inteligentny, dobrze wykształcony i na dodatek przystojny. Gdy oświadczył się w czerwcu 1897 roku, Maud bez zastanowienia przyjęła jego zaręczyny. Szybko jednak zorientowała się, że wybór nie był do końca trafny, ponieważ w głębi serca nie kochała Simpsona. Montgomery nie miała jednak odwagi, by zarwać zaręczyny. Niedługo potem w jej życiu pojawił się drugi mężczyzna - Herman Leard. Ten nie dorównywał Maud intelektem, ale z jakiegoś powodu pisarka zapalała do niego bardzo gorącym uczuciem:

„Maud (...) uwikłana jest w dwa spędzające jej sen w powiek związki. Jeden z Edwinem Simpsonem, którego nie jest w stanie pokochać, a któremu obiecała swą rękę. Drugi z Hermanem Leardem, który obudził w niej głęboką namiętność, lecz którego poślubienie oznaczałoby dla Maud wyrzeczenie się aspiracji i ideałów.” [Henry 2005, dok.elekt.]

W 1898 zmarł dziadek Maud – Aleksander Macneill. Po jego śmierci, Montgomery zaczęła opiekować się swoją babką i czyniła to przez następne 13 lat, aż do jej śmierci.

„Dziadek w testamencie zapisał dom i gospodarstwo swojemu synowi - Johnowi - z zastrzeżeniem, że dopóki żona dziadka, Lucy, będzie chciała pozostać w domu, John nie przejmie własności. Babka nie jest w stanie zajmować się gospodarstwem i Maud wie, że John będzie robił wszystko, żeby matkę zachęcić do wyprowadzki. Lucy Woolner Macneill, która całe swe małżeńskie życie spędziła pod tym dachem, staje się we własnym domu osobą niepożądaną. (...) Choć (...) dzieciństwo w domu dziadków było [dla Maud] pełne chłodu i dystansu, to jednak dom Alexandra i Lucy był jej domem. Lojalna wnuczka poświęci własną niezależność, żeby jej babka nie była zmuszona poświęcić swojej.” [Henry 2005, dok.elekt.]

Przed powrotem do Cavendish, Montgomery zakończyła swoje miłosne rozterki, rezygnując jednocześnie ze związku z Simpsonem, jak i z Leardem.

W 1902 roku Maud rozpoczęła korespondencję z początkującym pisarzem – Ephriamem Weberem. Rok później, zaczęła utrzymywać listowną znajomość także ze szkockim dziennikarzem Georgem Boyd MacMillanem. To właśnie na podstawie listów, które

Montgomery pisała do Webera i MacMillana możemy dowiedzieć się wielu faktów z życia artystki.

„Maud Montgomery miała wielu bliskich sobie ludzi, ale tylko dwaj dżentelmeni byli jej przyjaciółmi i przez ponad czterdzieści lat i z nimi jedynie utrzymywała stałą korespondencję. Pierwszym był Ephraim Weber, Kanadyjczyk, z którym widziała się trzy razy w życiu - w 1928, 1930 i 1935. Drugim - George Boyd MacMillan, Szkot, którego spotkała tylko raz, w 1911 roku w Szkocji, podczas swojej podróży poślubnej.” [Gillen 1994, s. 5].

Rok 1903 był kolejną ważną datą w życiu pisarki – wtedy właśnie Montgomery poznała swojego przyszłego męża Evana Macdonalda, który został pastorem w kościele w Cavendish, gdzie w tym czasie mieszkała Maud.

W 1908 roku opublikowana została *Ania z Zielonego Wzgórza*. Lucy Maud Montgomery niemal z dnia na dzień stała się znaną osobistością. Sława jednak wcale jej nie odpowiadała. Unikała spotkań z czytelnikami, nie lubiła, gdy w prasie pojawiały się wzmianki na temat jej życia prywatnego. Co ciekawe, jej sukces sprawił, że osoby z jej najbliższego otoczenia, prawdopodobnie czując zazdrość, zaczęły odnosić się do niej wrogo. Dodatkowo powieściopisarkę bardzo denerwowało to, że jej znajomi cały czas zastanawiali się, czy byli pierwowzorami dla którejś z jej książkowych postaci. Tymczasem Montgomery twierdziła, że choć owszem, podczas kreowania bohaterów w swoich dziełach inspirowała się znanymi sobie ludźmi, to zawsze jednej postaci nadawała cechy kilku różnych osób istniejących naprawdę. Samą postać Ani Shirley pisarka opisała posiłkując się zdjęciem amerykańskiej modelki Evelyn Nesbit [Il. 2], które wycięła z nowojorskiego *Metropolitan Magazine* [na podst. *Wikipedia - Angielska*, dok. elektr.].

Ilustracja 2: Amerykańska modelka Evelyn Nesbit, zdjęcie z 1901 roku.

W 1911 roku babcia Lucy Maud Montgomery - Lucy Woolner Macneill zachorowała na zapalenie płuc i zmarła. Śmierć ukochanej osoby była dla Montgomery ciężkim przeżyciem. Po pogrzebie Maud opuściła Cavendish i zamieszkała w Park Corner. Dom, w którym

spędziła dzieciństwo pozostał pusty. Montgomery powróciła do niego kilka razy, jednakże jego widok zawsze napawał ją tak dużym smutkiem, że nigdy nie odważyła się ponownie w nim zamieszkać.

Jeszcze tego samego roku Maud wyszła za mąż za Evana Macdonalda. Pisarka nie kochała pastora, rozsądek podpowiadał jej jednak, że jeśli nie wykorzysta tej okazji, to na zawsze zostanie starą panną.

„W realiach społecznych w czasach Lucy Maud małżeństwo jawiło się jako panaceum na kobiece dolegliwości – stan wolny u kobiety odbierany był niemal jak choroba psychiczna. Fizyczny wizerunek starej panny to chuda, kanciasta plotkara, złośliwa i wścibska intrygantka o charakterze psa ogrodnika. (...) Żałosne było życie starych panien, postrzeganych przez społeczeństwo jako obywatele drugiej kategorii. (...)

Maud, która wychodziła za mąż w wieku 35 lat, uznana była za pannę w bardzo zaawansowanym wieku. Fakt, że jak na epokę wiktoriańską była panną nietypową – niezależną finansowo, rozwijającą się zawodowo kobietą.” [Henry 2005, dok. elektr.]

W podróż poślubną państwo młodzi udali się do Anglii. To była pierwsza i jedyna wizyta Montgomery w Europie. Po ślubie pisarka wyprowadziła się z ukochanej Wyspy Księcia Edwarda i wraz z mężem zamieszkała w Leaskdale.

Niestety okazało się, że pastor na co dzień nie był tak radosnym człowiekiem, jakim wydawał się na pierwszy rzut oka. Macdonald przez całe życie cierpiał na depresję.

„Depresja Evana Macdonalda, która dawała o sobie znać od czasu do czasu, (...) pogłębiła się i przerodziła w tak zwaną melancholię religijną. Wykoślawiona w chorym umyśle prezbiteriańska doktryna, według której niektórzy, wybrani przez Boga, predestynowani są do zbawienia, sprawiła, że Evan Macdonald w atakach choroby popadał w potworne przerażenie, że jest przeklęty przez Boga. Wierzył, że jest przeznaczony do wiecznej kary – nie za konkretne grzechy – ale dlatego, że taka jest boska wola.” [Henry 2005, dok. elektr.]

Jednakże, choć życie z Macdonaldem nie było proste, a jego nastrój często udzielał się Maud, to kobieta pozostała mu wierna aż do śmierci. Montgomery dzielnie spełniała zarówno obowiązki pani domu, żony pastora i matki dwójki dzieci.

„Maud miała prawie trzydzieści osiem lat, kiedy w lipcu 1912 roku przyszedł na świat jej pierworodny syn, Chester Cameron; czterdzieści - gdy w sierpniu 1914 roku urodziło się martwe dziecko, Hugh Aleksander, i czterdzieści jeden, gdy w październiku 1915 powiła trzecie i ostatnie swoje dziecko, Evana Stuarta.” [Gillen 1994, s. 112].

Maud zawsze była osobą, która bardzo przejmowała się wszelkimi wydarzeniami mającymi miejsce nie tylko w jej życiu, ale także na świecie. Wybuch pierwszej wojny światowej bardzo ją poruszył. Mimo, iż nikt z jej bliskich nie brał udziału w walkach, każdego dnia z niecierpliwością wyczekiwała na wieści z frontu. „W styczniu 1916 roku Maud podjęła pracę w Czerwonym Krzyżu (...) (była przewodniczącą lokalnego koła tej organizacji). Pomagała w pakowaniu i wysyłaniu żywności.” [Gillen 1994, s. 117]. Wojna tak bardzo zaprzętnęła myśli Montgomery, że w latach 1914-1918 wydała ona jedynie jedną powieść. Dopiero gdy na świecie ponownie zapanował pokój, Maud z powrotem odzyskała „równowagę ducha” i znów zaczęła pisać.

Po wojnie Montgomery i jej rodzina dwa razy zmienili miejsce zamieszkania. Najpierw, w 1926 przeprowadzili się do Norval, gdzie znajdowało się nowe miejsce pracy męża Maud. Następnie w 1935 roku, po tym, jak pastor przeszedł na emeryturę, wszyscy przenieśli się do Toronto, gdzie Maud kupiła dom, który nazwała „Journey's End”, czyli „Koniec Podróży”. Nazwa była niestety nad wyraz trafna, gdyż to właśnie w tym budynku Montgomery zakończyła później swoje życie.

W dwudziestoleciu międzywojennym twórczość Montgomery także była bardzo ceniona – powieściopisarka została wiele razy nagradzana za swoją pracę. W 1923 otrzymała tytuł honorowego członka Królewskiego Towarzystwa Sztuk Pięknych w Wielkiej Brytanii. Była pierwszą Kanadyjką, która dostąpiła tego zaszczytu. Z kolei w 1935 roku została członkiem Instytutu Literatów i Artystów we Francji oraz odznaczono ją Orderem Imperium Brytyjskiego.

Druga wojna światowa wyprowadziła Montgomery z równowagi równie mocno, jak pierwsza. „Żadnemu z jej synów nie groziło z powodu wojny bezpośrednie niebezpieczeństwo. Chester przeniósł się z inżynierii na prawo. Wada wzroku uchroniła go od wojska. Stuartowi [który studiował medycynę] odmówiono prawa do wyjechania ze szpitalem wojskowym na front (...). Mimo to Maud była zrozpaczona.” [Gillen 1996, s. 197-198]

Wojna nie była jednak dla Montgomery jedynym zmartwieniem. W tym czasie pogorszył się także stan zdrowia jej męża. Problemy stwarzał również starszy syn pisarki. Chester był hazardzistą, często popadał w długi i na dodatek stał się ojcem nieślubnego dziecka. To wszystko oraz inne troski sprawiły, że w na początku lat czterdziestych XX wieku Maud

podupała na zdrowiu. Prawdopodobnie czuła, że zbliża się koniec jej życia, gdyż zdążyła listownie pożegnać się z Ephraimem Weberem i Georgem MacMillanem.

Montgomery zmarła 24 kwietnia 1942 roku w Toronto. Została pochowana w Cavendish na Wyspie Księcia Edwarda [Il. 3]. Rok później, w listopadzie 1943 roku zmarł mąż Maud - Evan Macdonald.

„Gdyby nie tragiczne doniesienia z wojny, wiadomość o jej śmierci zapełniłaby pierwsze strony gazet. Ale ograniczono się tylko do kilku zdań, opisujących życie „naszej ukochanej pisarki”. (Miesięcznik pisarzy kanadyjskich, dla którego pracowała z takim poświęceniem, *The Canadian Author and Bookman*, zamieścił jej nekrolog dopiero we wrześniu 1944 roku, przedrukowując go z *Canadian Press* sprzed dwóch i pół roku).” [Gillen 1996, s. 200].

Ilustracja 3: Grób Lucy Maud Montgomery na cmentarzu w Cavendish na Wyspie Księcia Edwarda.

Osoby, które znały Maud, wspominają ją, jako kobietę niezwykle ciepłą, pogodną i sympatyczną. Było to jednak oblicze, które Montgomery pokazywała światu. W jej pamiętnikach i listach do przyjaciół przeczytać można, że kobieta w głębi duszy była osobą niezwykle uczuciową, która mocno przeżywała wszystkie wydarzenia, jakie miały miejsce w jej życiu. Największą sympatią w życiu darzyła koty. W wolnych chwilach lubiła też uprawiać ogród.

Twórczość pisarki została uhonorowana na wiele różnych sposobów. W 1936 na Wyspie Księcia Edwarda utworzono Park Narodowy, którego celem jest ochrona Zielonego Wzgórza i jego okolic. „W 1943 [Montgomery] pośmiertnie uhonorowano (...) tytułem *Person of National Historic Significance*.” [Henry 2005, dok. elektr.]. W 1975 roku w Kanadzie wydano znaczek pocztowy upamiętniający Anię Shirley i jej autorkę. Jeden z budynków College’u w Charlottetown, gdzie kiedyś uczyła się Maud obecnie jest nazwany jej imieniem. To tylko nieliczne przykłady tego, w jaki sposób ludzie pragną się odwdziżyć Lucy Maud Montgomery za wszystko, co pisarka stworzyła.

W 2008 roku w mediach pojawiły się spekulacje dotyczące okoliczności śmierci pisarki. Wnuczka Lucy Maud Montgomery - Kate Macdonald Butler opublikowała artykuł, w którym stwierdziła, że jej babcia prawdopodobnie popełniła samobójstwo, przedawkowując leki

[Macdonald Butler, dok. elektr.]. Dowodem na to miała być znaleziona przy łóżku Maud notatka, która wyglądała jak list samobójczy. Montgomery pisała w nim:

„Niech Bóg mi wybaczy i mam nadzieję, że wszyscy inni wybaczą mi, jeżeli nie są w stanie zrozumieć. Moja sytuacja jest zbyt straszna, by ją wytrzymać, i nikt nie zdaje sobie z tego sprawy. Co za koniec życia, w którym od zawsze wymagałam od siebie tego, co najlepsze.” [Henry 2008, dok. elektr.].

Jednakże doktor Mary Henley Rubio, autorka jednej z biografii Lucy Maud Montgomery, po zbadaniu powyższej notatki doszła do wniosku, że nie musiała ona jednoznacznie wskazywać na to, że Maud odebrała sobie życie. Twierdzi, że prawdopodobnie napisała ona notatkę na kilka dni przed swoją śmiercią, co w pewnym sensie wyklucza, że jest to list samobójczy [James, dok. elektr.].

Ostatecznie zagadka związana ze śmiercią Lucy Maud Montgomery nie została jednak rozwiązana i prawdopodobnie nigdy nie poznamy prawdziwej odpowiedzi na pytanie „czy Lucy Maud Montgomery popełniła samobójstwo?”.

1.2. TWÓRCZOŚĆ LUCY MAUD MONTGOMERY

Dziadkowie Lucy Maud Montgomery, którzy wychowywali dziewczynkę, na bieżąco czytali miejscową prasę i interesowali się wydarzeniami, jakie miały miejsce na świecie. Do poezji i literatury pięknej podchodzili jednak ostrożnie i z dystansem, właściwym dla ludzi z surowymi, purytańskimi zasadami.

„Samo czytanie powieści w niedzielę traktowane było niemal jak złamanie wszystkich dziesięciu przykazań naraz. Szczęśliwie jednak dla Maud, w dniu powszednie surowi dziadkowie rozluźniali nieco cenzurę i, choć generalnie traktowali powieści jako zło konieczne, pozostawiali jej swobodę w wyborze poezji. Przed ukończeniem szkoły podstawowej Lucy Maud Montgomery znała twórczość takich autorów jak Longfellow, Tennyson, Byron, Milton, a szczególnie Robert Burns.” [Henry 2004, dok. elektr.].

W latach 1880-1881, gdy Maud gościła u swojego ojca w Prince Albert, nastąpił jej debiut poetycki i prozatorski. „Na pierwszej stronie [wydawanego w Prince Albert dziennika *Patriot*], pod datą dwudziestego szóstego listopada [1880 roku] został wydrukowany wiersz Maud [o Przylądku Le Farce], wszystkie zwrotki, od początku do końca, i podpisany jej nazwiskiem. (...) Wkrótce przyszedł kolejny sukces. Siedemnastego lipca 1891 roku lokalna gazeta, *Times*, opublikowała *Raj na Zachodzie* [*A Western Eden*]. (...) Tekst zajmował trzy i pół kolumny i był opisem prowincji Saskatchewan, ze szczególnym uwzględnieniem Prince

Albert. (...) Szesnastoletnia autorka nabrała większej odwagi, kiedy jej artykuł przyjęto w lokalnej gazecie w Winnipeg. *Raj na Zachodzie* został opublikowany w *Evening Free Press and Sun* i opatrzony komentarzem, że jest to „wspaniały reportaż (...) młodej obiecującej pisarki.” [Gillen 1994, s. 43-44].

Następny debiut nastąpił w 1893 roku. Wtedy to wiersz *Only a Violet* ukazał się w nowojorskim miesięczniku *The Ladies' World*. Twórczość Montgomery zaczęła więc być znana także poza granicami jej ojczyzny.

Kolejnym kamieniem milowym był rok 1903, w którym Maud za swoje opowiadanie otrzymała 500 dolarów wynagrodzenia, co wtedy było równowartością dwuletniej pensji nauczycielki. Montgomery zdała sobie sprawę z tego, że pisanie może być dla niej nie tylko formą rozrywki i hobby, ale także czymś, co przyniesie jej spore korzyści finansowe. Z tego też powodu, bardzo często tworzyła teksty na czyjeś zamówienie.

„Maud jako literatka jest praktyczna, profesjonalna i doskonale zorganizowana. Ma świadomość, że nie zostanie wielką pisarką, ale też wierzy, że może zostać dobrym rzemieślnikiem. W 1904 r. na liście periodyków, zamawiających jej teksty, jest nie mniej, niż 70 kanadyjskich, amerykańskich i brytyjskich magazynów.

Wypracowała szczególną metodę kolportacji swoich utworów. Metoda była prosta: kiedy magazyn, który normalnie płacił 10 dolarów, odrzucał pracę, Maud przekładała rękopis do nowej koperty i wysyłała do takiego, który oferował 30. Jeśli ten również jej nie przyjął, Maud znów przepakowywała tekst i wysyłała, na przykład do *Everybody's* w Nowym Jorku. Taktyka ta często przynosiła lukratywne niespodzianki - *Everybody's* przysyłał czek na 100 dolarów.” [Henry 2005, dok. elektr.].

W 1904 roku Montgomery zaczęła pisać *Anię z Zielonego Wzgórza* [*Anne of Green Gables*]. Rok później dzieło było skończone i miało ukazać się jako powieść w odcinkach. Jednakże w Kanadzie nikt nie był zainteresowany opublikowaniem książki. Pierwsza część przygód Ani trafiła więc na półkę w jednej z szaf w domu Maud. Po jakimś czasie pisarka wróciła do swojego dzieła. Na przełomie 1906 i 1907 roku przeredagowała to, co napisała wcześniej i swoją pracę ponownie wysłała wydawcom.

Tym razem się udało, w 1908 roku książkę wydrukowało bostońskie wydawnictwo L.C. Page Company (dalej: wydawnictwo Page). Pracownicy oficyny wyczuli, że książka może okazać się sukcesem i jeszcze zanim powieść trafiła do księgarń, zamówili u Montgomery dalsze części przygód Ani Shirley. Zainteresowanie czytelników przerosło

jednak wszelkie oczekiwania, zarówno Montgomery, jak i wydawnictwa Page. Książka stała się bestsellerem.

„Wiosną 1905 r. Lucy Maud Montgomery miała nadzieję, że jej książkę polubią młode dziewczęta, tymczasem, ku jej ogromnemu zdumieniu, rudowłosa sierota oczarowała młodych i starych, nastoletnie dziewczęta i dorosłych mężczyzn. Pisarka otrzymywała listy pełne uwielbienia od traperów z dalekiej północy, żołnierzy w Indiach, misjonarzy w Chinach, handlarzy w Afryce; od sędziego Sądu Najwyższego, a nawet od najsłynniejszego pisarza amerykańskiego jej czasów – Marka Twaina, który nazwał Anię „najśladszym, najbardziej ukochanym dzieckiem w literaturze od czasów nieśmiertelnej Alicji” [mowa tu o Alicji w Krainie Czarów Lewisa Carrolla].

Ania z Zielonego Wzgórza odniosła błyskawiczny sukces. W przeciągu sześciu lat od 10 czerwca 1908 roku ukazało się 37 wydań. Do 1914 r. *Anię* czytano już po holendersku, szwedzku i po polsku. Dziś znana jest w językach: duńskim, niemieckim, fińskim, francuskim, hebrajskim, islandzkim, włoskim, norweskim, portugalskim, słowackim, japońskim, koreańskim, hiszpańskim i tureckim.” [Henry 2005, dok. elektr.].

Do 1914 roku wydawnictwo Page wznowiło *Anię z Zielonego Wzgórza* aż trzydzieści osiem razy. Jednocześnie książka opublikowana w tamtym roku została wydrukowana w nakładzie stu pięćdziesięciu tysięcy egzemplarzy, co świadczy o tym, jak niesłabnącą popularnością cieszyła się powieść.

Co ciekawe, pierwsze, kanadyjskie wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza* miało miejsce dopiero 34 lata później, w 1942 roku. Nie było to jednak spowodowane tym, że twórczość Montgomery nie była doceniana w jej ojczyźnie. Kanadyjczykom wystarczyło po prostu to, że mieli możliwość zakupienia amerykańskich wydań książki.

Pod koniec roku 1908 Montgomery wywiązała się z umowy, którą zawarła z wydawnictwem Page i skończyła pisać drugi tom przygód Ani – *Anię z Avonlea* [*Anne of Avonlea*]. Książka ukazała się w księgarniach w 1909 roku. Ale zarówno czytelnicy, jak i wydawnictwo Page, wciąż prosili o więcej.

„W 1915 [Lucy Maud Montgomery] pracowała bez wytchnienia nad *Anią na uniwersytecie* [*Anne of the Island*] (...). Książka ukazała się w lipcu. *Wymarzony Dom Ani* [*Anne's House of Dreams*] (pierwsze lata małżeństwa Ani) opublikowano w 1917 roku. Pod koniec 1919 Maud skończyła *Dolinę Tęczy* [*Rainbow Valley*] (opowieść o dorastających

dzieciach Ani) i zaczęła pracę nad książką pod tytułem *Rilla ze Złotego Brzegu* [*Rilla of Ingleside*]. (...) Ten tom, ukończony w 1920 roku, miał być ostatnim z serii. (...)

Pomimo tego (...) w lipcu 1936 roku Maud posłusznie, choć niechętnie, zaczyna pracę nad *Anią z Szumiących Topoli* [*Anne of Windy Poplars*]. Akcja znów toczy się w panięskich czasach Ani, która pisze listy miłosne do Gilberta Blythe’a. Zaś w 1938 roku, w ciągu czterech miesięcy „katorzniczej pracy” Maud kończy *Anię ze Złotego Brzegu* [*Anne of Ingleside*], w której opisuje czasy, gdy dzieci Ani były jeszcze w kołysce. Seria książek o Ani nie powstała więc chronologicznie.” [Gillen 1994, s. 87-88].

Montgomery na początku pokochała wykreowaną przez siebie Anię, traktowała ją niemal jak własne dziecko. Z czasem jednak to uwielbienie zmieniło się w nienawiść. Było to prawdopodobnie spowodowane tym, że każde kolejne tomy jej przygód Maud pisała „na zamówienie”, a nie z całkowicie własnej woli i chęci. Brak sympatii do tej postaci, wynikał być może także z innych powodów – na przykład tego, że Montgomery przez całe swoje życie była kojarzona głównie z cyklem powieści o *Ani z Zielonego Wzgórza*. Pisarce, mimo że próbowała, nigdy nie udało się wykreować bohaterki, która zyskałaby tak samo dużą popularność, jak Ania Shirley.

Problemy sprawiało także wydawnictwo Page, z którym Montgomery miała podpisany kontrakt. Najpierw bezpodstawnie potrąciło Maud z pensji tysiąc dolarów. W związku z tym powieściopisarka podała wydawnictwo do sądu. W 1919 rozpoczął się proces, który Montgomery wygrała.

Na tym jednak problemy się nie skończyły. W kontrakcie, który Maud zawarła, gdy zgadzała się na wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza* istniał punkt, który mówił, że Page ma prawo do publikowania tego, co Maud napisze w przeciągu pięciu lat od podpisania umowy. W 1912 Montgomery wysłała wydawnictwu kilka swoich opowiadań. Page wybrało najlepsze z nich i wydało je w książce *Opowieści z Avonlea* [*Chronicles of Avonlea*]. Resztę dzieł odesłano z powrotem autorce, wcześniej jednak, bez jej wiedzy sporządzając ich kopię. Część ze zwróconych przez wydawnictwo opowiadań Montgomery przeredagowała lub napisała na nowo. Resztę zniszczyła, ale użyte w nich pomysły wykorzystwała później w innych swoich dziełach, między innymi w kolejnych tomach przygód Ani.

W 1916 roku Montgomery zerwała kontrakt z Page i rozpoczęła współpracę z wydawnictwem Frederick A. Stokes Company (dalej: wydawnictwo Stokes). Jednakże w 1919 roku Page zaproponowało, że wyda te opowiadania, których nie opublikowało w 1912

roku. Maud zapytała się nowego wydawcy, z którym współpracowała, czy zgadza się na powstanie takiego zbioru opowiadań. Stokes wyraziło zgodę, pod warunkiem jednak, że opowiadania nie będą związane z Anią Shirley. Montgomery wysłała więc wydawnictwu Page te utwory, które po 1912 napisała na nowo, i w których nie było mowy o bohaterce z Zielonego Wzgórza. Ale Page postanowiło wydać opowiadania w ich pierwotnej formie - na podstawie kopii, które zostały sporządzone w 1912 roku bez wiedzy ich autorki. Montgomery nie zgodziła się na to, ponieważ w utworach tych kilkakrotnie była mowa o Ani. Gdyby więc Page wydało opowiadania w starej wersji - Maud nie wywiązałaby się z umowy, którą zawarła ze Stokes.

Mimo próśb i gróźb Montgomery, w 1920 roku Page opublikowało *Pożegnanie z Avonlea* [*Further Chronicles of Avonlea*], które zawierało opowiadania w starej wersji z 1912 roku. Maud ponownie podała więc wydawnictwo do sądu. Tym razem proces trwał niezwykle długo, bo skończył się dopiero w 1929 roku. Ostatecznie Montgomery znowu wygrała.

W 1911 roku Montgomery wyszła za mąż. Pomimo nowych, rodzinnych obowiązków, zawsze znajdowała czas na pisanie. Tworzyła nie tylko powieści, ale także wiersze, opowiadania i artykuły, które ukazywały się w gazetach.

Lata dwudzieste XX wieku były bardzo owocnym okresem w twórczości artystki. „Przez całą dekadę lat dwudziestych Maud pracowała ciężko nad kolejnymi książkami. Między 1921 a 1931 rokiem wydano siedem nowych pozycji. (...) W 1923 Montgomery przedstawiła światu nową bohaterkę: Emilkę, która przypadła do gustu zarówno czytelnikom, jak i krytykom. „*Emilkę ze Srebrnego Nowiu* [*Emily of New Moon*] uznano za najlepszą książkę Maud od czasów ukazania się *Ani z Zielonego Wzgórza*. Tę opinię podzielają również współcześni czytelnicy.” [Gillen 1994, s. 147, 148].

W następnych latach ukazały się kolejne tomy przygód Emilki. W 1925 - *Emilka dojrzewa* [*Emily Climbs*], a w 1927 - *Emilka na falach życia* [*Emily's Quest*]. Ponadto, w 1926 roku wydano *Błękitny zamek* [*The Blue Castle*] - jedną z nielicznych powieści Montgomery, która skierowana była do dorosłego czytelnika.

Lata trzydzieste przyniosły kolejną nową serię i co za tym idzie - także nową bohaterkę - Pat. W 1933 wydano *Pat ze Srebrnego Gaju* [*Pat of Silver Bush*], a w 1935 *Miłość Pat* [*Mistress Pat*]. Dodatkowo Maud niezbyt chętnie napisała też dwa kolejne tomy przygód Ani Shirley.

W 1942 roku, niedługo przed swoją śmiercią, Montgomery oddała w ręce wydawców ostatni tom przygód Ani Shirley. „Fabuła powieści jest o tyle zaskakująca, iż w niczym nie przypomina poprzednich części – odpowiada na takie problemy jak zdrada, starość, śmierć, niechęć do kobiet, nieślubne dzieci. Jak twierdzi wydawca, ta książka jest o wiele mroczniejsza, dramatyczna od poprzednich – tym samym skierowana dla nieco starszych fanów cyklu.” [*Ania z Wyspy Księcia Edwarda*, dok. elektr.] Z tych powodów bardzo długo wstrzymywano się z opublikowaniem książki. „Po raz pierwszy opublikowana została w roku 1974, ale nie w całości (pozbawiona była około 100 stron). Wersja ta nosiła tytuł *The Road to Yesterday* (w polskim tłumaczeniu, wydanym w 2009 r., nosiła tytuł *Spełnione marzenia*). W całości została wydana dopiero w 2009 roku pod tytułem *The Blythes Are Quoted*, a przełożona na polski w 2011 r. jako *Ania z Wyspy Księcia Edwarda*.” [*Ania z Wyspy Księcia Edwarda*, dok. elektr.]

W sumie, Lucy Maud Montgomery tworzyła przez ponad sześćdziesiąt lat, niemalże całe swoje życie. „Pozostawiła po sobie 20 powieści, 500 opowiadań i 500 wierszy w różnych periodykach, dwa zbiory opowiadań i zbiór poezji w wydaniu książkowym. Wygłaszała wykłady i przemówienia, pisała artykuły do gazet i magazynów. Pozostawiła 12 scrapbooków [notatników], ponad 2 tysiące fotografii i milion słów na zawsze utrwalaonych w *Dziennikach*.” [Henry 2005, dok. elektr.]

Kiedy pisała, zawsze sama sobie narzucała dyscyplinę pracy. Każdego dnia znajdowała choć odrobinę czasu na tworzenie - nawet, jeśli musiała z tego powodu wstać bardzo wcześnie rano lub położyć się spać późno w nocy.

Twórczość Montgomery inspirowała innych artystów. Popularne było tworzenie sztuk teatralnych bazujących na jej książkach. Jeszcze za swojego życia Maud mogła zobaczyć wiele takich teatralnych adaptacji. Ponadto autorka obejrzała dwie filmowe wersje *Ani z Zielonego Wzgórza*.

W obecnej chwili, mimo, że od pierwszego wydania *Ani z Zielonego Wzgórza* minęło ponad sto lat, dzieło Montgomery wciąż cieszy się niesłabnącym uznaniem. Ania Shirley posiada liczne rzesze fanów w wielu krajach na całym świecie. Można więc stwierdzić, że *Ania z Zielonego Wzgórza* okazała się bestsellerem wszechczasów i teraz sprzedaje się równie dobrze, jak w chwili, w której została po raz pierwszy opublikowana.

1.3. TWÓRCZOŚĆ LUCY MAUD MONTGOMERY NA TLE HISTORYCZNYM

Lucy Maud Montgomery była osobą żyjącą na przełomie dziejów. Wychowana wedle wiktoriańskich i purytańskich zasad znanych jeszcze z XIX wieku, jednocześnie starała się być kobietą nowoczesną, niezależną i wykształconą, osobą na miarę XX-go stulecia. Za jej życia do użytku weszły nowe wynalazki takie jak: radio, telefon, kinematograf, samochód i samolot. Jak w kalejdoskopie zmieniały się także trendy w kulturze oraz wszystko co z nimi związane: między innymi literatura i sztuka. Ponadto na oczach Maud toczyły się dwie wojny światowe. To wszystko miało znaczący wpływ jej twórczości.

Zacznijmy jednak od początku, czyli od czasów, w których Montgomery dorastała. „W epoce wiktoriańskiej kolonialne elity [żyjące w Kanadzie], w miarę swoich możliwości, naśladowały kulturalne mody docierające z metropolii. Na kulturę w innych grupach społecznych, zwłaszcza w miastach, wyraźnie oddziaływały wzorce amerykańskie.” [Otałęga red. 2003, s. 65].

Dziadkowie pisarki zawsze wbijali jej do głowy zasady, wedle których sami byli jeszcze wychowywani. Maud stosowała się do tych reguł przez całe swoje późniejsze życie: nigdy otwarcie nie pokazywała swoich uczuć i przestrzegała surowych norm moralnych oraz konwenansów. Co ważne - wartości, które wyznawała, przenosiła na karty swoich książek.

Montgomery była jednak czytana osobą i wielu zasad nauczyła się nie od swoich dziadków, ale z książek. W dziełach jej autorstwa widać wpływy jednego z odłamów angielskiego realizmu. Przedstawiciele tego nurtu uważali, że literatura powinna nieść ze sobą „nobilitację codzienności przeciętnych ludzi, ukazanie ich życia z sympatią i współczuciem. (...) Główna uwaga pisarza miała być nakierowana na wartościowe pierwiastki życia” [Markiewicz 1995, s. 135]. Kolejną typową dla realizmu cechą było interesowanie się wewnętrznymi przeżyciami postaci literackich i tworzenie bohaterów, którzy byli interesujący ze względu na swoją psychikę - „wrażenie u czytelnika wywołują nie same wydarzenia, lecz związane z nimi zainteresowanie człowiekiem, nie można więc z powodzeniem opowiedzieć jakiejś fabuły, nie ukazując charakterów” [Markiewicz 1995, s. 140]. Realizm przejawiał się także w sposobie kreowania dialogów. Pisarze tworzący w tej epoce uznali, że „postacie powinny posługiwać się językiem prawdopodobnym w ich ustach ze względu na sytuację społeczną i psychologiczną. Należy uwzględnić właściwości potocznego języka mówionego

(zdania krótkie i niedokończone, wyrażenia niepoprawne), nie wolno jednak odtwarzać go z absolutną dokładnością” [Markiewicz 1995, s. 142].

Cykl powieści o *Ani z Zielonego Wzgórza* jest idealnym przykładem literatury młodzieżowej napisanej jednocześnie w realistycznym i wiktoriańskim stylu. Akcja ma miejsce w nieco sielankowej i wyidealizowanej wiejskiej scenerii. Jednymi z głównych elementów powieści, które przykuwają uwagę czytelnika są ciekawie sportretowane postaci oraz interesujące dialogi. Z drugiej strony mimo, iż losy bohaterki są zaprezentowane w humorystyczny sposób, zakończenie każdej z przygód Ani posiada morał, ściśle związany z zasadami, jakie wyznawano w epoce wiktoriańskiej. Co więcej, możemy obserwować metamorfozę bohaterki, która z czasem staje się coraz bardziej zdyscyplinowaną, opanowaną młodą damą.

Lucy Maud Montgomery nie była jednak jedyną autorką powieści dla dzieci i młodzieży. Jak więc wyglądał rozwój tego typu literatury?

Gatunek ten jest dość młody i tak naprawdę narodził się dopiero w XIX wieku. Wcześniej dzieci w celach edukacyjnych czytywały głównie Biblię lub dzieła antycznych twórców. Utwory, które powstały przed XIX wiekiem, i których adaptacje obecnie zaliczane są do literatury dziecięcej, takie jak *Podróże Guliwera* Jonathana Swifta lub *Przypadki Robinsona Crusoe* Daniela Defoe pierwotnie były pisane z myślą o dorosłym odbiorcy.

Dopiero XIX wiek przyniósł zmianę w tym zakresie - zaczęły pojawiać się dzieła pisane przede wszystkim dla młodego czytelnika, które miały dawać mu nie tylko rozrywkę, ale także przekazywać treści dydaktyczne i moralizatorskie. Pierwszymi autorami literatury tego typu byli między bracia Grimm oraz Hans Christian Andersen.

Pozostali pisarze szybko dostrzegli, że młodzi ludzie są spragnieni większej ilości lektur. Z tego powodu w drugiej połowie XIX wieku powstało znacznie więcej książek tego typu. Powieści specjalnie dla dzieci pisali między innymi: Lewis Carroll (*Alicja w Krainie Czarów*), Mark Twain (*Przygody Tomka Sawyera*, *Księżę i żebrak*, *Amerykanin na dworze króla Artura*), Carlo Collodi (*Pinokio*). Ponadto pojawiały się powieści, które choć pisane z myślą o dorosłym czytelniku, szybko znajdowały uznanie wśród młodzieży. Tak było między innymi z powieściami Juliusza Verne’a lub Artura Conan Doyle’a.

Lucy Maud Montgomery za młodu zapewne czytywała powieści dla dzieci i młodzieży. Później, gdy sama tworzyła dzieła przeznaczone dla młodych czytelników, niewątpliwie inspirowała się twórczością swoich poprzedników. Liczyła się także z tym, jak inni autorzy postrzegali jej twórczość. Była z siebie dumna, gdy Mark Twain pochwalił jej Anię Shirley.

Powieści Montgomery wyznaczyły też pewien nowy kierunek w literaturze młodzieżowej. Są wzorem, na którym inni autorzy opierają się do tej pory. Niewątpliwie na Ani z Zielonego Wzgórza wzorowana była inna znana postać literatury młodzieżowej - Pippi Långstrump - rudowłosa i pełna energii bohaterka powieści szwedzkiej pisarki Astrid Lindgren. W Polsce z kolei, za naśladowczynię Montgomery uznać można Małgorzatę Musierowicz, autorkę między innymi cyklu powieści *Jeżycjada*.

Lucy Maud Montgomery udało się znaleźć wspólny język nie tylko z młodzieżą żyjącą na początku XX wieku, ale także z czytelnikami, którzy urodzili się wiele lat później. Nawet obecnie, w dobie internetu i technologii cyfrowych jej powieści wciąż cieszą się dużym i niesłabnącym uznaniem, a ponad to inspirują innych autorów.

ROZDZIAŁ II: CYKL O ANII Z ZIELONEGO WZGÓRZA NA ZIEMIACH POLSKICH

Pierwsza książka z cyklu opowiadającego o przygodach Ani Shirley zyskała niebywałą sławę w Ameryce Północnej. *Ania z Zielonego Wzgórza* bardzo szybko zaczęła być tłumaczona na inne języki i publikowana w nieanglojęzycznych krajach. Pierwsze polskie wydanie książki pojawiło się już w trzy lata po tym, jak książka zadebiutowała w Stanach Zjednoczonych.

W tym rozdziale przedstawiona zostanie charakterystyka poszczególnych wydań książki.

2.1. PUBLIKACJE W LATACH 1911 - 1948

2.1.1. ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA I ANIA Z AVONLEA PUBLIKOWANE PRZEZ WYDAWNICTWO M. ARCTA

Pierwsze dwie książki z serii pojawiły się na ziemiach polskich dzięki Wydawnictwu M. Arcta [Tab. 1]. Obydwie z języka angielskiego przełożyła Rozalia Bernsteinowa. Nowych prób przetłumaczenia tych dzieł podjęto się dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Z tego powodu przekłady Bernsteinowej są prawdopodobnie znane największej liczbie osób, które przeczytały *Anię z Zielonego Wzgórza* i *Anię z Avonlea*.

Częstotliwość, z jaką publikowano obydwie powieści była dość regularna. Mimo to, jak będzie można zauważyć w następnym rozdziale - losy firmy Arctów miały pewien wpływ na to, w których latach pojawiały się wznowienia książek. Rok 1911 był czasem, w którym przedsiębiorstwo Arctów powoli wychodziło z kłopotów finansowych w jakie wpadło po 1908 roku. Być może Arctowie zdecydowali się na wykupienie licencji na *Anię z Zielonego Wzgórza* ponieważ liczyli na to, że książka odniesie na ziemiach polskich równie duży sukces, jak w Ameryce. Pierwsze polskie wydanie zostało podzielone na dwie części: pierwsza ukazała się w 1911 roku, druga rok później. Obydwa zostały opublikowane w Warszawie. Warto tu wspomnieć, że pierwsze polskie wydanie zawierało jeden, dość istotny błąd: strona tytułowa głosiła, że autorką dzieła była Anna Montgomery. Co więcej - pomyłkę tę naprawiono dopiero w piątym wydaniu powieści, opublikowanym siedemnaście lat później. Ponadto w pierwszych trzech wydaniach nazwisko autorki tłumaczenia zostało spolszczone na Rozalię Bersztajnową.

Tabela 1: *Ania z Zielonego Wzgórza* publikowana przez Wydawnictwo M. Arcta.

ROK:	WYDANIE:	OPIS FIZYCZNY:	UWAGI:
1911	I, część I	232 s.; 18 cm.	błędne imię i nazwisko autorki, spolszczone nazwisko tłumaczki
1912	I, część II	224 s.; 18 cm.	błędne imię i nazwisko autorki, spolszczone nazwisko tłumaczki
1919	II	361 s.; 20 cm.	błędne imię i nazwisko autorki, spolszczone nazwisko tłumaczki
1921	III	355 s.; 17 cm.	błędne imię i nazwisko autorki, spolszczone nazwisko tłumaczki
1925	IV	351 s.; 19 cm.	błędne imię i nazwisko autorki
1928	V	279 s.; brak danych	-
1935	VI	292 s.; 20 cm.	-
1937	VII	brak danych	-
1939	VIII	brak danych	-
1947	IX	296, [1] s.; 21 cm.	-

Oprac. własne, na podst.: [Krassowska 2005, s. 319]; [Grefkowicz 2005, s. 232]; *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Drugie wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza* pojawiło się niedługo po odzyskaniu przez Polskę niepodległości: w 1919 roku. Kolejne - dwa lata później, w 1921 roku. Na następne wznowienie książki czytelnicy musieli poczekać kilka lat dłużej, co było prawdopodobnie spowodowane tym, że w 1922 Arctowie znów mieli kłopoty finansowe. Ale gdy wydawnictwo wyszło już na prostą, mile zaskoczyło swoich odbiorców: w 1924 po raz pierwszy opublikowano w Polsce *Anię z Avonlea* [Tab. 2] (należy tu jednak zauważyć, że polskie tłumaczenie pojawiło się aż 15 lat po pierwszym amerykańskim wydaniu). Co ciekawe - książka ta - w identycznym tłumaczeniu i formacie została w tym samym roku jednorazowo opublikowana przez warszawskie Wydawnictwo B. Rudzkiego.

Tabela 2: *Ania z Avonlea* publikowana przez Wydawnictwo M. Arcta.

ROK:	WYDANIE:	OPIS FIZYCZNY:
1924	I	284 s.; 18 cm.
1927	II	262 s.; 19 cm.
1935	III	251 s.; 20 cm.
1948	[IV]	232 [2] s.; 21 cm.

Oprac. własne, na podst.: [Krassowska 2005, s. 319]; *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Rok później w księgarniach pojawiło się nowe, czwarte z kolei wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza*. W 1927 ponownie wydano *Anię z Avonlea*, a w 1928 - *Anię z Zielonego Wzgórza* (dopiero w tym wydaniu powieści imię i nazwisko Lucy Maud Montgomery zostały podane poprawnie). W latach 1929-1933 w Polsce szalał kryzys gospodarczy, którego skutki nie ominęły wydawnictwa Arctów. Odbiło się to także na publikowaniu wznowień *Ani z Zielonego Wzgórza* i *Ani z Avonlea* - nowe egzemplarze książek pojawiły się dopiero w 1935 roku [Tab. 3]. Z niewiadomych przyczyn Arctowie zaprzestali dalszego wydawania *Ani z Avonlea*. Za to kolejne wznowienia *Ani z Zielonego Wzgórza* ujrzały światło dzienne w dwuletnich odstępach czasu: w roku 1937 i 1939.

Z powodu II wojny światowej nastąpił kolejny długi, bo aż ośmioletni, przestój w drukowaniu książki. Nowe, dziewiąte wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza* opublikowano w 1947 roku we Wrocławiu. Rok później ukazało się czwarte wydanie *Ani z Avonlea*. Były to ostatnie książki o Ani Shirley jakie pojawiły się pod egidą Wydawnictwa M. Arcta. W 1949 roku firma uległa likwidacji, a licencję na publikowanie tych powieści przejęła Nasza Księgarnia.

Tabela 3: Porównanie lat, w których Wydawnictwo M. Arcta opublikowało *Anię z Zielonego Wzgórza* i *Anię z Avonlea*.

<i>ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA</i>	<i>ANIA Z AVONLEA</i>
1921	
	1924
1925	
	1927
1928	
1935	1935
1947	
	1948

Oprac. własne, na podst.: [Krassowska 2005, s. 319]; [Grefkowicz 2005, s. 232]; *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Tabele 1 i 2 prezentują w których latach pojawiały się kolejne wydania powieści oraz jakie były fizyczne wymiary książek. Można zauważyć, że poszczególne publikacje tylko nieznacznie różniły się pod względem fizycznych rozmiarów. Zmieniała się za to liczba stron, co może świadczyć o tym, że używano przy nich innych, większych lub mniejszych, rodzajów czcionek. Z kolei Tabela 3 zestawia ze sobą lata wydań pierwszych dwóch części cyklu.

2.1.2. KOLEJNE CZĘŚCI CYKLU

Następne, po *Ani z Avonlea* części cyklu, poza jednym wyjątkiem, publikowane były przez oficyny inne, niż Wydawnictwo M. Arcta. Zestawienie wszystkich tych wydań prezentuje Tabela 4.

Tabela 4: Kolejne części cyklu publikowane w latach 1930-1948.

ROK:	WYDAWCA, MIEJSCE WYD.:	TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:
1930	Dom Książki Polskiej, Warszawa lub Księgarnia Francuza, Łódź	Ania z Wyspy [właściwie: Ania na uniwersytecie]	Andrzej Magórski	288 s.; 20cm.
1931	Retor, Warszawa	Ania na uniwersytecie	Janina Zawisza- Krasucka	300 s.; 20 cm.
1931	Retor, Warszawa	Wymarzony dom Ani	Stefan Fedyński	329 s.; 20 cm.
1932	Retor, Warszawa	Dolina Tęczy	Janina Zawisza- Krasucka	285 s.; 19 cm.
1933	Retor, Warszawa	Rilla ze Złotego Brzegu	Janina Zawisza- Krasucka	334 s.; 20 cm.
1939	Księgarnia Popularna, Warszawa	Ania z Szumiących Topoli	Maria Rafałowicz- Radwanowa	329 s.; 20 cm.
1944	Sekcja Wydawnicza A.P.W., Palestyna	Ania z Wyspy [właściwie: Ania na uniwersytecie]	Andrzej Magórski	212 s.; 18 cm.
1948	Wydawnictwo M. Arcta, Wrocław	Ania na uniwersytecie	Janina Zawisza- Krasucka	246 [1] s.; 20 cm.

Oprac. własne, na podst.: [Krassowska 2005, s. 318-321]; *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

W 1930 roku wydano *Anię z Wyspy: dalsze dzieje Ani z Zielonego Wzgórza i Ani z Avonlea* - w rzeczywistości była to *Ania na uniwersytecie* opublikowana pod innym tytułem. Powieść z języka angielskiego przetłumaczył Andrzej Magórski. Trudno stwierdzić, kto był wydawcą książki. Katalog Biblioteki Narodowej podaje warszawski Dom Książki Polskiej, a *Bibliografia literatury dla dzieci i młodzieży 1918-1939* - łódzką Księgarnię Francuza.

Licencję na wydawanie następnych tomów cyklu otrzymało także warszawskie wydawnictwo Retor. W 1931 roku wydało ono *Anię na uniwersytecie* i *Wymarzony dom Ani*, w 1932 *Dolinę Tęczy*, a w 1933 *Rillę ze Złotego Brzegu*. *Wymarzony dom Ani* został przetłumaczony przez Stefana Fedyńskiego, pozostałe powieści przez Janinę Zawiszę-Krasucką. Podobnie jak w przypadku przekładów Rozalii Bernsteinowej - tłumaczenia te były

jedynymi obowiązującymi w Polsce aż do lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Retor nigdy nie wznowił żadnej z powyższych powieści.

W 1939 roku, w trzy lata po pierwszym amerykańskim wydaniu, w Polsce pojawiła się *Ania z Szumiących Topoli*. Książkę opublikowała warszawska Księgarnia Popularna w przekładzie Marii Rafałowicz-Radwanowej. W tym wypadku także był to przekład, który funkcjonował aż do lat dziewięćdziesiątych XX wieku.

W trakcie wojny, w 1944 roku, *Ania z Wyspy* w tłumaczeniu Andrzeja Magórskiego została wydana w Palestynie przez Sekcję Wydawniczą Armii Polskiej na Wschodzie (A.P.W.). Tymczasem po wojnie, w 1948 *Anię na uniwersytecie* w tłumaczeniu Janiny Zawiszy-Krasuckiej opublikowało Wydawnictwo M. Arcta.

Jak możemy zauważyć w Tabeli 4, wszystkie książki ukazywały się w zbliżonym formacie, zazwyczaj było to 20 centymetrów.

2.1.3. CZĘSTOTLIWOŚĆ PUBLIKOWANIA KOLEJNYCH CZĘŚCI CYKLU W LATACH 1911-1948

Na częstotliwość, z jaką pierwsze wydania *Ani z Zielonego Wzgórza* i dalsze części cyklu ukazywały się na ziemiach polskich znaczący wpływ miały wydarzenia historyczne, jakie miały wtedy miejsce. Dwie wojny światowe oraz lata mniejszych lub większych kryzysów finansowych, jakie nawiedzały Polskę w dwudziestoleciu międzywojennym - to wszystko sprawiało, że wydawcy wstrzymywali się ze wznowianiem niektórych publikacji.

Tabela 5: Części cyklu wydawane w latach 1911-1948.

TYTUŁ:	ROK:																										
	1911/1912	1913-1918	1919	1920	1921	1922-1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940-1943	1944	1945-1946	1947	1948
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+		+		+			+			+							+		+		+				+	
<i>Ania z Avonlea</i>							+			+								+									+
<i>Ania na uniwersytecie</i>													+	+										+			+
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>																						+					
<i>Wymarzony dom Ani</i>														+													
<i>Dolina Tęczy</i>															+												
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>																+											

Ilość plusów oznacza liczbę publikacji w danym roku.

Oprac. własne, na podst.: [Krassowska 2005, s. 319]; [Grefkowicz 2005, s. 232]; *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Tabela 5 zestawia ze sobą lata wydań poszczególnych części serii. Jak możemy zauważyć, tylko sporadycznie zdarzało się, by w jednym roku wydano dwie części cyklu. I nigdy nie ukazywało się ich więcej. Ale jeśli nie liczyć lat, w których toczyły się wojny, w księgarniach niemal co roku pojawiała się jakaś książka z cyklu.

Największą liczbę tytułów z cyklu opublikowało Wydawnictwo M. Arcta. Ale w latach, w których oficyna nie drukowała wznowień powieści - inne wydawnictwa nie pozwalały zapomnieć czytelnikom o Ani Shirley i publikowały kolejne tomy jej przygód.

2.2. PUBLIKACJE NASZEJ KSIĘGARNI W LATACH 1956 - 1990

Po 1945 roku ponownie zaczęła funkcjonować większość oficyn istniejących przed wojną. Jednakże od 1947 roku prowadzenie działalności edytorskiej zostało uzależnione od wpisu do państwowego rejestru, co doprowadziło do spadku liczby wydawnictw profesjonalnych i niemal całkowitego zaniku wydawców indywidualnych. Od 1948 roku działalność wydawnicza była koordynowana przez Wydział Prasy i Wydawnictw Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. W roku 1949 rozpoczęto akcję upaństwowiania przedsiębiorstw prywatnych. Część z nich (jak na przykład Wydawnictwo M. Arcta) zlikwidowano, innym (w tym Naszej Księgarni) - pozwolono funkcjonować dalej.

Państwo sprawowało całkowity nadzór nie tylko nad tym, co było wydawane, ale także - z powodu reglamentacji papieru - także nad wielkością nakładu.

2.2.1. CZĘŚCI CYKLU WYDANE W LATACH 1956-1959

W latach pięćdziesiątych Nasza Księgarnia, we współpracy z Toruńskimi Zakładami Graficznymi jednorazowo wydała pięć części cyklu o przygodach Ani Shirley. Powieści opublikowano w przedwojennych tłumaczeniach. Wszystkie zostały ozdobione, wykonanymi specjalnie na zlecenie Naszej Księgarni czarno-białymi ilustracjami Bogdana Zieleńca [Il. 4]. Książki miały standardowe 21 centymetrów wysokości i posiadały twardą oprawkę [Il. 5].

Przy okazji warto tu wspomnieć, że Nasza Księgarnia podczas planowania kolejności publikacji uwzględniała czas powstawania książek, a nie chronologię samego cyklu powieści. Poza tym, przez cały czas publikowania książek oficyna niezmiennie korzystała z tych samych tłumaczeń oraz ilustracji.

Pierwsza, w 1956 roku ukazała się *Ania z Zielonego Wzgórza* w przekładzie Rozalii Bernsteinowej. Książka, poza ilustracjami zawierała także mapę. Rok później do księgarni trafiła *Ania z Avonlea* oraz *Ania na uniwersytecie*, obydwie przetłumaczone przez Janinę

Zawiszę-Krasucką. W 1959 roku ukazał się *Wymarzony dom Ani* w przekładzie Stefana Fedyńskiego oraz *Dolina Tęczy*, znów w przekładzie Janiny Zawiszy-Krasuckiej. Zestawienie informacji na temat poszczególnych publikacji prezentuje Tabela 6.

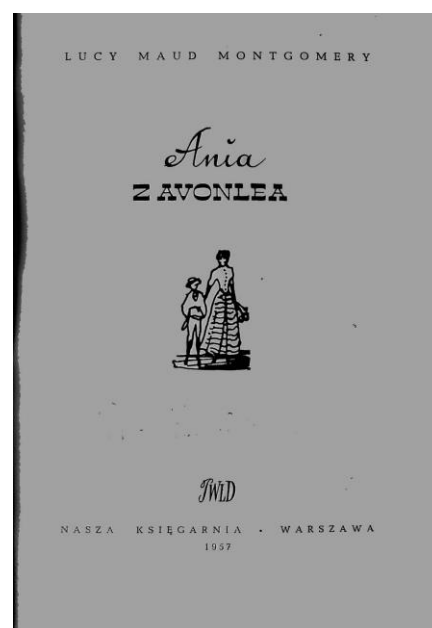
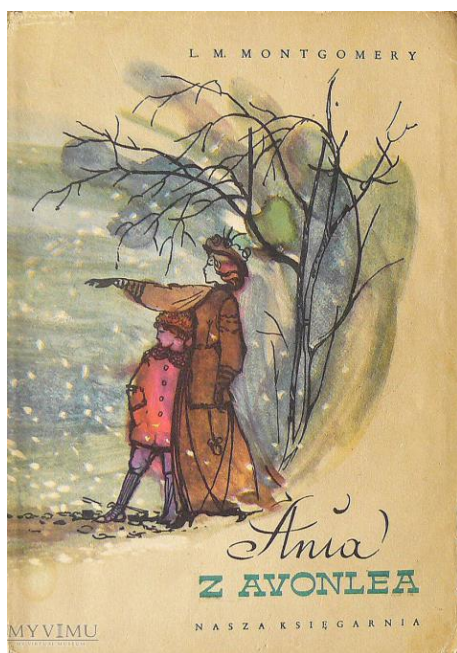
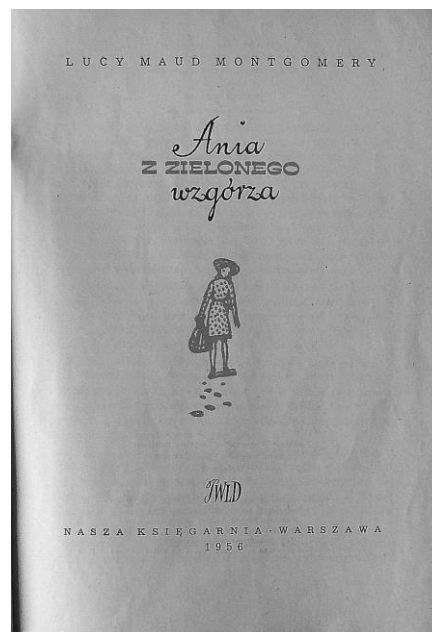
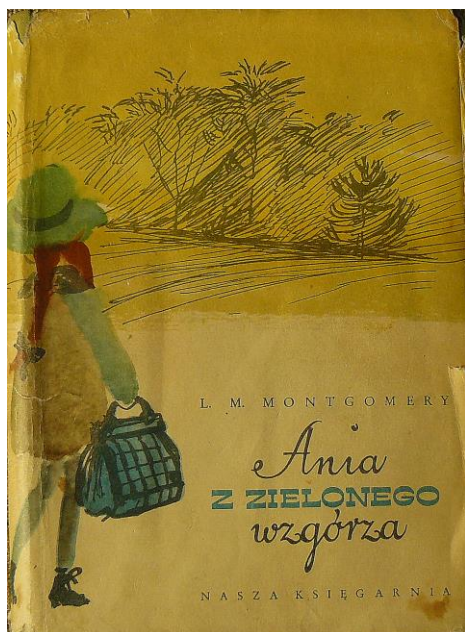
Tabela 6: Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1956-1959.

ROK:	TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:
1956	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Rozalia Bernsteinowa	345 s.: il., mapa; 21 cm.
1957	<i>Ania z Avonlea</i>	Janina Zawisza-Krasucka	268 [3] s.: il.; 21 cm.
1957	<i>Ania na uniwersytecie</i>	Janina Zawisza-Krasucka	271 [1] s.: il.; 21 cm.
1959	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Stefan Fedyński	279 [1] s.: il.; 21 cm.
1959	<i>Dolina Tęczy</i>	Janina Zawisza-Krasucka	244 [3] s.: il.; 21 cm.

Oprac. własne, na podst.: *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

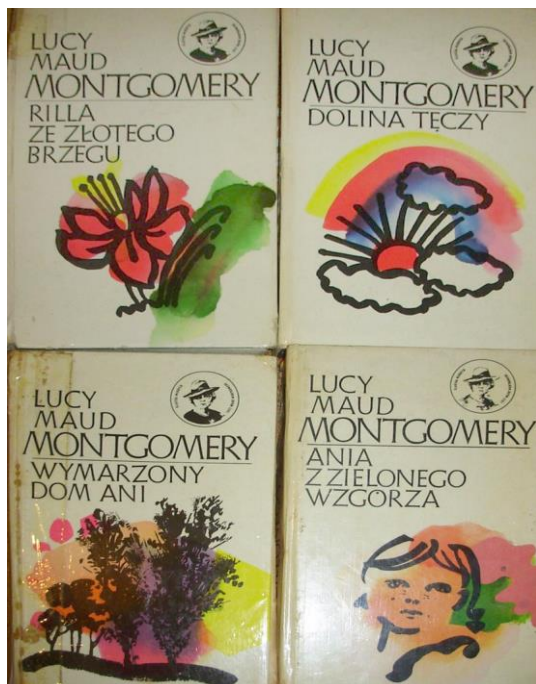

Ilustracja 4: Przykładowe obrazy Bogdana Zieleńca ilustrujące *Anię z Zielonego Wzgórza*.

Ilustracja 5: Okładki i strony tytułowe *Ani z Zielonego Wzgórza* oraz *Ani z Avonlea* wydanych przez Naszą Księgarnię w 1956 i 1957 roku.

2.2.2. CZĘŚCI CYKLU WYDAWANE W LATACH 1967-1974

Ilustracja 6: Okładki książek wykorzystywane w latach 1967-1974.

Ze wznowieniem powieści Lucy Maud Montgomery Nasza Księgarnia wstrzymywała się aż osiem lat. W nowej serii [Il. 6] zdecydowano się publikować po dwie części powieści w jednym tomie. Użyto tych samych, co poprzednio przekładów oraz ilustracji Bogdana Zieleńca. Książki posiadały nieco większy, niż standardowo format 23 centymetrów [Tab. 7].

I tak w 1967 roku do księgarń trafiła *Ania z Zielonego Wzgórza* wraz z *Anią z Avonlea* (książka, poza ilustracjami zawierała także mapę), rok później: *Ania na uniwersytecie* i *Wymarzony dom Ani*, a w roku 1970: *Dolina Tęczy* oraz *Rilla ze Złotego Brzegu*. Ostatnia z wymienionych powieści posiadała tłumaczenie Janiny Zawiszy-Krasuckiej oraz ilustracje Bogdana Zieleńca.

Zestawienie informacji o publikacjach prezentuje Tabela 7.

Tabela 7: Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1967-1974.

TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> i <i>Ania z Avonlea</i>	Rozalia Bernsteinowa i Janina Zawisza-Krasucka	562 [6] s.: il.; 23 cm.
<i>Ania na uniwersytecie</i> i <i>Wymarzony dom Ani</i>	Janina Zawisza-Krasucka i Stefan Fedyński	504 [4] s.: il.; 23 cm.
<i>Dolina Tęczy</i> i <i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Janina Zawisza-Krasucka	475 [5] s.: il.; 23 cm.

Oprac. własne, na podst.: *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Seria tych właśnie, podwójnych wydań była wznowiana przez Naszą Księgarnię dwa razy. *Anię z Zielonego Wzgórza* i *Anię z Avonlea* opublikowano kolejno w 1970 i 1973. Od pierwszego wydania książka różniła się jedynie tym, że była pozbawiona mapy. W 1971 i 1973 do księgarń ponownie trafiła *Ania na uniwersytecie* i *Wymarzony dom Ani*, a w 1972 i 1974: *Dolina Tęczy* i *Rilla ze Złotego Brzegu*.

2.2.3. CZĘŚCI CYKLU WYDAWANE W LATACH 1976-1983

W 1976 roku Nasza Księgarnia wydała *Anię z Zielonego Wzgórza*, *Anię z Avonlea* i *Anię na uniwersytecie*. Poszczególne powieści pojawiały się w osobnych woluminach. Wszystkie poza obrazami Bogdana Zieleńca posiadały dodatkowo jedną kolorową ilustrację.

Rok później, w tej samej formie pojawiły się kolejne z dotychczas opracowanych części cyklu, z tą różnicą, że były one pozbawione dodatkowej, kolorowej ilustracji. Poza tym w tym samym roku w ręce czytelników oddano kolejny tom cyklu: *Anię z Szumiących Topoli*. Książka zawierała nowy, stworzony specjalnie dla Naszej Księgarni przekład Aleksandry Kowalak-Bojarczuk. Zmienił się też autor ilustracji: Bogdana Zieleńca zastąpiła Leonia Janecka. Wszystkie wyżej wymienione powieści ukazały się w serii *Klasyka Młodych*. Ich zestawienie prezentuje Tabela 8.

W latach 1980-1983 książki ukazały się ponownie, tym razem nie przynależąc do żadnej serii. Kształt poszczególnych publikacji nie zmienił się, zrezygnowano w nich jedynie z kolorowych ilustracji.

Tabela 8: Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1976-1983.

TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:	UWAGI:
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Rozalia Bernsteinowa	412 [4] s.: il.; 21 cm.	w wyd. z 1976 dodatkowo: [1] k. tabl. kolor.
<i>Ania z Avonlea</i>	Janina Zawisza-Krasucka	318 [6] s.: il.; 21 cm.	w wyd. z 1976 dodatkowo: [1] k. tabl. kolor.
<i>Ania na uniwersytecie</i>	Janina Zawisza-Krasucka	316 [4] s.: il.; 21 cm.	w wyd. z 1976 dodatkowo: [1] k. tabl. kolor.
<i>Wymarzony dom Ani</i>	Stefan Fedyński	333 [3] s.: il.; 21 cm.	-
<i>Dolina Tęczy</i>	Janina Zawisza-Krasucka	288 [4] s.: il.; 21 cm.	-
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Janina Zawisza-Krasucka	288 [4] s.: il.; 21 cm.	-
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	288 [4] s.: il.; 21 cm.	ilustracje: Leonia Janecka

Oprac. własne, na podst.: *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

2.2.4. CZĘŚCI CYKLU WYDAWANE W LATACH 1984-1990

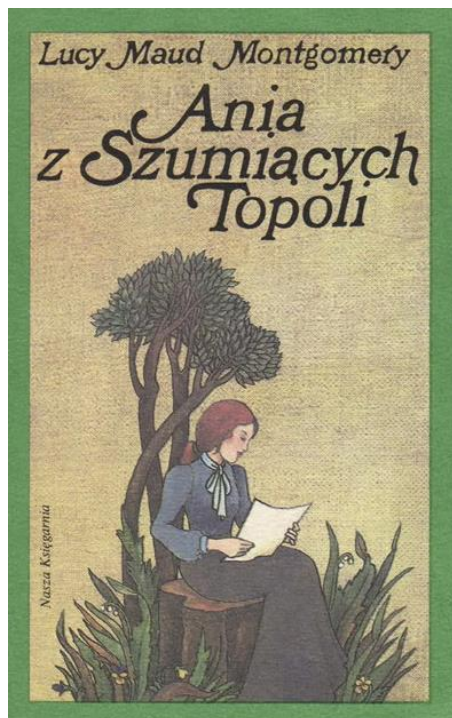
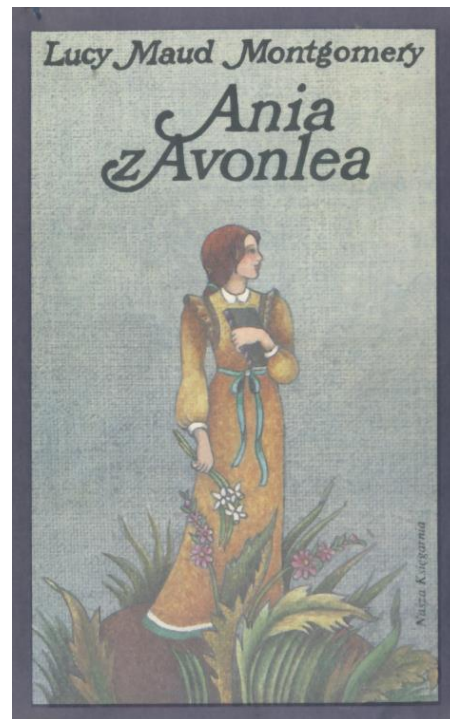
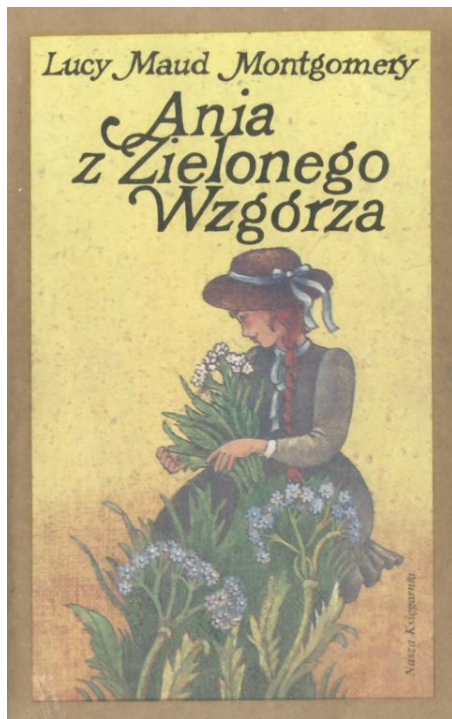
Od 1984 roku przygody Ani Shirley zyskały układ stron, który pozostał niezmienny, aż do ostatniej publikacji tych książek przez Naszą Księgarnię [Tab. 9]. Powieści zyskały również okładki i karty tytułowe zaprojektowane przez Krystynę Michałowską [Il. 7]. Były one używane aż do 1992 roku.

Pierwsze wydania powieści w tej właśnie oprawie graficznej ukazywały się w księgarniach w następującej kolejności: w 1984 roku - *Ania z Zielonego Wzgórza*, *Ania z Avonlea* i *Ania na uniwersytecie*, w 1985 - *Ania z Szumiących Topoli*, *Wymarzony dom Ani* i *Dolina Tęczy*, w 1986 - *Rilla ze Złotego Brzegu*. Publikacje zostały wznowione już w 1985 roku. Wtedy do księgarń ponownie trafiła *Ania z Zielonego Wzgórza*, rok później - cztery kolejne części cyklu, a w 1987 - dwa ostatnie. Drugie wznowienie nastąpiło w 1988 roku, kiedy dodrukowano pierwsze cztery części przygód Ani. W 1989 roku pojawiły się kolejne części cyklu oraz ostatni, do tej pory nie opublikowany tom: *Ania ze Złotego Brzegu*. Powieść ta, podobnie, jak *Ania z Szumiących Topoli*, została przetłumaczona przez Aleksandrę Kowalak-Bojarczuk i ozdobiona ilustracjami Leonii Janeckiej. Wszystkie części cyklu jeszcze raz pojawiły się w księgarniach w 1990 roku. Tabela 9 zestawia ze sobą informacje o poszczególnych częściach cyklu wydawanych w tamtym czasie.

Tabela 9: Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1984-1990.

TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:	UWAGI:
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Rozalia Bernsteinowa	412 [4] s.: il.; 21 cm.	w wyd. z 1976 dodatkowo: [1] k. tabl. kolor.
<i>Ania z Avonlea</i>	Janina Zawisza-Krasucka	318 [6] s.: il.; 21 cm.	w wyd. z 1976 dodatkowo: [1] k. tabl. kolor.
<i>Ania na uniwersytecie</i>	Janina Zawisza-Krasucka	316 [4] s.: il.; 21 cm.	w wyd. z 1976 dodatkowo: [1] k. tabl. kolor.
<i>Wymarzony dom Ani</i>	Stefan Fedyński	333 [3] s.: il.; 21 cm.	-
<i>Dolina Tęczy</i>	Janina Zawisza-Krasucka	288 [4] s.: il.; 21 cm.	-
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Janina Zawisza-Krasucka	288 [4] s.: il.; 21 cm.	-
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	288 [4] s.: il.; 21 cm.	ilustracje: Leonia Janecka
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	286 [2] s.: il.; 20 cm.	ilustracje: Leonia Janecka, pierwsze wyd. w 1989 r.

Oprac. własne, na podst.: *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Ilustracja 7: Przykładowe okładki zaprojektowane przez Krystynę Michałowską, wykorzystywane przez Naszą Księgarnię od 1984 roku.

2.2.5. CZĘSTOTLIWOŚĆ PUBLIKOWANIA KOLEJNYCH CZĘŚCI CYKLU W LATACH 1956-1990

Nasza Księgarnia zawsze starała się by wszystkie kolejne książki z cyklu trafiły do księgarń we w miarę krótkich odstępach czasu. W latach 1956-1959 po kolei ukazały się wszystkie te tomy, których opracowaniem w tamtym czasie dysponowało wydawnictwo. Na przestrzeni lat 1967-1970, znów po kolei (czyli w kolejności, w jakiej powieści były pisane przez Lucy Maud Montgomery) - przygody Ani zostały opublikowane w serii, w której w jednym woluminie znajdowały się dwie kolejne części cyklu. Serię tę wznowiono dwukrotnie, w latach 1971-1972 i 1973-1974 - znów dbając o to, by książki trafiły do księgarń w odpowiedniej kolejności. W latach 1976-1977 wszystkie części poza *Anią ze Złotego Brzegu* ukazały się w serii *Klasyka Młodych*. Kolejna edycja pełnej serii (znów z pominięciem *Ani ze Złotego Brzegu*) miała miejsce w latach 1980-1983 i 1984-1986. Jednocześnie już w 1985 roku na rynek zaczęto wypuszczać następne wznowienie cyklu, którą skończono wydawać w 1987 roku. W latach 1988-1989 wydano wszystkie części przygód Ani Shirley. To samo nastąpiło ponownie w 1990 roku.

Jak możemy zauważyć w Tabeli 10, bardzo rzadko zdarzały się lata, w których Nasza Księgarnia nie opublikowała by przynajmniej jednej książki z cyklu. Największy „prześój” miał miejsce od 1960 do 1966 roku, kiedy to nie wydano żadnej książki o przygodach Ani Shirley. Poza tym zdarzyło się jedynie kilka jedno lub dwuletnich przerw.

Tabela 10: Części cyklu wydawane w latach 1956-1990.

TYTUŁ:	ROK:																											
	1956	1957	1958	1959	1960-1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978-1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+					+			+			+			+			+				+	+			+		+
<i>Ania z Avonlea</i>		+				+			+			+			+			+				+		+		+		+
<i>Ania na uniwersytecie</i>		+					+			+		+			+				+			+		+		+		+
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>																+			+				+	+		+		+
<i>Wymarzony dom Ani</i>				+			+			+		+			+				+				+	+			+	+
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>																											+	+
<i>Dolina Tęczy</i>				+					+		+		+		+				+				+		+		+	+
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>									+		+		+		+					+				+	+		+	+

Oprac. własne, na podst.: *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

W przypadku prawie wszystkich części cyklu Nasza Księgarnia posługiwała się przedwojennymi tłumaczeniami dzieł. Większość książek została też ozdobiona ilustracjami Bogdana Zieleńca i można chyba śmiało stwierdzić, że stworzony przez niego wizerunek Ani Shirley miał bardzo duży wpływ na to, jak rudowłosą bohaterkę wyobrażali sobie polscy czytelnicy. Wyjątek stanowi *Ani z Szumiących Topoli* i *Ani ze Złotego Brzegu*, gdzie nowego tłumaczenia podjęła się Aleksandra Kowalak-Bojarczuk. Te dwie książki posiadały też innego ilustratora - Leonie Janecką.

2.2.6. NUMERACJA WYDAŃ WEDŁUG *PRZEWODNIKA BIBLIOGRAFICZNEGO*

Na koniec tego podrozdziału warto wspomnieć o rzeczy może niezbyt istotnej, ale za to dość ciekawej. Mianowicie Nasza Księgarnia nigdy nie numerowała kolejnych wydań swoich książek. Ale numerację taką wprowadził *Przewodnik Bibliograficzny*. Książki zostały jednak oznaczone w sposób nie do końca właściwy, wprowadzający w błąd. Przy opisach bibliograficznych prezentujących *Anię z Zielonego Wzgórza* z 1956 roku oraz *Anię z Avonlea* i *Anię na uniwersytecie* z 1957 roku możemy przeczytać, że były to drugie wydania książek. W takim wypadku należy sobie zadać pytanie: kiedy pojawiły się wydania pierwsze? Rozwiązanie zagadki znajduje się w *Przewodniku Bibliograficznym* z 1967 roku, w którym przedstawiono pierwsze łączone wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza* i *Ani z Avonlea*. Tam, opis bibliograficzny został poprawiony i głosił „Wydanie 3 powojenne” [*Przewodnik Bibliograficzny*]. To jedno, bardzo istotne słowo „powojenne” wskazywało na to, że twórcy *Przewodnika Bibliograficznego* rozpoczęli liczenie wydań książek od powieści opublikowanych przez Wydawnictwo M. Arcta w 1947 i 1948 roku. Dodatkowym potwierdzeniem tego jest fakt, że na początku każdej wydanej przez Naszą Księgarnię *Ani z Zielonego Wzgórza* widnieje informacja: „© Copyright for the Polish edition by Nasza Księgarnia, Warszawa 1956”, z kolei w przypadku *Ani z Avonlea* i *Ani na uniwersytecie* ta sama notatka dotyczy roku 1957.

Na tym jednak zawirowania związane z numeracją wprowadzoną przez *Przewodnik Bibliograficzny* się nie kończą. *Ania z Zielonego Wzgórza* opublikowana w 1984 roku jest wedle tej numeracji wydaniem ósmym, z kolei przy książce, która trafiła do księgarń rok później widnieje informacja, że jest to wydanie szóste. Skąd ta zmiana numeracji i jaki był jej cel? Nie wiadomo. Ale po 1985 roku w ten sam sposób numerację „cofnięto” w *Ani z Avonlea*, *Ani na uniwersytecie* i *Wymarzonym domu Ani*.

2.3. PUBLIKACJE W LATACH 1991-2010

2.3.1. RYNEK KSIĄŻKI W POLSCE PO 1990 ROKU

Po upadku PRL-u, nowe warunki polityczne i gospodarcze skłoniły wielu ludzi do stworzenia własnych, prywatnych firm. Powstało również wiele nowych księgarń, a książki zaczęły być masowo sprzedawane także w supermarketach. Zwiększyło to więc popyt na „słowo pisane”.

Czasy były sprzyjające i niektórzy zdecydowali się na zakładanie własnych oficyn wydawniczych. Doprowadziło to do tego, że po 1990 w Polsce zaczęła powstawać wiele nowych wydawnictw. Nie wszystkim udało się jednak osiągnąć płynność finansową i przetrwać. Nie zawsze też osoby kierujące takimi firmami potrafiły znaleźć się w nowej, kapitalistycznej rzeczywistości. Wiele oficyn borykało się w latach dziewięćdziesiątych XX wieku z konsekwencjami nienajlepszych decyzji menadżerskich, czasami musiały one ograniczyć swoją ofertę, po to, by utrzymać się na rynku i wyjść na prostą.

Istniały też takie wydawnictwa, które miały mniej szczęścia i albo zostały zlikwidowane, albo włączone do innych, silniejszych oficyn. W obecnej chwili trudno jest znaleźć wiele informacji na ich temat. Ponadto na polskim rynku pojawiły się firmy zagraniczne - dysponujące zarówno większym, niż rodzime wydawnictwa kapitałem, jak i doświadczeniem w zarządzaniu przedsiębiorstwem.

Wobec zmiany ustroju politycznego obojętnie nie przeszły oficyny, które istniały na rynku już wcześniej. Niektórym udało się sprywatyzować, znaleźć w nowej rzeczywistości i z powodzeniem walczyć o czytelnika na wolnym rynku. Inne niestety przegrały rywalizację z nowopowstałymi wydawnictwami i musiały zaprzestać swojej działalności.

Po burzliwym i dynamicznym rozwoju w latach dziewięćdziesiątych, sytuacja na rynku książki znacznie się ustabilizowała. W obecnej chwili nowych wydawnictw powstaje dużo mniej, ale za to - dzięki lepszemu planowaniu i zarządzaniu - więcej z nich nie kończy swojego istnienia po kilku latach.

2.3.2. WYDAWNICTWA, KTÓRE OPUBLIKOWAŁY JEDYNIĘ ANIĘ Z ZIEŁONEGO WZGÓRZA

Nowopowstałe wydawnictwa często chętnie sięgały po pierwszy tom cyklu o przygodach Ani Shirley [Tab. 11]. Powód był prosty: książka była ponadczasowym bestsellerem i dodatkowo - lekturą szkolną. To wszystko dawało duże szanse na to, że cały nakład publikacji zostanie wykupiony i firma dzięki temu nie odniesie strat.

Tabela 11: Wydawnictwa, które po 1990 roku jednorazowo opublikowały *Anię z Zielonego Wzgórza*.

ROK:	WYDAWCA, MIEJSCE WYD.:	TŁUMACZENIE (I INF. O NIM):	SERIA:	FORMAT:
1991	KAW, Białystok	Rozalia Bernsteinowa	Obowiązkowe Lektury Szkolne: klasa 6	259 s.; 21 cm.
1995	Liberal, Kraków	Przemysław Piekarski (jednorazowe tłumaczenie)*	Lektury Szkolne	223 [1] s.; 21 cm.
1996	Algo, Toruń	Ewa Łozińska-Małkiewicz (jednorazowe tłumaczenie)*	-	195 [1] s., il., [8] tabl. kolor.; 25 cm.**
1998	Philip Wilson, Warszawa	Rozalia Bernsteinowa	-	314 [4] s.; 21cm.
1999	C&T, Toruń	Rozalia Bernsteinowa	-	255 [1] s.; 21 cm.
2004	Mediasat Poland, Kraków	Katarzyna Jakubiak (tłum. wykorzystywane wcześniej przez Zieloną Sowę)	[klasyczne powieści młodzieżowe dołączane do gazet]	251 [2] s.; 22 cm.

* **jednorazowe tłumaczenie** oznacza, że przekład ten nie był wykorzystywany nigdy wcześniej i nigdy później,

** ilustracje Iwony Mazur-Chmielewskiej, wykonane specjalnie na potrzeby tego wydania, nie powielane później

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr; *Katalog Biblioteki Jagiellońskiej*, dok. elektr.

Na podstawie Tabeli 11 możemy zauważyć, że w połowie przypadków *Ania z Zielonego Wzgórza* została opublikowana w ramach serii związanej z lekturami szkolnymi lub powieściami młodzieżowymi. Wydawcy nie planowali więc wydawać kolejnych tomów cyklu. I - jak zostało wspomniane wyżej - zdecydowano się na *Anię z Zielonego Wzgórza* ponieważ była ona lekturą szkolną - a to dawało większą gwarancję, że cały nakład zostanie wykupiony.

O tym, że starano się jak najmniejszym nakładem środków osiągnąć jak największy zysk może świadczyć także fakt, że prawie wszystkie wydania pozbawione były ilustracji. Dużo

częściej korzystano także z gotowych już przekładów, co było tańsze niż tworzenie nowych tłumaczeń.

Wszystkie, z przedstawionych w Tabeli 11 wydań miały podobny, standardowy format, około 21 centymetrów. Różnice wynikały głównie z liczby stron - książki o większej objętości prawdopodobnie posiadały większą czcionkę, co miało na celu ułatwienie lektury młodemu czytelnikowi.

Na szczególną uwagę zasługuje tutaj książka z 1996 roku. Toruńskie wydawnictwo Algo podeszło do kwestii opublikowania *Ani z Zielonego Wzgórza* bardzo ambitnie. Opracowano nowe tłumaczenie z dużą ilością przypisów, dzięki którym młodzi czytelnicy mogli jeszcze lepiej poznać realia, w jakich toczyła się akcja powieści. Książka posiadała większy, niż standardowy format, twardą oprawę i dużą czcionkę. Każdy rozdział rozpoczynał się od narysowanego przez Iwonę Mazur-Chmielewską inicjału, który kształtem nawiązywał do czekającej na czytelnika treści dzieła. Pod koniec rozdziałów pojawiały się z kolei czarno-białe proste, konturowe ilustracje [Il. 8]. Dodatkowo książka zawierała osiem kolorowych obrazów, które w humorystyczny sposób prezentowały kilka wydarzeń z powieści [Il. 9]. Publikacja wydawnictwa Algo nie odniosła jednak sukcesu.

Ilustracja 8: Przykładowe inicjały i ilustracje autorstwa Iwony Mazur-Chmielewskiej, wykorzystane w *Ani z Zielonego Wzgórza* opublikowanej przez wydawnictwo Algo w 1996 roku.

Ilustracja 9: Przykładowa, kolorowa ilustracja autorstwa Iwony Mazur-Chmielewskiej, wykorzystana w *Ani z Zielonego Wzgórza* opublikowanej przez wydawnictwo Algo w 1996 roku.

2.3.3. PUBLIKACJE NASZEJ KSIĘGARNI

Nowy ustrój polityczny, brak reglamentacji papieru oraz wzmożony popyt na książki sprawiły, że Nasza Księgarnia mogła sobie pozwolić na wydawanie książek o Ani Shirley z mniej więcej dwukrotnie większą częstotliwością niż wcześniej. Lata kolejnych wydań zostały zaprezentowane w Tabeli 12. Oficyna wydawała cykl powieści o Ani do 2001 roku. Zrezygnowała z niego, gdy wprowadzono nową politykę firmy, która zakładała, by nie publikować tych powieści, które wychodzą także pod egidami innych oficyn.

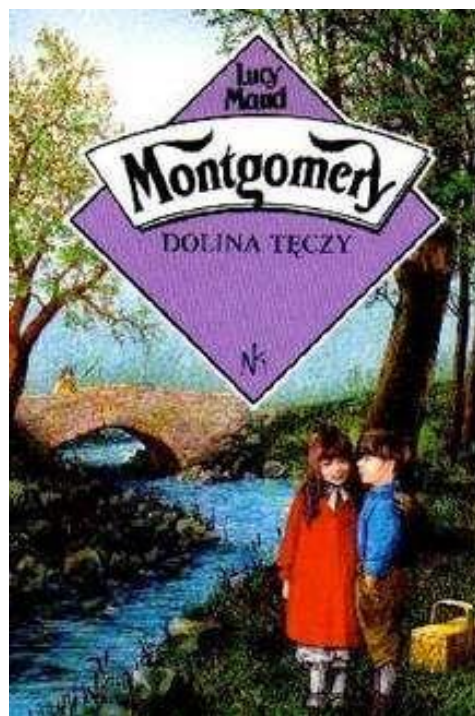
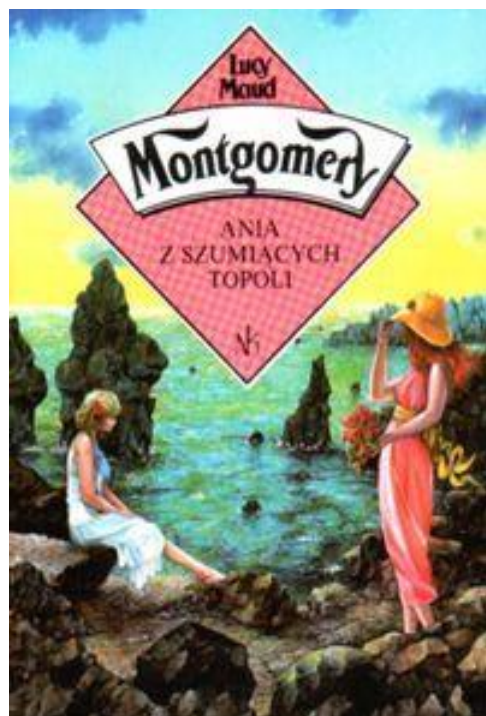
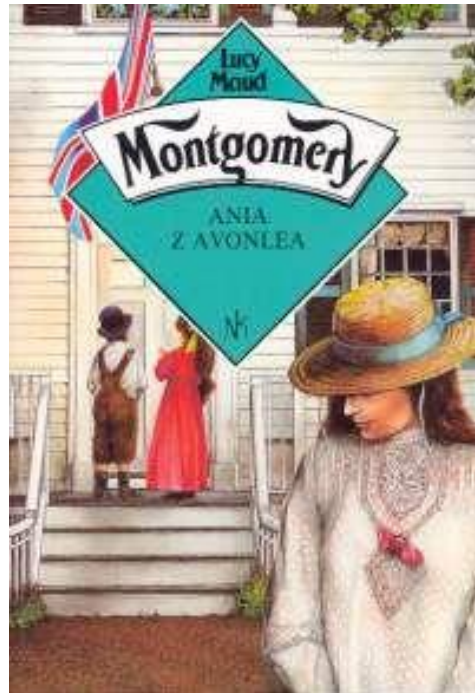
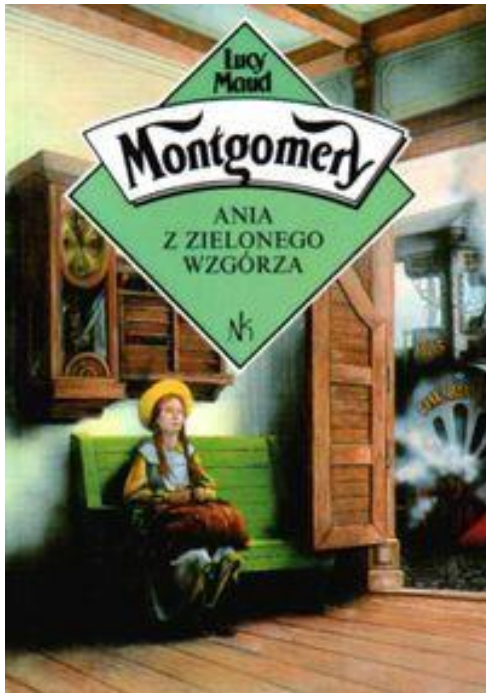
Tabela 12: *Ania z Zielonego Wzgórza* i kolejne tomy cyklu wydawane przez Naszą Księgarnię.

TYTUŁ:	ROK:										
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+	+		+	+	+	+	+	+	+	
<i>Ania z Avonlea</i>	+	+		+	+			+	+		+
<i>Ania na uniwersytecie</i>	+	+		+	+		+	+	+		+
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	+		+	+	+		+	+	+		+
<i>Wymarzony dom Ani</i>	+		+	+	+		+	+	+		
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	+		+	+	+	+	+		+		+
<i>Dolina Tęczy</i>	+		+			+	+	+			+
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	+		+			+	+	+			+

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Kolejne wznowienia niewiele się od siebie nie różniły. Jeśli chodzi o format: wszystkie miały 21 centymetrów wysokości. *Ania z Avonlea*, *Ania na uniwersytecie*, *Wymarzony dom Ani* oraz *Rilla ze Złotego Brzegu* posiadały tyle samo, czyli: 240 stron objętości. *Ania z Zielonego Wzgórza* miała 304 strony, *Ania z Szumiących Topoli* - 224, *Ania ze Złotego Brzegu* - 288, a *Dolina Tęczy* - 224 strony. Jediną innowacją były nowe okładki i strony tytułowe autorstwa Janusza Obluckiego [Il. 10]. Wprowadzono je w latach 1992-1993. Poza tym oficyna nie zmieniała w kolejnych reedycjach dzieł absolutnie niczego - publikacje zupełnie nie różniły się od siebie pod względem edytorskim.

Z jednej strony Nasza Księgarnia na pewno zaoszczędziła dzięki temu masę środków pieniężnych. Z drugiej jednak: współczesnym młodym czytelnikom, którzy poszukiwali książek kolorowych, nowoczesnych pod względem edytorskim i posiadających dodatkowe opracowania merytoryczne - oferta Naszej Księgarni mogła się wydać niewystarczająca.

Ilustracja 10: Przykładowe okładki zaprojektowane przez Janusza Obłuckiego, wykorzystywane przez Naszą Księgarnię od 1992 roku.

2.3.4. PUBLIKACJE WYDAWNICTW: PODSIEDLIK-RANIEWSKI I SPÓŁKA, SIEDMIORÓG, KLASYKA ORAZ KAMA

Podsiedlik-Raniowski i Spółka było pierwszym powstałym po 1990 roku wydawnictwem, które postanowiło rzucić wyzwanie Naszej Księgarni i wydać cały cykl o Ani z Zielonego Wzgórza.

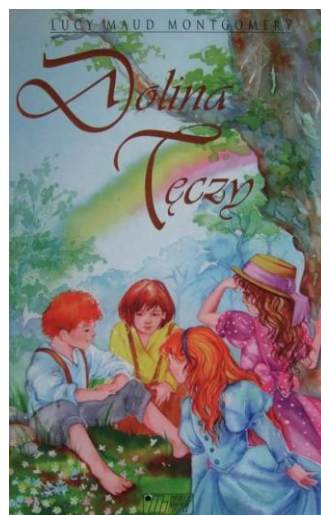
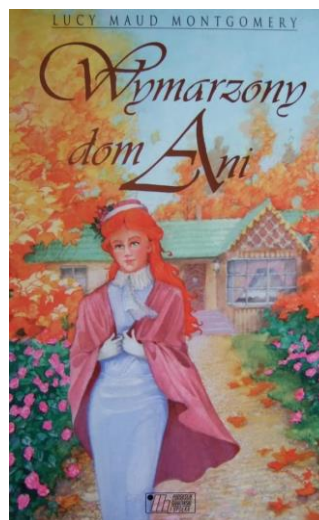
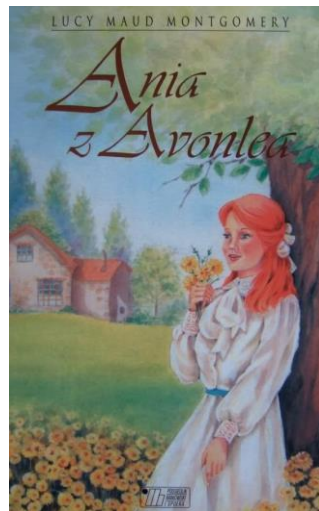
Tabela 13 prezentuje tłumaczy książek wydawanych przez Podsiedlika-Raniowskiego oraz ich format. Oficyna opracowała własne tłumaczenia, ale zrezygnowała z ilustrowania książek. Wydawnictwo zdecydowało się publikować kolejne tomy uwzględniając kolejność chronologiczną powieści. Książki można było kupić w twardych lub miękkich okładkach i były one sprzedawane zarówno jako pojedyncze egzemplarze, jak i w komplecie zawierającym wszystkie książki serii [Il. 11].

Tabela 13: Książki opublikowane przez wydawnictwo Podsiedlik-Raniowski i Spółka.

TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Jolanta Ważbińska	298 s.; 21 cm.
<i>Ania z Avonlea</i>	Jolanta Ważbińska	260 [1] s.; 21 cm.
<i>Ania na uniwersytecie</i>	Monika Szar	312 s.; 21 cm.
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Anna Dorożalska i Agnieszka Kościelniak	340 s.; 21 cm.
<i>Wymarzony dom Ani</i>	Anna Dorożalska	275 [1] s.; 21 cm.
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Agnieszka Drong	343 [1] s. 21 cm.
<i>Dolina Tęczy</i>	Bogusława Kaniewska	291 [1] s. 21 cm.
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Anna Dorożalska	327 [1] s.; 21 cm.

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Z kolei Tabela 14 zestawia ze sobą lata wydań wszystkich książek. Jak widać, Podsiedlik-Raniowski zaczął „walkę” z Naszą Księgarnią w sposób bardzo zdecydowany i dynamiczny. W pierwszym roku publikowania dzieł Lucy Maud Montgomery, wydawnictwo wypuściło do księgarń jednocześnie cztery pierwsze części cyklu. W następnych latach ukazywały się kolejne tomy.

Ilustracja 11: Okładki wszystkich części cyklu o Ani Shirley, wykorzystywane przez wydawnictwo Podsiedlik-Raniowski i spółka.

Tabela 14: Lata publikacji książek wydanych przez Podsiedlik-Raniowskiego i Spółkę.

TYTUŁ:	ROK:			
	1995	1996	1997	1998
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+	+	+	
<i>Ania z Avonlea</i>	+	+	+	
<i>Ania na uniwersytecie</i>	+	+	+	
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	+	+	+	
<i>Wymarzony dom Ani</i>		+		
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>			+	
<i>Dolina Tęczy</i>				+
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>				+

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Dokładnie w tym samym czasie, co Podsiedlik-Raniowski, przygodami Ani Shirley zainteresowała się Siedmioróg. Ale w odróżnieniu od poprzednika ten wydawca opublikował jedynie *Anię z Zielonego Wzgórza*.

Siedmioróg także opracował własne tłumaczenie powieści - przekład stworzyła Dorota Kraśniewska (w pierwszym wydaniu: wymieniona jako Kraśniewska-Darlik). W tym przypadku także zrezygnowano z ilustrowania dzieła.

W latach 1995-1998, książka była wydawana co roku, w ramach serii *Zaczarowane Strony: biblioteka światowej literatury dla dzieci i młodzieży*. Wznowienia raczej nie różniły się od siebie formatem. Wedle *Katalogu Biblioteki Narodowej* pierwsze trzy wydania (opublikowane w latach 1995-1997) miały 262 strony i 21 centymetrów wysokości. Ostatnia publikacja (z 1998 roku) miała 272 strony i 22 centymetry.

W 1997 roku bielskie wydawnictwo Klasyka opublikowało *Anię z Zielonego Wzgórza*, *Anię z Szumiących Topoli* (tytuł został przetłumaczony: *Ania z Szumiących Wierzb*) i *Wymarzony dom Ani*, wszystkie przetłumaczone przez Rafała Dawidowicza i pozbawione ilustracji. Książki były w nieco większym, niż standardowy format - miały wysokość 24 cm. *Ania z Zielonego Wzgórza* miała 216 stron objętości, *Ania z Szumiących Topoli* 200 stron, a *Wymarzony dom Ani*: 184 strony. Niewiadomo, dlaczego oficyna zdecydowała się na opublikowanie akurat tych trzech części powieści.

Również w 1997 *Anię z Zielonego Wzgórza* opublikowało warszawskie wydawnictwo Kama. Książka miała 304 strony, standardowe 21 centymetrów wysokości i nie posiadała ilustracji. Przekład został zlecony Katarzynie Zawadzkiej. Powieść ukazała się w serii *Lektury z opracowaniem*. Rok później Kama wydała *Anię z Avonlea*. Format książki był identyczny z poprzednią częścią cyklu. Wydanie zawierało 240 strony i nie posiadało ilustracji. Skorzystano z tłumaczenia Rozalii Bernsteinowej. Książka pojawiła się w ramach serii *Różowa Parasolka*.

Wszystkie cztery wydawnictwa zrezygnowały z kolejnych wznowień powieści Lucy Maud Montgomery mniej więcej w tym samym czasie. Istniały ku temu prawdopodobnie dwa powody. Po pierwsze - w owym czasie rynek był przesycony powieściami Lucy Maud Montgomery. W 1997 roku samą tylko *Anię z Zielonego Wzgórza* można było znaleźć w księgarniach w aż siedmiu różnych wersjach.

Drugim powodem, dla którego Podśiedlik-Raniowski, Siedmioróg i Klasyka zrezygnowały z dalszych wznowień dzieła było prawdopodobnie to, że ich publikacje nie posiadały ilustracji, przez co mogły one przegrać walkę o czytelnika z wydaniem posiadającymi dodatkowe obrazki.

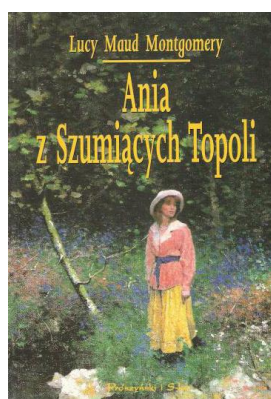
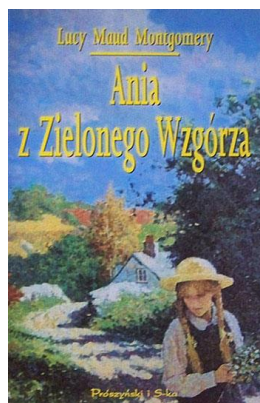
2.3.5. PUBLIKACJE WYDAWNICTW: PRÓSZYŃSKI I SPÓŁKA, ZIELONA SOWA, RYTM I WAZA ORAZ HUBERT I ŚWIAT KSIĄŻKI

Wydawnictwo Prószyński i Spółka było kolejnym, któremu udało się opublikować pełny cykl przygód Ani Shirley. Oficyna zastosowała podobną strategię, jak wcześniej Podśiedlik-Raniowski: w pierwszym roku sprzedaży do księgarń trafiły jednocześnie trzy pierwsze tomy serii. Następne książki pokazywały się w kolejnych latach [Tab. 16]. Do wszystkich części powieści dołączono nowe, stworzone przez Katarzynę Karinę Chmiel ilustracje [Il. 12]. Z kolei okładki, wykorzystujące obrazy Gary’ego Blythe’a zaprojektowała przez Maria Komorowska [Il. 13].

Tabela 15 prezentuje, kto przetłumaczył kolejne książki z serii oraz jaki był ich rozmiar. Jak widać, przy pierwszych trzech tomach, czyli *Ani z Zielonego Wzgórza*, *Ani z Avonlea* i *Ani na uniwersytecie*, użyto tłumaczeń, które były wcześniej wykorzystywane między innymi przez Naszą Księgarnię. Do następnych powieści stworzono nowy przekład, autorstwa Jolanty Bartosik.

Ilustracja 12: Przykładowe obrazy Katarzyny Kariny Chmiel
ilustrujące *Anię z Zielonego Wzgórza*.

Ilustracja 13: Przykładowe okładki, z obrazami autorstwa
Gary'ego Blythe'a, zaprojektowane przez Marię Komorowską,
wykorzystywane przez wydawnictwo Prószyński i spółka.

Tabela 15: Książki opublikowane przez wydawnictwo Prószyński i Spółka.

TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Rozalia Bernsteinowa	424 s.; 21 cm.
<i>Ania z Avonlea</i>	Rozalia Bernsteinowa	328 s.; 21 cm.
<i>Ania na uniwersytecie</i>	Janina Zawisza-Krasucka	336 s.; 21 cm.
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Jolanta Bartosik	308 [1] s.; 21 cm.
<i>Wymarzony dom Ani</i>	Jolanta Bartosik	296 s.; 21 cm.
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Jolanta Bartosik	416 s. 21 cm.
<i>Dolina Tęczy</i>	Jolanta Bartosik	279 [1] s. 21 cm.
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Jolanta Bartosik	329 [3] s.; 21 cm.

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

W latach 1997-1999 wszystkie książki ukazywały się w serii *Klasyka Dziecięca*. Książki posiadały miękką oprawę. Wznowienia powstałe po 2000 roku były publikowane „autonomicznie”, bez przynależności do żadnej serii i posiadały twardą, nieco zmienioną pod względem graficznym okładkę.

Tabela 16: Lata publikacji książek wydanych przez Prószyńskiego i Spółkę.

TYTUŁ:	ROK:						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+	+	+		+		
<i>Ania z Avonlea</i>	+		+				+
<i>Ania na uniwersytecie</i>	+		+				
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>		+	+				
<i>Wymarzony dom Ani</i>			+				
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>			+				
<i>Dolina Tęczy</i>			+				
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>			+				

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.; *Katalog Biblioteki Jagiellońskiej*, dok. elektr.

Jak możemy zauważyć w Tabeli 16, w 1999 roku Prószyński wydał jednocześnie wszystkie części cyklu. Około roku 2000 oficyna wpadła w drobne kłopoty finansowe. Po tym roku wznowiło dwie pierwsze części cyklu: *Anię z Zielonego Wzgórza* i *Anię z Avonlea* - zdecydowano się jedynie na te powieści prawdopodobnie ze względu na to, że były one

najchętniej kupowane przez czytelników i wydrukowanie ich nie należało do przedsięwzięć ryzykownych finansowo.

W 1997 roku *Anię z Zielonego Wzgórza* postanowiła wydać także Zielona Sowa. Powieść zyskała nowe tłumaczenie autorstwa Katarzyny Jakubiak. Na następne kilka lat krakowska oficyna zapomniała o Ani Shirley. Przypomniała sobie o niej w 2000 roku, kiedy to wydała wznowienie pierwszej części cyklu oraz opublikowała *Wymarzony dom Ani*, znowu w nowym przekładzie, tym razem autorstwa Pawła Mercza. *Wymarzony dom Ani* został wznowiony rok później. Tabela 17 prezentuje, w których latach Zielona Sowa opublikowała kolejne tomy powieści. Jak możemy w niej zauważyć, w 2002 roku pod egidą wydawnictwa nie pojawił się ani jeden tom cyklu. Tym razem jednak Zielona Sowa wcale nie zapomniała o powieściach Lucy Maud Montgomery - po roku „przeboju” oficyna opublikowała niemal wszystkie części cyklu, w większości posiadające nowe tłumaczenia (jedynie w przypadku *Ani na uniwersytecie* posłużono się przedwojennym przekładem Andrzeja Magórskiego). W 2004 roku wznowiono część książek, opublikowano też kolejny tom. W sumie Zielonej Sowie udało się wydać wszystkie części cyklu, poza *Doliną Tęczy*. Książki były w standardowym formacie 21 centymetrów i nie posiadały ilustracji.

Tabela 11: Lata publikacji książek wydanych przez Zieloną Sowę.

TYTUŁ:	ROK:							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+						+	+
<i>Ania z Avonlea</i>				+			+	
<i>Ania na uniwersytecie</i>							+	
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>							+	+
<i>Wymarzony dom Ani</i>				+	+		+	+
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>							+	+
<i>Dolina Tęczy</i>								
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>								+

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Tabela 18 prezentuje szczegółowe informacje dotyczące poszczególnych wydań książek. Można zauważyć, że wiele publikacji pojawiało się w ramach serii wydawniczych. Zielonej Sowie zdarzało się czasami, w przeciągu jednego roku wydać tę samą książkę w kilku

różnych seriach. Tak było również w przypadku powieści Lucy Maud Montgomery. W 2003 roku *Ania z Zielonego Wzgórza* pojawiła się jednocześnie w dwóch seriach.

Książki, najczęściej były dołączane do serii *Czytaj z Sową!*. *Ania z Zielonego Wzgórza* dwukrotnie została opublikowana w serii *Lektura Szkolna* i raz w serii *Lektura z opracowaniem* (powieść została opracowana przez Iwonę Fedan).

Warto tu wspomnieć także o tym, że publikacje, które pojawiały się w seriach, posiadały inną od reszty szatę graficzną i ilustrację na okładce.

Tabela 18: Książki opublikowane przez wydawnictwo Zielona Sowa.

ROK:	TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	SERIA:	FORMAT:
1997	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Katarzyna Jakubiak	-	248 s.; 21 cm.
2000	<i>Ania z Avonlea</i>	Ireneusz Socha	-	221 [1] s.; 21 cm.
2000	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Paweł Merezcz	-	246 [2] s.; 21 cm.
2000	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Inka Malcher	-	272 s.; 21 cm.
2001	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Paweł Merezcz	-	246 [2] s.; 21 cm.
2003	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Katarzyna Jakubiak	Lektura Szkolna	245 [3] s.; 21 cm.
2003	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Katarzyna Jakubiak	Lektura z opracowaniem	239 [1] s.; 21 cm.
2003	<i>Ania z Avonlea</i>	Ireneusz Socha	-	221 [1] s.; 21 cm.
2003	<i>Ania na uniwersytecie</i>	Andrzej Magórski	Czytaj z Sową!	199 [5] s.; 21 cm.
2003	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Ireneusz Socha	Czytaj z Sową!	224 [3] s.; 21 cm.
2003	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Paweł Merezcz	Czytaj z Sową!	246 [2] s.; 21 cm.
2003	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Inka Malcher	Czytaj z Sową!	272 s.; 21 cm.
2004	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Katarzyna Jakubiak	Lektura Szkolna	245 [3] s.; 21 cm.
2004	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Ireneusz Socha	-	224 [3] s.; 21 cm.
2004	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Paweł Merezcz	-	246 [2] s.; 21 cm.
2004	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Inka Malcher	-	272 s.; 21 cm.
2004	<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Grzegorz Rejs	Czytaj z Sową!	238 [2] s.; 21 cm.

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Okolo roku 2001 pierwsze trzy części przygód Ani Shirley wspólnymi siłami postanowiły wydać Oficyna Wydawnicza Rytm i Wydawnictwo Waza. Data wydań nie jest dokładna, ponieważ informacje te nie zostały zawarte w samych książkach, a *Katalog Biblioteki Jagiellońskiej*, w którym znalezione zostały informacje o tych publikacjach podaje przypuszczalnie właśnie rok 2001. W przypadku *Ani z Zielonego Wzgórza* posłużono się

przekładem Rozalii Bernsteinowej. Nie wiadomo natomiast, kto był autorem pozostałych tłumaczeń, ponieważ Rytm i Waza o tym także postanowiły nie informować. Wszystkie części były pozbawione ilustracji i ukazały się w serii *Klasyka*. Książki miały wysokość 21 centymetrów. *Ania z Zielonego Wzgórza* posiadała 364 strony, *Ania z Avonlea* 284, a *Ania na uniwersytecie* 270 stron.

W 2002 roku Bertelsmann Media postanowiło wydać pełny cykl przygód Ani Shirley [Tab. 19]. Zadanie to początkowo powierzono należącemu do koncernu medialnego wydawnictwu Hubert. Oficynie tej udało wydać się pierwsze trzy tomy cyklu. W 2003 roku Hubert został zlikwidowany, a jego zadania przejął Świat Książki (także należący do Bertelsmann Media). Dlatego też dalsze części przygód Ani zostały opublikowane właśnie przez to wydawnictwo.

Tabela 19: Książki opublikowane przez wydawnictwa Huber i Świat Książki.

ROK:	WYD.:	TYTUŁ:	TŁUMACZENIE:	FORMAT:
2002	Hubert	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Jolanta Ważbińska	297 [1] s.; 21 cm.
2003	Hubert	<i>Ania z Avonlea</i>	Jolanta Ważbińska	258 [4] s.; 21 cm.
2003	Hubert	<i>Ania na uniwersytecie</i>	Monika Szar	311 [1] s.; 21 cm.
2003	Świat Książki	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Anna Dorożalska i Agnieszka Kościelniak	399 [1] s.; 21 cm.
2003	Świat Książki	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Anna Dorożalska	275 [1] s.; 21 cm.
2003	Świat Książki	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Agnieszka Drong	343 [1] s. 21 cm.
2003	Świat Książki	<i>Dolina Tęczy</i>	Bogusława Kaniewska	291 [1] s. 21 cm.
2003	Świat Książki	<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Anna Dorożalska	327 [1] s.; 21 cm.

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Jak możemy zobaczyć w Tabeli 19, Bertelsmann w całości wykupił licencję na książki od Podsiedlika-Raniowskiego i Spółki. Publikacje wykorzystywały to samo tłumaczenie i posiadały identyczny układ stron, co wskazuje na to, że skopiowano je także pod względem edytorskim. Jediną innowacją, były ilustracje. Podobnie, jak w przypadku wydań Podsiedlika-Raniowskiego, książki opublikowane przez Huberta i Świata Książki pozbawione były ilustracji. Bertelsmann Media wydał pełny cykl powieści tylko jeden raz. Po 2003 roku nie opublikował żadnych wznowień.

2.3.6. PUBLIKACJE WYDAWNICTWA LITERACKIEGO DO 2010 ROKU

W 2003 roku Wydawnictwo Literackie po raz pierwszy opublikowało *Anię z Zielonego Wzgórza* [Tab. 20]. Powieść została na nowo przetłumaczona przez Agnieszkę Kuc. Zrezygnowano z ilustrowania dzieła, a książka była w nieco mniejszym formacie, niż standardowy (miała 18 centymetrów). W tym czasie na rynku istniały jeszcze inne wydawnictwa, które publikowały ten i kolejne części cyklu. Można więc powiedzieć, że książka Wydawnictwa Literackiego była swojego rodzaju wydaniem pilotażowym, które miało na celu sprawdzenie, czy publikacja dzieła jest w ogóle opłacalna, i czy czytelnikom spodoba się nowa wersja tłumaczenia.

W 2005 roku Wydawnictwo Literackie stało się jedyną oficyną posiadającą prawa do publikowania wszystkich książek autorstwa Lucy Maud Montgomery. W tym samym roku oficyna wydała wszystkie części przygód Ani Shirley [Il. 14]. Każda książka dostępna była w dwóch wersjach: w twardej i miękkiej okładce. Nowy przekład, ponownie autorstwa Agnieszki Kuc, zyskała jeszcze *Ania z Szumiących Topoli*. Pozostałe tomy posiadały stare tłumaczenia, wykorzystywane wcześniej przez Naszą Księgarnię. Wszystkie książki pozbawione były ilustracji.

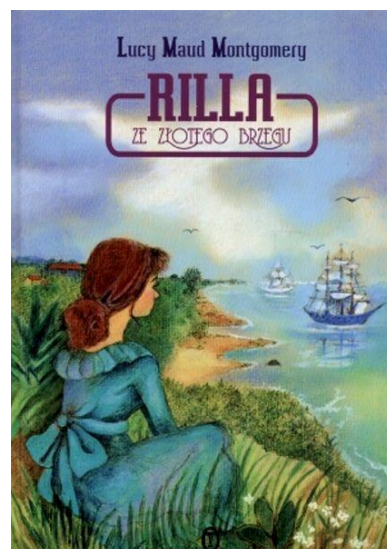
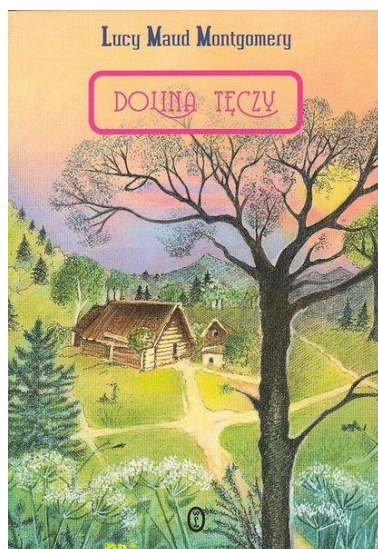
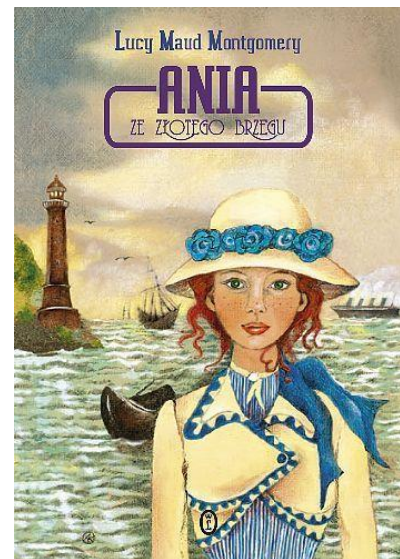
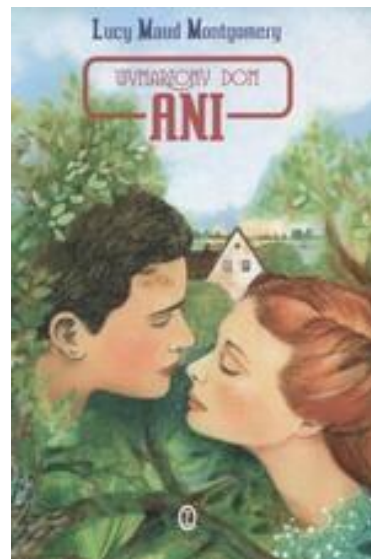
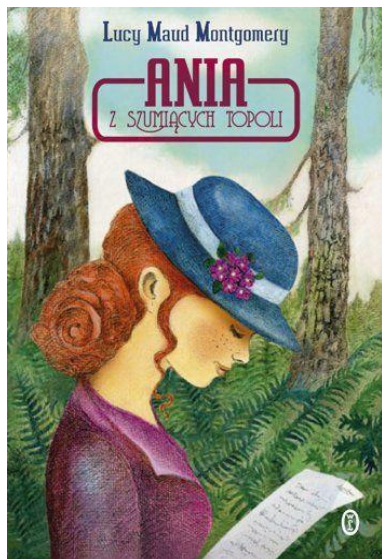
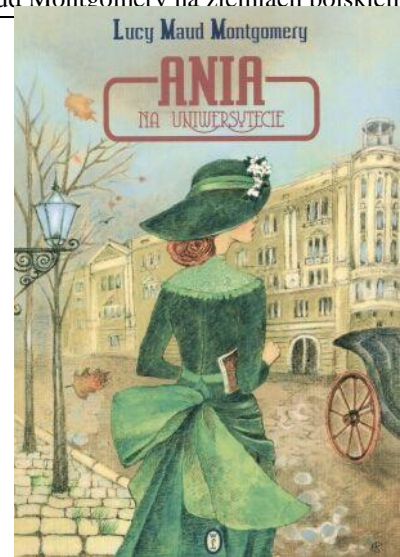
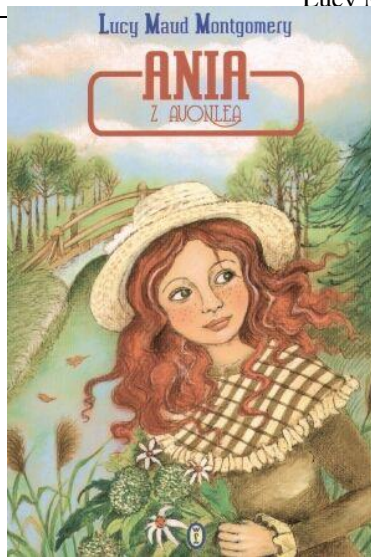
W roku 2006 Wydawnictwo Literackie wypuściło do księgarń dwa wydania *Ani z Zielonego Wzgórza* [Tab. 20]. Pierwsze, było wznowieniem książki z poprzedniego roku, ale posiadało nową grafikę na okładce. Drugie ozdobiono obrazami Jana de Tusch-Leca [Il. 15]. Publikacja ta była chyba najbardziej ekskluzywnym wydaniem powieści, jakie kiedykolwiek istniało na polskim rynku. Książka miała nieco większy od standardowego rozmiar 25 centymetrów i twardą oprawę. Tekst został napisany dużą czcionką, zaopatrzony w szerokie marginesy i wydrukowany na papierze o dużej gramaturze. Publikacja ta, choć prezentowała się naprawdę imponująco, ze względu na swój format (i związaną z nim wagę) oraz cenę (ta wedle katalogu sklepu Empik.com wynosiła około 50 złotych) raczej nie nadawała się do wykorzystania jako lektura szkolna, którą uczeń mógłby beztrąsko wrzucić do tornistra.

W latach 2007-2009 wznowiono wydania wszystkich części powieści. Książki ponownie pozbawione były ilustracji i można je było kupić w miękkiej lub twardej oprawie. Nowe edycje różniły się jednak od poprzednich: publikacje ukazały się w serii *100 lat Ani* i zaprojektowano do nich nowe ilustracje okładek [Il. 16]. Ponadto w 2008 roku wydano *Anię z Avonlea* z ilustracjami Jana de Tusch-Leca. Książka posiadała identyczną formę, jak wcześniejsza, ilustrowana wersja *Ani z Zielonego Wzgórza*.

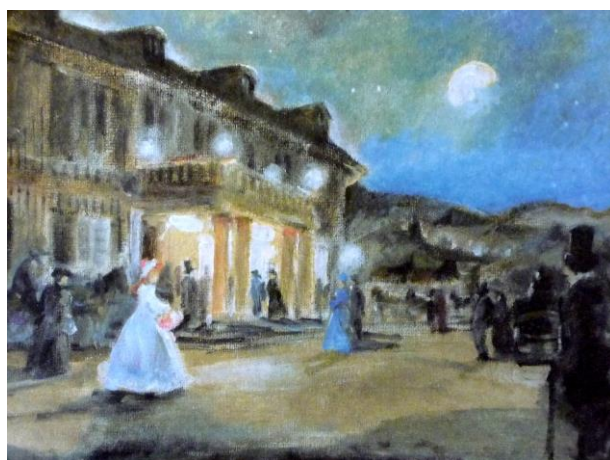
Tabela 20: Książki opublikowane przez Wydawnictwo Literackie do 2010 roku.

ROK:	TYTUŁ:	TŁUMACZENIE, ILUSTRACJE:	FORMAT:
2003	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Agnieszka Kuc	335 [1] s.; 18 cm.
2005	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Agnieszka Kuc	406 [2] s.; 22 i 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2005	<i>Ania z Avonlea</i>	Rozalia Bersteinowa	280 [7] s.; 22 i 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2005	<i>Ania na uniwersytecie</i>	Janina Zawisza-Krasucka	296 [4] s.; 22 i 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2005	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Agnieszka Kuc	367 [5] s.; 22 i 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2005	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Stefan Fedyński	306 [3] s.; 22 i 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2005	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	354 [3] s.; 21 cm.
2005	<i>Dolina Tęczy</i>	Janina Zawisza-Krasucka	284 [4] s.; 22 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2005	<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Janina Zawisza-Krasucka	343 [4] s.; 22 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2006	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Agnieszka Kuc	406 [3] s.; 21 cm.
2006	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	tł. Agnieszka Kuc, il. Jan de Tusch-Lec	416 [3] s., il.; 25 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2007	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	Agnieszka Kuc	406 [1] s.; 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2007	<i>Ania z Avonlea</i>	Rozalia Bersteinowa	280 [5] s.; 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2007	<i>Ania na uniwersytecie</i>	Janina Zawisza-Krasucka	296 [4] s.; 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2007	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	Agnieszka Kuc	367 [5] s.; 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2007	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	354 [3] s.; 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2008	<i>Ania z Avonlea</i>	tł. Rozalia Bersteinowa, il. Jan de Tusch-Lec	308 [2] s., [14] tabl. kolor.; 25 cm (twarda oprawa).
2008	<i>Wymarzony dom Ani</i>	Stefan Fedyński	306 [3] s.; 22 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2008	<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	Janina Zawisza-Krasucka	343 [2] s.; 22 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2009	<i>Dolina Tęczy</i>	Janina Zawisza-Krasucka	284 [4] s.; 22 cm (oprawa twarda i broszurowa).
2010	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	356 s.; 21 cm (oprawa twarda i broszurowa).

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.; *Katalog Empik.com*, dok. elektr.; *Katalog Merlin.pl*, dok. elektr.

Ilustracja 14: Okładki wszystkich części cyklu o Ani Shirley, wykorzystywane przez Wydawnictwo Literackie w 2005 roku.

Ilustracja 15: Przykładowe obrazy Jana de Tusch-Leca ilustrujące
Anię z Zielonego Wzgórza.

Ilustracja 16: Okładki wszystkich części cyklu o Ani Shirley, wykorzystywane przez Wydawnictwo Literackie od 2007 roku.

Informacje dotyczące tłumaczy, ilustracji oraz wymiarów poszczególnych książek z cyklu opublikowanych przez Wydawnictwo Literackie zaprezentowane zostały w Tabeli 20. Z kolei Tabela 21 zestawia ze sobą lata wydań kolejnych tomów powieści.

Tabela 21: Lata wydań książek publikowanych przez Wydawnictwo Literackie do 2010 roku.

TYTUŁ:	ROK:							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	+		+	+	+			
<i>Ania z Avonlea</i>			+		+	+		
<i>Ania na uniwersytecie</i>			+		+			
<i>Ania z Szumiących Topoli</i>			+		+			
<i>Wymarzony dom Ani</i>			+			+		
<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>			+		+			+
<i>Dolina Tęczy</i>			+				+	
<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>			+			+		

Oprac. własne, na podst.: [Katalog Biblioteki Narodowej, dok. elektr].

Można chyba śmiało stwierdzić, że w obecnej chwili Wydawnictwo Literackie przejęło rolę, którą przez lata pełniła Nasza Księgarnia i stało się jedyną oficyną publikującą przygody Ani Shirley. Dodatkowo, w 2011 roku oficyna opublikowała ostatnią książkę Lucy Maud Montgomery - *Anię z Wyspy Księcia Edwarda*, ale publikacja ta nie została wzięta pod uwagę w żadnym prezentowanym w tej pracy zestawieniu.

2.3.7. CZĘSTOTLIWOŚĆ PUBLIKOWANIA KOLEJNYCH CZĘŚCI CYKLU W LATACH 1991-2010

Polski rynek książki po 1990 roku obfitował we wszystkie książki z cyklu o Ani Shirley. Niemalże co roku, do księgarń trafiała każda część powieści Lucy Maud Montgomery i bardzo często zdarzało się, że jednocześnie do kupienia było kilka różnych wydań tego samego dzieła [Tab. 22].

Tabela 22: Kolejne części cyklu wydawane w latach 1991-2010.

	<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>	<i>Dolina Tęczu</i>	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>	<i>Wymarzony dom Ani</i>	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>	<i>Ania na uniwersytecie</i>	<i>Ania z Avonlea</i>	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	TYTUŁ: ROK:
	+	+	+	+	+	+	+	++	1991
						+	+	+	1992
	+	+	+	+	+				1993
			+	+	+	+	+	+	1994
			+	+	+	++	++	++++	1995
	+	+	+	+		+	+	++++	1996
	+	+	++	++	++	+++	+++	+++++	1997
	++	++		+	+++	+	++	++++	1998
	+	+	++	++	+++	++	++	+++	1999
				+			+	+	2000
	+	+	+	+	+	++	++	++	2001
								+	2002
	+	+	++	++	++	++	+++	++	2003
	+		+	+	+			++	2004
	+	+	+	+	+	+	+	+	2005
								++	2006
			+		+	+	+	+	2007
	+	+		+			+		2008
									2009
			+						2010

Ilość plusów oznacza liczbę publikacji w danym roku, ale wydania, które były publikowane jednocześnie w twardej i miękkiej oprawie zostały potraktowane jako jedno.

Oprac. własne, na podst.: *Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.; *Katalog Biblioteki Jagiellońskiej*, dok. elektr.

Największym zainteresowaniem wydawców zawsze cieszyła się *Ania z Zielonego Wzgórza*, której wznowienia ukazywały się co roku, za wyjątkiem lat 1992 i 2008-2010.

„Najsłabiej” w zestawieniu wypada rok 2000 (wydano tylko trzy książki z cyklu), 2002 (jedynie *Ania z Zielonego Wzgórza*) oraz ostatnie trzy lata. Przerwy w 2000 i 2002 roku były zapewne spowodowane po pierwsze dość dużą istniejących już wydań powieści Lucy Maud Montgomery, a po drugie ówczesnym zastojem polskiej gospodarki. Tymczasem nieduża liczba publikacji w ostatnich latach niewątpliwie wiąże się z tym, że w tej chwili jedynym wydawcą cyklu o Ani Shirley jest Wydawnictwo Literackie i to (częściowo ze względu na brak konkurencji) nie czuje potrzeby wznawiania książek - zwłaszcza w sytuacji, gdy w księgarniach wciąż dostępne są wydania z poprzednich lat. Drugim powodem takiego stanu rzeczy może być z kolei rozwój internetu i technologii cyfrowych. W obecnej chwili, z mniej lub bardziej legalnych stron internetowych, można pobrać (czasem odpłatnie, a czasem za darmo) zarówno audiobooki, jak i e-booki. W sieci istnieje też cała masa streszczeń i opracowań lektur. Z tego też powodu wielu uczniów szkoły podstawowej - którzy przecież do tej pory byli głównymi odbiorcami powieści - coraz częściej decyduje się sięgnąć po inne, niż papierowe wydania *Ani z Zielonego Wzgórza* i kolejnych części cyklu.

Tabela 22 prezentuje ilość wydań poszczególnych książek do 2010 roku. Jak widać, na przestrzeni ostatnich stu lat, mimo iż przez ziemie polskie przetoczyły się dwie wojny światowe i kilkakrotnie zmieniały się panujące w kraju warunki polityczne - *Ania z Zielonego Wzgórza* i kolejne części cyklu były nieustannie wydawane. Dzięki temu przygody rudowłosej bohaterki mogło poznać już kilka pokoleń Polaków. A książki Lucy Maud Montgomery wciąż cieszą się niesłabnącą popularnością i cały czas podbijają serca nowych czytelników.

ROZDZIAŁ III: WYDAWNICTWA, TŁUMACZE I ILUSTRATORZY

Od pojawienia *Ani z Zielonego Wzgórza* na ziemiach polskich, w 1911 roku, przez niemal osiemdziesiąt lat publikowaniem cyklu powieści Lucy Maud Montgomery zajmowały się dwa wydawnictwa słynące z wydawania literatury dla dzieci i młodzieży: najpierw Wydawnictwo M. Arcta, a później, po II wojnie światowej - Nasza Księgarnia. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku, po zmianie ustroju politycznego, na rynku pojawiła się masa nowych wydawnictw, które postanowiły wydać *Anię z Zielonego Wzgórza* i dalsze części cyklu.

Na początku rozdziału pokrótce zaprezentowana została terminologia związana z wydawaniem książek. Dalej przedstawione zostały oficyny, które opublikowały książki o przygodach Ani Shirley. A ostatnie podrozdziały prezentują tłumaczy i ilustratorów, którzy pracowali przy książkach z serii.

3.1. TERMINOLOGIA

Na początek warto wyjaśnić, kim są osoby, które przyczyniają się do powstawania książki: ilustratorzy, tłumacze, wydawcy. Terminy te są ważne, ponieważ książki autorstwa Lucy Maud Montgomery często były ilustrowane oraz tłumaczone na inne języki. Można więc stwierdzić, że na sukces wydawniczy książki wpłynęła nie tylko praca powieściopisarki, ale także dzieło ilustratorów i tłumaczy. Termin *wydawca* wyjaśniony został natomiast dlatego, bo przecież żadna książka o Ani z Zielonego Wzgórza nie trafiłaby w ręce czytelników, gdyby nie została wydana. Poza tym - czego można było się dowiedzieć w pierwszym rozdziale - wydawcy, z którymi współpracowała Montgomery mieli znaczący wpływ nie tylko na popularność pisarki, ale także na jej twórczość.

W sytuacji, gdy dzieło jest wydawane nie tylko w języku, w którym zostało napisane, niezbędna jest pomoc tłumacza. Jest on osobą, która posiada znajomość co najmniej jednego języka obcego. Praca tłumacza polega na przekładaniu tekstu pisanego lub wypowiedzi ustnej, z jednego języka na inny. Bardzo ważne jest, by tłumacz, poza znajomością językową posiadał także wiedzę dotyczącą kultury obcego kraju. Żeby oddać pełen sens wypowiedzi nie wystarczy bowiem jedynie przełożyć słów z jednego języka na inny. Należy wyjaśnić także te aspekty, które dla czytelnika bądź słuchacza nieznanego różnic kulturowych, mogą być niezrozumiałe.

Wiele książek, zwłaszcza tych, przeznaczonych dla młodszych czytelników, posiada ilustracje, które często nie tylko ozdabiają tekst, ale także są elementem współtworzącym dane dzieło literackie. Ilustrator jest zazwyczaj artystą plastykiem, tworzącym obrazy, które

są umieszczane w książkach. Ilustracje mogą być uzupełnieniem tekstu, jego objaśnieniem bądź jedynie ozdobnikiem. Poza obrazami i rysunkami, ilustracje mogą przyjmować także formę fotografii lub prostych elementów graficznych, których funkcją jest jedynie zdobienie tekstu albo rola przerywników.

Aby książka zaistniała na rynku i trafiła do czytelników niezbędne jest, by wcześniej trafiła w ręce wydawcy, który zatroszczy się o jej odpowiednie opublikowanie. Wydawcą może być zarówno pojedyncza osoba jak i instytucja (w tym drugim wypadku stosuje się także terminy wydawnictwo lub oficyna wydawnicza). Wydawca inwestuje swoje pieniądze w przygotowanie, opracowanie i opublikowanie dzieła takiego jak książka lub czasopismo. Dodatkowo wydawcy zajmują się między innymi promocją autorów oraz stworzonych przez nich dzieł.

Produktem wspólnej pracy autora i wydawcy (oraz innych osób zatrudnionych przez wydawcę, takich jak edytorzy, tłumacze i ilustratorzy) jest książka. Jest to „przedmiot materialny w postaci zszytych kartek tworzących wolumen, zawierający tekst słowny(...). Współcześnie (...) bywa też wyposażona w ilustracje” [Sławiński red. 1976, s. 207]. Wiele wieków rozwoju technicznego oraz wynalezienie przyrządów ułatwiających i automatyzujących produkcję książek sprawiło, że od XIX książka przestała być towarem kosztownym i stała się dostępna dla szerszego grona odbiorców. Z jednej strony doprowadziło to do rozwoju i rozpowszechnienia się czytelnictwa. Z drugiej - sprawiło, że autorzy i wydawcy musieli zacząć w dużo większym stopniu niż wcześniej troszczyć się o odpowiednią promocję swoich dzieł.

Czasami kilka książek wydawanych jest w ramach jednej serii wydawniczej. Jest to typ wydawnictwa ciągłego, w którym „poszczególne tomy są dziełem różnych autorów i posiadają własny tytuł. Tomy ukazują się nieregularnie, a związane są tytułem serii, przeważnie ciągłą numeracją oraz ustaloną szatą graficzną” [Birkenmajer red. 1971, szp. 2147]. Nieco inną rzeczą jest cykl literacki. Jest to zbiór utworów, które mimo iż stanowią osobne jednostki, łączą się ze sobą we wspólną całość. Istnieje wiele czynników, które spajają kilka dzieł w jeden cykl. Zazwyczaj jest to postać głównego bohatera, tytuł, gatunek, tematyka lub problematyka. Jednocześnie jednak „każdy z utworów wchodzących w skład cyklu zachowuje zazwyczaj daleko idącą anatomie strukturalną i może być odbierany jako samodzielna całość” [Sławiński red. 1976, s. 64]. Cykl literacki zazwyczaj posiada jednego autora, istnieją jednak wyjątki od tej reguły. Bardzo często możemy spotkać się z sytuacją, w której dane dzieło jest jednocześnie częścią jakiejś serii wydawniczej i cyklu literackiego.

3.2. WYDAWNICTWO M. ARCTA

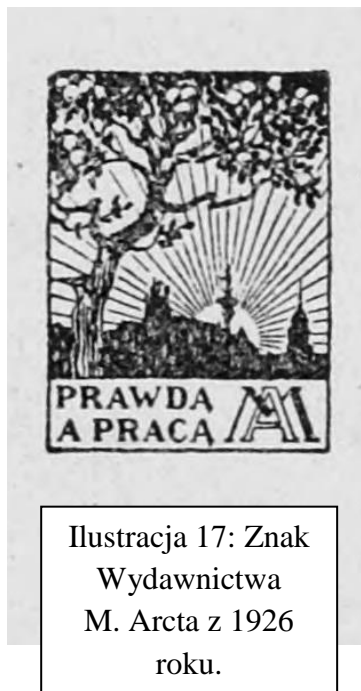
Historia księgarni prowadzonych przez rodzinę Arctów rozpoczęła się w XIX wieku w Lublinie. Sami Arctowie utrzymywali, że ich firma została założona w 1836 roku, jednak obecnie za rok powstania uważa się 1838. Jak możemy przeczytać w artykule Andrzeja Skrzypczaka: „Co do roku założenia firmy Arctów istnieją rozbieżności. Większość opracowań zwykła przyjmować rok 1836. Jednakże nowsze badania źródłowe wskazują jednoznacznie na rok 1838. Stanisław (pierwotnie Samuel) Arct (1818-1900), założyciel księgarni (...) 15 IV 1838 zwrócił się do władz miejskich Lublina z prośbą o pozwolenie na prowadzenie księgarni, które za zgodą władz gubernialnych otrzymał 22 XII 1838” [Skrzypczak 2003, s. 22].

Początkowo Arct poza książkami sprzedawał także dzieła sztuki, nuty i dewocjalia. Dodatkowo prowadził antykwariat i introligatornię. Od 1855 roku zaczął zajmować się także działalnością nakładową. Znakiem wydawnictwa były „[dwie] męskie dłonie złączone uściskiem, nad nimi hasło *Prawdą a Pracą* lub tarcza słoneczna otoczona tymże hasłem, z monogramem S. A. u dołu i datą założenia firmy” [Treichel red 1972, s. 14].

Ze względu na to, że Stanisław Arct wspomagał powstańców styczniowych, po 1863 roku na dwa lata wyemigrował za granicę, pozostawiając kierownictwo firmy w rękach swojego bratanka, Michała. Po powrocie do kraju, rozszerzył działalność wydawniczą, tym samym inicjując słynne wydawnictwa pedagogiczne Arctów. W 1881 Stanisław całą pieczę nad przedsiębiorstwem przekazał swojemu bratankowi Michałowi Arctowi (1840-1916).

„(...) systematyczne zwiększanie produkcji wydawniczej było przyczyną przeniesienia przedsiębiorstwa do Warszawy. Lubelska filia pozostała pod opieką Teofili Arct, siostry Michała, i działała do 1900 roku (...)

23 IV 1887 roku Michał Arct nabył warszawską księgarnię Artura Gruszeckiego, mieszczącą się przy ul. Nowy Świat 53 (róg Wareckiej), za kwotę 6 tys. rubli. W chwili przenosin do Warszawy firma Arctów miała już za sobą kilkadziesiąt lat owocnej działalności sortymentowej i wydawniczej: katalog własnych i nabytych nakładów liczył wówczas 90 pozycji. Dopiero jednak przeniesienie firmy do stolicy Królestwa pozwoliło Arctowi na realizację bardziej ambitnych zamierzeń wydawniczych.” [Skrzypczak 2003, s. 23 i 25-26].

Księgarnia i wydawnictwo Arctów szybko zyskały w Warszawie wielu klientów. Nowym znakiem firmy [Il. 17] stała się „jabłoń na tle słońca wschodzącego spoza fragmentu Starego Miasta Warszawy z maksymą firmy u dołu *Prawdą a Pracą* i splecionym inicjałem M.A.” [Treichel red. 1972, s.16]. Asortyment stanowiła wtedy przede wszystkim wydawnictwa encyklopedyczno-słownikowe, serie popularno-naukowe, literatura pedagogiczna oraz książki dla dzieci i młodzieży które stanowiły ponad 35% całej produkcji wydawniczej firmy. Warto tutaj wspomnieć, że Michał Arct był osobą, która skłoniła Marię Konopnicką do pisania książek dla dzieci. Poza tym wydawnictwo współpracowało z innymi ówczesnymi polskimi pisarzami.

Firma szybko się rozrastała i niedługo okazało się, że działalność księgarska i nakładcza Arctom nie wystarczy. Na początku nowego stulecia zaopatrzyli się oni także w drukarnię. Co ciekawe, inwestycja ta była podyktowana nie tylko kwestiami finansowymi. Michał Arct, który większość prac korektorskich wykonywał sam i zawsze robił to bardzo dokładnie, niekiedy dopatrywał się błędów w tekście już po oddaniu tekstu do druku. Z tego też powodu czasem nawet kilkakrotnie zmuszał zecerów do poprawek, co bardzo popsuło stosunki wydawnictwa Arctów warszawskimi drukarniami.

„15 IV 1900 roku za pieniądze uzyskane ze sprzedaży lubelskiej księgarni i posesji założono drukarnię. Mieściła się ona przy ul. Ordynackiej 3 (róg Okólnika). Oficyną kierowali kolejno: Adam Medycki, potem syn Michała Arcta, Zygmunt, następnie zięć Bronisław Golczewski. (...) Uruchomienie własnej oficyny drukarskiej pozwoliło przedsiębiorstwu na podjęcie szerszej działalności wydawniczej. Na początek stulecia przypada również wielki rozwój wydawnictw nutowych, związany z osobami dwóch kuzynów: Aleksandra Arcta, autora wielu opracowań z dziedziny muzyki, oraz Jerzego Arcta, kompozytora, który objął kierownictwo działu nutowego wydawnictwa.” [Skrzypczak 2003, s. 28 i 30].

Po zakupieniu drukarni Michał Arct całkowicie poświęcił się pracy w wydawnictwie. Pieczę nad księgarnią i drukarnią objął jego syn, Zygmunt (1871-1935).

W historii firmy zdarzały się lata lepsze i gorsze. W 1905 roku, gdy w Królestwie Polskim dopuszczono nauczanie w języku polskim, Arctowie wzbogacili się na publikowaniu podręczników dla szkół. W 1908 roku, gdy język polski ponownie zaczął być tępiony, niewiele brakowało, by księgarnia została sprzedana. Arctowie przetrzymali jednak trudny czas i zostało im to nagrodzone, gdyż w latach 1912-1914 firma przyniosła im wielkie zyski. Wybuch I wojny światowej nieco zahamował rozwój firmy, ale i tym razem problemy zostały szybko zażegnane.

„Na przełomie lat 1914/15 księgarnia została przeniesiona do nowego, większego lokalu przy Nowym Świecie 35. W drukarni także nastąpiły zmiany lokalowe: przeniesiono ją do gmachu Lewenthalów przy Nowym Świecie 41, na miejsce oficyny Laskauera. W nowym lokalu, oprócz zakładu typograficznego, znalazły się składy hurtowe wraz ze spedycją księgarską.” [Skrzypczak 2003, s. 31]

Przez dwadzieścia lat swojego życia Michał Arct pracował nad *Słownikiem ilustrowanym języka polskiego*. Dzieło zostało skończone w 1916 roku. Trzy dni po oddaniu słownika do druku Michał Arct zmarł. Po jego śmierci kierowanie firmą przejęli jego synowie: Zygmunt i Stanisław (1884-1963).

„Po śmierci Michała firma występowała pod nazwą Spadkobiercy M. Arcta, była to więc swego rodzaju spółka trzech właścicieli, którą tworzyli Zygmunt i Stanisław Arctowie oraz nieletni Jan, syn zmarłej Marii z Arctów Golczewskiej. Faktycznym kierownikiem firmy już od 1914 roku był Zygmunt (1871-1935). Na niego to spadł ciężar prowadzenia przedsiębiorstwa i wyteżonej pracy w zupełnie nowych warunkach.” [Skrzypczak 2003, s. 32]

Początek dwudziestolecia międzywojennego był kolejnym dobrym okresem w historii wydawnictwa. Wzrost zapotrzebowania na nowe podręczniki przyniósł Arctom spore dochody.

Dodatkowo ważnym, nowym pracownikiem w wydawnictwie i drukarni został Eustazy Stelążek, który „odciążył Zygmunta [Arcta] od szeregu żmudnych czynności, (...) [przejmując] wiele jego funkcji kierowniczych. (...) Przekształcił księgarnię i wydawnictwo Arcta z przedsiębiorstwa o zasięgu lokalnym w firmę ogólnopolską.” [Skrzypczak 2003, s. 33].

Dzięki namowom Stelążka Arctowie otworzyli księgarnie między innymi w Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Wilnie, Lwowie i Krakowie oraz stali się członkiem Towarzystwa Księgarni Kolejowych „Ruch”.

Nieco na marginesie warto wspomnieć o tym, że przez całą swoją działalność przedsiębiorstwo istniało nie tylko z powodu chęci zarobku jego właścicieli. Każdemu z Arctów przyświecał ten sam cel: szerzenia oświaty wśród narodu polskiego. O tym, że nie były to tylko puste idee może świadczyć między innymi fakt, że „w 1917 (...) [Zygmunt Arct] ufundował Bibliotekę im. M. Arcta przy Zarządzie Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie, którą stale zasilął nowymi wydawnictwami; Biblioteka licząca 7780 wieloegzemplarzowych kompletów (1923) jako pierwsza wprowadziła wypożyczanie szkołom lektur i pomocy całymi kompletami.” [Treichel red. 1972, s. 16].

Dobra passa, która towarzyszyła Arctom od czasu odzyskania przez Polskę niepodległości zaczęła mijać po 1922 roku. Postanowiono więc, by nieco zmienić prawny charakter firmy. Firmę przekształcono w spółkę akcyjną, dzięki czemu jej kapitał zwiększył się do 500 milionów marek polskich. Oficyna zmieniła nazwę na Spółkę Akcyjną M. Arct Zakłady Wydawnicze, a jej udziałowcami oprócz rodziny Arctów stali się także pracownicy.

Jednak znowu, podobnie, jak wcześniej, gdy jedne kłopoty zostały zażegnane, po kilku latach pojawiły się nowe. W latach 1929-1933 swoje żniwo zbierał kryzys gospodarczy. Upadło wiele filii wydawnictwa, między innymi w Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Lublinie i Wilnie. Arctowie zmniejszyli wydawanie podręczników szkolnych, a zamiast tego publikowali więcej, cieszących się dużą popularnością powieści sensacyjnych i przygodowych oraz książek dla dzieci i młodzieży.

„Gdy (...) obroty firmy zaczęły powoli wzrastać, dotknął ją nowy cios: 25 VII 1935 roku zmarł dotychczasowy szef firmy Zygmunt Arct. Po śmierci Zygmunta zarząd firmy objęli brat Stanisław oraz żona i najstarszy syn Zygmunta, Michał. Prokurentem firmy został Jerzy Arct, kierownikiem księgarni Zbysław, naczelnym grafikiem Bohdan - synowie Zygmunta.” [Skrzypczak 2003, s. 35].

Największym ciosem dla firmy była jednak II wojna światowa. Po jej rozpoczęciu, część maszyn drukarskich przejęli Niemcy, reszta została przetopiona na złom. Arctowie nie otrzymali zgody na drukowanie nowych książek, zajęli się więc sprzedażą antykwaryczną. W trakcie wojny wielu członków rodziny Arctów było zaangażowanych w działalność konspiracyjną. Kilku z nich przypłaciło to własnym życiem.

„W okresie okupacji, w 1942 roku zginął w Oświęcimiu syn Stanisława Arcta, także Stanisław, 2 IX 1944 zginął również, rozstrzelany przez Niemców podczas powstania warszawskiego, Michał Arct, bratanek Stanisława, oraz Marian, brat Jerzego Arcta, powieszony w Przemyślu za działalność w ruchu oporu.” [Skrzypczak 2003, s. 36].

W 1944 roku, gdy wraz z powstaniem warszawskim pojawiła się nadzieja na zakończenie wojny, Stanisław Arct rozpoczął przygotowywanie nowych książek. Zawarł umowy z pisarzami i grafikami. Zebrał wiele rękopisów. Niestety wszystkie te materiały spłonęły podczas powstania. Razem z nimi całkowicie zniszczony został niemal cały dobytek firmy: księgarnia, drukarnia, wydawnictwo, magazyny i archiwum.

„Przed 1939 rokiem Przeclaw Smolik, przy współudziale Stanisława Arcta, przygotował maszynopis książki obejmującej sto lat działalności firmy (1836-1936). Praca zawierała analizę publikacji książkowych i muzykaliów oraz kompletny wykaz tytułów książek wydanych przez Arctów od 1855 roku „z podaniem wysokości nakładów”. Pracy tej przed wybuchem wojny nie zdążono opublikować, jej maszynopis spłonął w 1944 roku. W czasie powstania warszawskiego spaliły się też całkowicie archiwa firmy, tak iż odtworzenie zgromadzonych materiałów jest dziś właściwie niemożliwe.” [Skrzypczak 2003, s. 21].

Mimo wszystkich odniesionych strat Arctowie nie poddali się i już w 1945 roku, dosłownie na gruzach starej księgarni - wznowili sprzedaż książek. W celu szybszego rozwoju, firma podzieliła się.

„Rodzina Zygmunta - żona Maria Buyno-Arctowa i synowie Zbysław i Bohdan oraz wdowa po Michale, Irena Buyno-Arctowa - zdecydowała się prowadzić firmę wydawniczą pod dawną nazwą M. Arct Zakłady Wydawnicze Sp. Akcyjna we Wrocławiu, gdzie otworzyli także księgarnię sortymentową. Firma wrocławska miała też swój oddział w Łodzi.

Natomiast Stanisław i Jerzy Arctowie kontynuowali działalność wydawniczo-księgarską w Warszawie pod firmą Wydawnictwo S. Arcta oraz drugą firmą Księgarnia S. Arcta Sp. z o.o., w której udziałowcami byli też pracownicy księgarni.

„Grupa Stanisława” przejęła prawa do wydawania encyklopedii, słowników i nut, które przypadły Jerzemu Arctowi ze względu na wieloletnią z nimi praktykę. „Grupa Zygmunta” przejęła pozostałe pozycje z katalogu wydawnictw M. Arcta.” [Skrzypczak 2003, s. 37].

Obydwa wydawnictwa upadły w wyniku akcji upaństwowiania przedsiębiorstw prywatnych. Najpierw, w 1949 roku zlikwidowano firmę we Wrocławiu, a w 1953 w Warszawie.

Warto jednak wspomnieć, że pomimo zakończenia własnej działalności, Stanisław Arct nie zrezygnował z pracy w swoim zawodzie. W latach 1959-1961 pracował w Naszej Księgarni jako redaktor encyklopedii. Później, pomimo przejścia na emeryturę, był do 1962 konsultantem do badań czytelnictwa.

W latach 1911-1948 firma M. Arcta wydała pierwsze trzy tomy cyklu o Ani Shirley: *Anię z Zielonego Wzgórza*, *Anię z Avonlea* oraz *Anię na uniwersytecie*.

3.3. NASZA KSIĘGARNIA

Ilustracja 18: Logo
wydawnictwa Nasza
Księgarnia.

Nasza Księgarnia [Il. 18] została założona w 1921 roku przez Związek Nauczycielstwa Polskiego. Jest to jedno z najstarszych polskich wydawnictw - od początku swojego istnienia specjalizuje się przede wszystkim w publikowaniu książek dla dzieci i młodzieży.

Początkowo Nasza Księgarnia funkcjonowała jako spółka akcyjna i publikowała poradniki dla nauczycieli oraz podręczniki szkolne. Z czasem poszerzyła swoją ofertę o inne publikacje dla dzieci i młodzieży. Przed II wojną światową publikowała też kilka cieszących się dużą popularnością czasopism dla dzieci i młodzieży, takich jak *Płomyk*, *Płomyczek*, *Szkolna Gazetka Ścienna*.

„Nasza Księgarnia odegrała w polskim ruchu wydawniczym okresu 1921-1939 poważną rolę tak ze względu na walory wydawnictw, jak i ze względu na to, że jako wydawca związany z ruchem zawodowym nauczycieli, pomimo poważnych trudności finansowych, wydawał tanio, osiągając na owe czasy stosunkowo wysokie nakłady” [Birkenmajer red. 1971, szp. 1015].

W czasie II wojny światowej wydawnictwo nie przerwało swojej działalności i nie zmieniło swojego profilu. Publikacje ukazywały się jednak w obiegu podziemnym. „W czasie okupacji zespół Naszej Księgarni wznowił potajemnie szereg książeczek dla dzieci oraz wydawał nielegalnie książki i podręczniki, podając rok wydania 1939 i Wilno jako miejsce druku.” [Birkenmajer red. 1971, szp. 1015].

Po wojnie wydawnictwo wznowiło swoją działalność, ale w 1954 roku zostało ono przekształcone w przedsiębiorstwo państwowe. Wydawnictwo działało od tej pory pod nazwą: Instytut Wydawniczy Nasza Księgarnia. Oficynie wydawniczej przydzielono

publikację lektur szkolnych oraz książek i czasopism dla dzieci i młodzieży, z kolei wydawanie podręczników przejęły Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych.

W okresie PRL-u Nasza Księgarnia była najbardziej znaczącym wydawnictwem książek dla dzieci i młodzieży. Opublikowało wtedy wiele słynnych serii książek. „Od 1957 roku *Cykl Książeczek dla Najmłodszych*, na którą to serię składały się pozycje w dużym formacie, drukowane na lakierowanym kartonie, zawierające tekst dużą czcionką oraz całostronicowe ilustracje. Adresowano go dla dzieci w wieku 4-6 lat. Podobnym adresatem wiekowym był czytelnik (...) cyklu *Książeczki z Misiowej Półeczki*, wychodzącego od 1960 roku. Były to cienkie tomiki o charakterze rozrywkowo - zabawowym. Dla nastolatków w wieku od 11 do 16 lat przeznaczono *Klub Siedmiu Przygód*, opowiadający o mniej lub bardziej niezwykłych przygodach przytrafiających się ich rówieśnikom (...). Dla nauczycieli, wychowawców i rodziców przeznaczono *Bibliotekę Psychologii Wychowawczej* i *Bibliotekę Wiedzy Pedagogicznej*.” [Kitrasiewicz 2005, s. 77-78]. Innymi znanymi seriami publikowanymi przez Naszą Księgarnię były: *Poczytaj mi Mamo* i *Świat w Obrazkach*, a popularnymi czasopismami: *Miś*, *Świerszczyk*, *Płomyczek*, *Płomyk* i *Młody Technik*.

Starano się, by publikacje zawsze miały formę atrakcyjną dla młodego czytelnika. Z tego też powodu książki często były bogato ilustrowane (co w czasach Polski Ludowej, przy reglamentacji papieru i innych ograniczeniach nakładanych na wydawców, było naprawdę sporym osiągnięciem). „Znakomite ilustracje polskich grafików wysunęły Naszą Księgarnię do światowej czołówki wydawców książek dla dzieci. Na międzynarodowych wystawach Nasza Księgarnia otrzymała wiele wyróżnień” [Birkenmajer red. 1971, szp. 1016].

Przez lata z Naszą Księgarnią współpracowało wielu znanych pisarzy, między innymi Jan Brzechwa, Adam Bahdaj, Irena Tuwim, Wanda Chotomska.

W 1990 roku firma została sprywatyzowana, a do 1992 roku istnieje ona pod nazwą Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, spółka z o.o. Głównym udziałowcem jest obecnie Agnieszka Tokarczyk, córka Mirosława Tokarczyka, wcześniejszego prezesa Naszej Księgarni.

W latach dziewięćdziesiątych XX wieku firma prężnie się rozwijała - poszerzono jej profil wydawniczy, zwiększono ilość wydawanych książek. W nowym stuleciu zdecydowano się jednak znacznie zmodernizować całe wydawnictwo. „W latach 2001-2002 w firmie dokonano gruntownych przekształceń strukturalnych, (...) znacznie ograniczono liczbę wydawanych tytułów, zrezygnowano z publikacji edukacyjnych oraz takich, do których

prawa są ogólnodostępne, wydawanych przez liczną grupę edytorów” [Gołębiowski 2010, s. 377-378].

W obecnej chwili Nasza Księgarnia wydaje książki, które zaspokoją gusta każdego z młodych czytelników. „Oferta najstarszej na polskim rynku oficyny dziecięcej imponuje różnorodnością, a jest w niej miejsce zarówno dla quasi artystycznej opowieści *Niefruwak Piechotny* Joanny Kulmowej, jak i cyklu tanich książeczek dla nastolatek *Odlotowe Agentki*, opartych na kreskówce emitowanej przez telewizję Jetix. *Wiosna Misia Uszatka* sąsiaduje tu z przygodową serią *Wampiraci*, a dzieło wybitnego naukowca Stephena Hawkinga (dokonane wspólnie z córką Lucy) z... *Pyzą na polskich drózkach* (...). Dla pełnego obrazu dzisiejszego profilu Naszej Księgarni wymienić należy takie pozycje jak książki o przygodach znanego na całym świecie psa Snoopy. (...) [Wydawnictwo] ma wyłączne prawa do znakomitych dzieł literatury światowej. Jednymi z najlepszych tytułów są *Kubuś Puchatek* i *Chatka Puchatka* A. A. Milnea z oryginalnymi ilustracjami Ernesta Sheparda. W 2004 roku Nasza Księgarnia przedłużyła prawa na ich wydawanie na następne lata. (...) Oficyna wydaje też Astrid Lindgren (dysponuje wyłącznymi prawami na polskim rynku). Łącznie przetłumaczonych na język polski i wydanych zostało 30 tytułów tej pisarki w nakładzie ok. 2,25 mln egz. i prawie wszystkie utrzymywane są w stałej sprzedaży. Nakładem wydawnictwa ukazują się książki zmarłej w 2001 roku Tove Jansson - twórczyni *Muminków*, ponadto cykl książek o *Mikołajku* spółki autorskiej Sempé -Gosciny. Nasza Księgarnia ma także wyłączność na *Alicję w Krainie Czarów* w tłumaczeniu Antoniego Marianowicza.” [Gołębiowski 2009, s. 411, 414].

Od 1956 do 2001 roku wydawnictwo kilkakrotnie opublikowało wszystkie części przygód Ani z Zielonego Wzgórza.

3.4. PODSIEDLIK-RANIEWSKI I SPÓŁKA

Ilustracja 19: Logo wydawnictwa Podsiedlik-Raniowski i Spółka.

Wydawnictwo [Il. 19] powstało w 1990 roku w Poznaniu. Zostało założone przez Piotra Podsiedlika, Krzysztofa Raniowskiego, Macieja Czechowicza i Michała Steckiego. Od początku istnienia nastawione było głównie na publikowanie książek dla dzieci i młodzieży. Oficyna współpracowała z wieloma polskimi pisarzami i ilustratorami. Podsiedlik-Raniowski zasłynął między

innymi z wydawania serii takich jak *Książki Szczęśliwego Dzieciństwa* i *Centrum Edukacji Dziecięcej*.

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku oficyna miała bardzo innowacyjne podejście do dystrybucji swoich produktów - firma nie bała się współpracować z sieciami supermarketów oraz księgarniami wysyłkowymi, takimi jak Świat Książki i Reader's Digest. W tym samym czasie wydawnictwo w ciekawy sposób promowało swoje książki wśród najmłodszych czytelników: „W 1998 roku firma wprowadziła na przykład własne oryginalne stojaki w kształcie dużych samochodów ciężarowych, w których dziecko może bawić się ich książkami.” [Gołębiewski 2002, s. 190]. Podsjedlik-Raniowski wydawał w tym czasie również książki na kasetach magnetofonowych.

Z czasem wydawnictwo poszerzyło swoją działalność także o książki dla dorosłych czytelników, takie jak encyklopedie, albumy fotograficzne oraz książki o tematyce historycznej. Większość oferty wciąż jednak skierowana była do najmłodszych czytelników. W 2001 roku Podsjedlik-Raniowski był drugim, po Egmoncie wydawcą tego typu w Polsce. Rok później - firma dzierżyła już laur pierwszeństwa.

Ponadto działalność Podsjedlik-Raniowskiego i Spółki została wyróżniona wieloma nagrodami. „W 2001 roku wydawnictwo przygotowało albumowe wydanie *Ogniem i mieczem* Henryka Sienkiewicza, za które otrzymało Sienkiewiczowski Medal i Dyplom Uznania - przyznawany przez Fundację Sienkiewiczowską. W 2002 roku wydawnictwo otrzymało nagrodę „HIT 2001. Najlepsze dla dziecka”, przyznaną przez miesięcznik *Mamo to ja* za serię książek aktywizujących *Wycinanki*.” [Gołębiewski 2002, s. 191-192]. Inne warte wspomnienia nagrody zdobyte przez wydawnictwo, to: „dwukrotnie nagroda „Duży Dong” przyznawana przez Fundację „Świat Dziecka” za serię *Klucz do Ojczyzny* (1999 rok) oraz serię *Sławni Polacy* (2000), nagroda imienia Jana Długosza oraz Nagroda Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej dla książki *Chopin, Człowiek, dzieło, rezonans* profesora Mieczysława Tomaszewskiego oraz nagroda „Edukacja 2000” dla książki *Przyroda polska* Jadwigi Knaflewskiej i Michała Siemionowicza.” [Gołębiewski 2003, s. 179].

Jak w 2002 roku zauważył Łukasz Gołębiewski, książki Podsjedlik-Raniowskiego i Spółki, zawsze w pozytywny sposób różniły się od publikacji innych wydawnictw dla dzieci i młodzieży. W odróżnieniu od Egmonta (który specjalizował się w edycjach licencyjnych), Wilgi (wydającej drogie książki-zabawki), Nasza Księgarnia i Siedmioróg (które stawiały przede wszystkim na klasykę powieści dziecięcej) Podsjedlik-Raniowskiego i Spółka oferował książki starannie zredagowane i w twardych oprawach, w których dużą rolę odgrywały elementy „narodowe”. Wydawnictwo starało się wychowywać młodych

czytelników w duchu przywiązania do tradycji, ale robiło to w sposób nowoczesny, dzięki czemu dzieła takich autorów jak Konopnicka, Brzechwa lub Tuwim zyskiwały nowych odbiorców.

W 2004 roku Podsjedlik-Raniowski połączył się z kilkoma innymi wydawnictwami, wspólnie tworząc Grupę Publicat. „W (...) 2004 roku w skład grupy Publicat weszło wrocławskie Wydawnictwo Dolnośląskie. W roku 2005 dołączyło do nich katowickie wydawnictwo Książnica. Rok 2006 to wydzielenie programu książek dla dzieci i objęcie ich nazwą Papilon. W roku 2007 częścią grupy stała się warszawska Elipsa.” [*Grupa Publicat*, dok. elektr.].

W latach 1995-1999 wydawnictwo opublikowało wszystkie części cyklu o Ani z Zielonego Wzgórza.

3.5. SIEDMIORÓG

Ilustracja 20: Logo wydawnictwa Siedmioróg.

Wydawnictwo Siedmioróg [Il. 20] powstało w 1990 roku we Wrocławiu. Założył je Tomasz Michałowski wraz ze swoim ojcem - Stefanem. Z racji tego, że Tomasz studiował wcześniej w Paryżu - chciał stworzyć firmę na miarę tych, istniejących we Francji. Jednak po zderzeniu z brutalną, polską rzeczywistością Michałowski musiał zrezygnować z „ambitnych literackich i filozoficznych planów” [*Wydawnictwo Siedmioróg*, dok. elektr.]. Skoncentrował się na publikowaniu książek dla dzieci i młodzieży. Dzięki ciężkiej pracy założycieli, przedsiębiorstwo, z „firmy garażowej” w przeciągu kilku lat rozrosło się. Siedmioróg „znalazł się w gronie czołowych polskich wydawnictw dla dzieci.” [*Wydawnictwo Siedmioróg*, dok. elektr.].

Nowym wyzwaniem okazało się umiejętne zarządzanie firmą o krajowym zasięgu. W 2001 roku Tomasz Michałowski podjął jednocześnie pracę jako dyrektor polskiej filii francuskiego wydawnictwa Larousse. Z jednej strony zajęcie to sprawiło, że nie mógł w pełni skupić uwagi na Siedmiorógu, przez co rozwój firmy został nieco zahamowany. Z drugiej jednak - „pięć lat przygody z Larousseem pozwoliło (...) [Michałowskiemu] i kilku kluczowym osobom należącym do (...) [jego] zespołu nauczyć się, na czym polega zarządzanie nowoczesnym wydawnictwem.” [*Wydawnictwo Siedmioróg*, dok. elektr.]. Od 2007 roku Michałowski z powrotem skoncentrował się tylko i wyłącznie na działaniach swojej firmy.

W obecnej chwili Siedmioróg jest jednym z czołowych polskich wydawnictw dla dzieci i młodzieży. Publikuje książki o charakterze edukacyjnym i rozrywkowym oraz płyty z muzyką dla dzieci i audiobookami. Michałowski postanowił postawić nie tylko na dobrą jakość merytoryczną książek, ale także na ich doskonałe wykonanie pod względem edytorskim. Dzięki temu Siedmioróg został zauważony za granicą naszego kraju - licencje na książki stworzone przez wydawnictwo są kupowane między innymi w Czechach. Michałowski mówi o swojej firmie: „nie występujemy już tylko jako bierni nabywcy licencji, lecz jesteśmy architektami wspólnych przedsięwzięć. Takim projektem jest na przykład tworzona przez nas na cały świat seria książek o kocie Garfieldzie” [Wydawnictwo Siedmioróg, dok. elektr.].

W latach 1995-1998 Siedmioróg co roku wydawał *Anię z Zielonego Wzgórza* w ramach serii: *Zaczarowane Strony: biblioteka światowej literatury dla dzieci i młodzieży*.

3.6. PRÓSZYŃSKI I SPÓŁKA

Prószyński i S-ka

Ilustracja 21: Logo wydawnictwa
Prószyński i Spółka.

W 1989 roku Mieczysław Prószyński, Grzegorz Lindenberg i Tadeusz Winkowski założyli wydawnictwo „Kant”. „Pod egidą tej firmy ukazuje się, przejęta od innego edytora *Fantastyka* publikowana pod nowym tytułem *Nowa Fantastyka* (...) oraz reprinty popularnej serii komiksowej *Tytus, Romek i A'Tomek*.” [Historia wydawnictwa *Prószyński i S-ka*, dok. elektr.]. W 1990 powstało wydawnictwo Prószyński i Spółka [Il. 21]. Do „spółki” dołączyli Jacek Herman-Iżycki i Zbigniew Sykulski.

Przez cały okres lat dziewięćdziesiątych XX wieku firma trudniła się głównie w wydawaniu czasopism. Wiele z nich znalazło w Polsce spore grono czytelników. Tak było między innymi ze: *Zwierzakami*, *Poradnikiem Domowym*, *Czterema Kątami*, *Ładnym Domem*, *Wiedzą i Życiem* oraz *Światem Nauki*. W 2002 roku „Prószyński i S-ka sprzedaje tytuły prasowe firmie Agora.” [Historia wydawnictwa *Prószyński i S-ka*, dok. elektr.].

Dodatkowo od 1993 roku przedsiębiorstwo zaczęło wydawać także książki. Prószyński i Spółka stworzyli wiele lubianych przez czytelników serii wydawniczych, między innymi: *Biblioteczkę Pod Różą*, *Biblioteczkę Konesera*, *Diament* i *Skorpion*. Prószyński nie bał się także sięgać po dzieła bardziej ambitne. Dzięki temu powstały serie takie jak *Biblioteka Antyczna*, *Filozofia XX wieku*, *Biblioteka Interesującej Prozy*. „Swoich wiernych czytelników

ma „czarna” seria popularnonaukowa *Na ścieżkach nauki*” [*Historia wydawnictwa Prószyński i S-ka*, dok. elektr.].

Wydawnictwo wykupiło licencję do publikowania w Polsce powieści takich autorów jak Agatha Christie, Ursula Le Guin, Stephen King czy Terry Pratchett. Jednocześnie jednak Prószyński i Spółka promuje twórczość wielu polskich pisarzy, między innymi Katarzyny Grocholi, Pawła Jasienicy i Melchiora Wańkowicza.

„W 1997 roku wydawnictwo książkowe Prószyński i S-ka trafia do pierwszej dziesiątki największych wydawnictw w Polsce.” [*Historia wydawnictwa Prószyński i S-ka*, dok. elektr.].

Poza tym Prószyński i Spółka założył jeden z pierwszych w Polsce klubów wysyłkowych. W 1992 roku powstała Księgarnia Krajowa, która rok później przekształciła się w Klub Książki Księgarni Krajowej.

Dodatkowo warto tutaj wspomnieć także o tym, że w 2004 roku Zbigniew Sykulski i Jacek Herman-Iżycki wykupili księgarnię internetową Merlin.pl.

W latach 1997-2003 Prószyński i Spółka wydali wszystkie książki opowiadające o przygodach Ani Shirley.

3.7. ZIELONA SOWA

Ilustracja 22:
Logo wydawnictwa
Zielona Sowa.

Wydawnictwo [Il. 22] zostało założone w 1995 roku w Krakowie przez Mariusza Czyżowskiego. „Od początku publikowało ambitną, niskonakładową literaturę piękną oraz tanie wydania klasyki.” [Gołębiewski 2010, s. 183]. Oficyna specjalizowała się także w publikowaniu literatur szkolnych i innych książek dla dzieci i młodzieży oraz leksykonów, encyklopedii i słowników.

„Książki Zielonej Sowy ukazują się w kilku blokach tematycznych. Liczbowo dominują tanie wydania klasyki. W serii *Klasyka Zielona Sowa* wydała już ponad 300 pozycji i jest to najobszerniejszy zbiór klasyki literatury w Polsce. (...) Drugi blok stanowią książki edukacyjne, w tym przede wszystkim lektury z opracowaniem. (...) Najpoważniejszymi konkurentami Zielonej Sowy w segmencie lektur są Greg i Sara. (...) W bloku edukacyjnym znajdują się ponadto atlasy dla dzieci oraz

seria *Świat Przedszkolaka*. Kolejny segment to literatura dla dzieci: bajki dla najmłodszych, kolorowanki, baśnie i legendy, wiersze, a także seria *Niezapomniane Książki Naszego Dzieciństwa*. Wreszcie sporą część oferty stanowi literatura dla młodzieży, między innymi seria *Na Szlaku Wielkiej Przygody* (...). Poza tym krakowski edytor publikuje książki z cyklu *Klasyka Kryminału*, serie *Poezja Słoweńska* czy *Książki Galerii*. W jego ofercie znajduje się także (...) seria *Wielkie Dzieła Filozoficzne*. Opracowano także własną, jednotomową encyklopedię powszechną” [Gołębiewski 2006, s. 349-350].

Zielona Sowa często publikuje książki w ramach serii wydawniczych. Czasami zdarza się jednak, że to samo dzieło ukazuje się jednocześnie w kilku seriach. I tak dla przykładu *Chłopi* należą jednocześnie do serii: *Arcydzieła Literatury Polskiej*, *Arcydzieła Literatury Światowej* oraz do *Złotej Serii*.

Od 2008 roku Zielona Sowa jest członkiem grupy kapitałowej WSiP.

W latach 1997-2004 Zielona Sowa wydała wszystkie książki z cyklu o Ani z Zielonego Wzgórza, za wyjątkiem *Doliny Tęczy*.

3.8. PHILIP WILSON

Ilustracja 23: Logo
wydawnictwa Philip Wilson.

Wydawnictwo powstało w Warszawie, w 1992 roku. „Jedynym udziałowcem spółki jest firma East European Consultants Ltd.” [Gołębiewski 2004, s. 423]. Od początku swojego istnienia Philip Wilson [II. 23] specjalizował się głównie w publikowaniu książek dla dzieci i młodzieży, stawiając zarówno na polskich, jak i zagranicznych autorów. Co więcej - firmie bardzo często udawało się trafiać w gusta zarówno młodych czytelników, jak i krytyków. „Oficyna (...) doczekała się kilkunastu bestsellerów i wielu nagród za książki dla dzieci i młodzieży, w tym tak prestiżowych jak: Nagroda Literacka im. Kornela Makuszyńskiego (1998) oraz Nagroda Wydawców Dobrej Książki w kategorii „Najlepsza książka dla dzieci” (1994, 1995).” [Gołębiewski 2004, s. 423].

Na początku XXI wieku wydawnictwo poszerzyło swój profil i zaczęło publikować także słowniki i książki do nauki języków obcych. W tej dziedzinie Philip Wilson zasłynął głównie z *Wielkiego słownika angielsko-polskiego, polsko-angielskiego* opracowanego przez Jana Stanisławskiego. Dodatkowo w ofercie oficyny znajduje się także literatura faktu skierowana dla kobiet oraz książki biograficzne.

W latach 1998-1999 na zlecenie hurtowni Składnica Księgarska, Philip Wilson opracował serię lektur szkolnych. Wśród nich znalazła się też *Ania z Zielonego Wzgórza*.

3.9. ŚWIAT KSIĄŻKI I HUBERT

BERTELSMANN
media worldwide

Ilustracja 24: Logo firmy Bertelsmann.

[Bertelsmann, dok. elektr.]. Świat Książki [Il. 25] działa przede wszystkim jako księgarnia wysyłkowa. Publikuje dzieła o różnorodnej tematyce. „Oferta od początku pomyślana była jako wybór publikacji dla całej rodziny. W kolejnych katalogach było sporo pierwszych wydań, w tym wiele książek polskich autorów. Najważniejszym osiągnięciem wydawnictwa było dotarcie z ofertą do ludzi, którzy nigdy wcześniej nie kupowali książek.” [Gołębiewski 2010, s. 221]. Największym konkurentem Świata Książki jest Klub Dla Ciebie.

Atutem prowadzonego przez Bertelsmanna wydawnictwa jest jednak to, że w jego ofercie znajdują się tytuły często niedostępne w innych księgarniach - czy to tych tradycyjnych, czy też wysyłkowych.

HUBERT

Ilustracja 26: Logo wydawnictwa Hubert.

Do 1997 roku Świat Książki oferował jedynie sprzedaż wysyłkową. Potem jednak otworzył także tradycyjne księgarnie, które znajdują się między innymi w Gdyni, Łodzi, Poznaniu, Sosnowcu, Szczecinie, Warszawie i Wrocławiu.

W 2001 roku firma Bertelsmann chciała zwiększyć sprzedaż w tradycyjnych księgarniach. W tym celu powołała do życia między innymi oficynę wydawniczą Hubert [Il. 26], która specjalizowała się w publikowaniu książek dla dzieci i młodzieży. Pomysł okazał się jednak chybiony i od 2002 roku publikowaniem książek, które trafiały do księgarń, z powrotem zaczął zajmować się Świat Książki.

„Mniejsze zainteresowanie czytelników ofertą wydawnictw wysyłkowych już w 2000 roku skłoniło kierownictwo grupy Bertelsmann Media do wprowadzenia większej liczby

Ilustracja 25: Logo wydawnictwa Świat Książki.

tytułów na rynek księgarski. (...) W maju 2001 grupa wprowadziła na rynek (...) [nowe] brandy [w tym Huberta]. (...) W rezultacie tych działań udało się zwiększyć sprzedaż w księgarniach o 30 procent, ale wyniki wciąż były dalekie od oczekiwań. Jesienią 2002 roku nastąpiły kolejne zmiany. Zaczęto rozwijać osobną ofertę dla księgarń (...) i ponownie (...) wydawać wszystkie tytuły pod nazwą Świat Książki.” [Gołębiewski 2005, s. 156].

W 2002 roku Hubert opublikował *Anię z Zielonego Wzgórza*, a rok później jej kontynuację: *Anię z Avonlea*. Z kolei w roku 2003 Świat Książki wydał: *Anię na uniwersytecie*, *Anię z Szumiących Topoli*, *Wymarzony dom Ani*, *Anię ze Złotego Brzegu*, *Dolinę Tęczy* i *Rillę ze Złotego Brzegu*.

W sumie, za sprawą nadzorującej obydwie wydawnictwa Bertelsmann Media ukazał się cały cykl o przygodach Ani Shirley.

3.10. WYDAWNICTWO LITERACKIE

Wydawnictwo Literackie [Il. 27] powstało w 1953 roku, w Krakowie. Na początku swojego istnienia publikowało głównie dzieła pochodzące z XIX i XX wieku. Oficyna była wtedy jednym z najlepszych wydawnictw pod względem edytorskim. Po upadku PRL-u, gdy na rynku pojawiło się wiele nowych, konkurencyjnych firm, Wydawnictwo Literackie nieco podupadło. Ale już pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku, firma z powrotem stanęła na nogi. W 1997 roku wydawnictwo otrzymało nawet „prestżową Nagrodę Sezonu Wydawniczo-Księgarskiego „Ikar”.” [Gołębiewski 2009, s. 373]. Oficyna została sprywatyzowana w 2001 roku i od tej pory jest spółką akcyjną.

Ilustracja 27: Logo
Wydawnictwa
Literackiego.

W obecnej chwili Wydawnictwo Literackie stara się trafić ze swoją ofertą do szerokiego grona odbiorców. „Obok dzieł autorów uznanych jak: Czesław Miłosz, Wisława Szymborska, Stanisław Barańczak, (...) ksiądz Jan Twardowski czy Adam Zagajewski publikowane są debiuty literackie z nurtu beletrystyki popularnej, tytuły skierowane dla dzieci, publikacje z zakresu duchowości czy książki poradnikowe. Redakcja stara się zachować symetrię między literaturą polską, a tytułami autorów zagranicznych.” [Gołębiewski 2009, s. 370]. Poza wspomnianymi wyżej autorami, Wydawnictwo Literackie współpracuje także z innymi znanymi pisarzami, między innymi Katarzyną Grocholą, Januszem L. Wiśniewskim, Jackiem Dukajem i Olgą Tokarczuk. „Firma jest wyłącznym wydawcą dzieł między innymi Witolda

Gombrowicza, Doroty Terakowskiej, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. W 2008 roku podjęto natomiast decyzję o rezygnacji z wyłączności na edycję dzieł Stanisława Lema. (...) [Wcześniej] nakładem Wydawnictwa Literackiego ukazała się 33-tomowa edycja *Dzieł Zebranych* pisarza (...). Oficyna wydała też 20 innych publikacji Lema. (...)

W 1999 roku, wspólnie ze Znakiem, Wydawnictwo Literackie rozpoczęło edycję dzieł Czesława Miłosza. Opublikowano także *Dzieła* Witolda Gombrowicza (piętnaście tomów).” [Gołębiowski 2009, s. 370-371, 375].

Wiele dzieł, które ukazały się za sprawą Wydawnictwa Literackiego stało się bestsellerami lub zostało wyróżnione prestiżowymi nagrodami. Przykładem powieści cieszącej się dużą popularnością niech tu będzie *Trzepot Skrzydeł* Katarzyny Grocholi, a dziełem uznanym przez znawców literatury - *Bieguni* Olgi Tokarczyk, za które autorka w 2008 roku otrzymała Literacką Nagrodę Nike.

Wydawnictwo Literackie od 2003 roku publikuje przygody Ani Shirley. Do tej pory udało mu się już dwukrotnie wydać wszystkie książki z cyklu. W obecnej chwili jest to jedyna w Polsce oficyna wydawnicza, które posiada wyłączność na publikację wszystkich dzieł Lucy Maud Montgomery.

3.11. MEDIASAT POLAND

Firma zaistniała w Polsce w 1997 roku i jest oddziałem hiszpańskiej agencji reklamowej Mediasat Group, która ma przedstawicielstwa w 25 krajach świata. Mediasat nie jest typowym wydawnictwem - specjalizuje się w publikowaniu książek, które następnie dołączane są do czasopism.

De facto firma rozpoczęła działalność na polskim rynku w 2004 roku. Na początku na próbę podjęła współpracę z dwoma lokalnymi gazetami - *Kurierem Porannym* i *Nową Trybuną Opolską*. Do obydwu czasopism zostały dołączone wtedy popularne powieści młodzieżowe. Przeprowadzony „test” zakończył się sukcesem. Mediasat postanowił zacząć działać na ogólnopolską skalę. W tym samym roku firma podjęła współpracę z Agorą i rozpoczęła wydawanie dołączonej do *Gazety Wyborczej* serii *Literatura XX wieku*. Oferowane w ten sposób książki były kupowane tak chętnie, że w 2005 roku dały „Agorze i Mediasatowi pierwsze miejsce na liście największych polskich wydawnictw książkowych.” [Gołębiowski 2005, s. 185]. Po takim sukcesie obydwie firmy podjęły dalszą współpracę, wydając serie takie jak *Klasyka XIX wieku* lub *Encyklopedia Gazety Wyborczej*.

Co ciekawe - żadna z polskich drukarni nie była w stanie wytworzyć wymaganych, wielotysięcznych nakładów książek w cotygodniowych dostęпах czasu. Mediasat zlecał więc wydruk firmom hiszpańskim, niemieckim i francuskim.

W 2004 roku, ramach wspomnianej wyżej współpracy z *Kurierem Porannym* i *Nową Trybuną Opolską* Mediasat jednorazowo opublikował *Anię z Zielonego Wzgórza*.

3.12. POZOSTAŁE WYDAWNICTWA

Przed II wojną światową, w latach 1931-1933 trzy książki z o Ani Shirley opublikowało warszawskie Wydawnictwo „Retor”. W 1939 roku *Anię z Szumiących Topoli* wydała warszawska Księgarnia Popularna. Tymczasem w czasie wojny, w 1944 roku za sprawą Sekcji Wydawniczej Armii Polskiej na Wschodzie ukazała się *Ania z Wyspy* (czyli *Ania na uniwersytecie*).

W latach dziewięćdziesiątych XX wieku *Anię z Zielonego Wzgórza* opublikowało kilka wydawnictw, które funkcjonowały przez bardzo krótki czas i na temat których trudno znaleźć w obecnej chwili więcej informacji. Były to białostocka Krajowa Agencja Wydawnicza (KAW), krakowski Liberal oraz toruńskie oficyny Algo i C&T. Ponadto warszawska Kama wydała *Anię z Avonlea*, bielska Klasyka: *Anię z Zielonego Wzgórza* i *Wymarzony dom Ani*, a Oficyna Wydawnicza Rytm i Wydawnictwo Waza wspólnie opublikowały pierwsze trzy części przygód Ani Shirley.

W latach 2001-2003 *Anię z Zielonego Wzgórza*, *Anię z Avonlea*, *Anię na uniwersytecie* i *Anię z Szumiących Topoli* wydała krakowska oficyna Greg. Niestety *Przewodnik Bibliograficzny* i *Katalog Biblioteki Narodowej* nie podają żadnych informacji na temat tych publikacji. Jedyne wzmianki o nich znajdują się w katalogu sklepu internetowego Empik.pl, ale są to dane niepełne, pozbawione między innymi dokładnych dat wydania książek. W związku z powyższym publikacje Grega nie będą brane pod uwagę w dalszych rozdziałach.

3.13. TŁUMACZE I ILUSTRATORZY

Pomimo usilnych starań, autorce nie udało się znaleźć wielu informacji dotyczących osób, które tłumaczyły i ilustrowały książki z serii o Ani Shirley. Z tego też powodu, w podrozdziale tym przedstawione zostanie po prostu zestawienie wszystkich autorów tłumaczeń oraz ilustracji.

3.13.1. TŁUMACZE

W 1911 roku, na zlecenie Wydawnictwa M. Arcta Rozalia Bernsteinowa przełożyła *Anię z Zielonego Wzgórza*, a kilka lat później także *Anię z Avonlea*. Książki z jej tłumaczeniem ukazały się w sumie czterdzieści pięć razy, z czego trzydziestopięciokrotnie było to tłumaczenie pierwszej części cyklu. O samej Rozalii Bernsteinowej nie udało się znaleźć żadnych informacji. Nieco więcej można za to napisać o jej pracy. Jak zauważa Agnieszka Kuc [*Ania z Zielonego Wzgórza : Stulecie powieści, dok. elektr.*], autorka najnowszego przekładu *Ani z Zielonego Wzgórza* - tłumaczenie Bernsteinowej nie było idealne i zawierało kilka dość istotnych błędów. Na początku XX wieku „modne” było przekładanie zagranicznych tekstów w taki sposób, by możliwie jak najbardziej upodobnić zagraniczne realia do Polskich. I tak przykładowo, w tłumaczeniu Bernsteinowej, kanadyjskie farmy zostały zmienione na dworki, a msze w kościele odprawiał ksiądz, zamiast protestanckiego pastora. Z jakiegoś powodu autorka pierwszego polskiego przekładu diametralnie zmieniała imię jednej z bohaterek powieści: Małgorzata Linde w rzeczywistości nazywała się bowiem Rachelą. Dodatkowo Lucy Maud Montgomery w swojej powieści cytowała wiele wierszy znanych amerykańskich i kanadyjskich poetów. Tymczasem Bernsteinowa wszystkie te fragmenty przetłumaczyła na zwykłą prozę.

Tłumaczenie Bernsteinowej zostało wykorzystane między innymi przez Wydawnictwo M. Arcta, Naszą Księgarnię, Prószyńskiego i Spółkę oraz Wydawnictwo Literackie.

Choć *Ania z Zielonego Wzgórza* najczęściej ukazywała się w przekładzie Rozalii Bernsteinowej, to gdy spojrzeć się na całą serię - prym pod względem liczby wydanych tłumaczeń wiedzie Janina Zawisza-Krasucka. Jest ona autorką przekładu *Ani z Avonlea*, *Ani na uniwersytecie*, *Doliny Tęczy* i *Rilli ze Złotego Brzegu*. W sumie książki z serii o Ani Shirley ukazały się w jej tłumaczeniu sześćdziesiąt dziewięć razy. Przekładami Zawiszy-Krasuckiej posłużyła się między innymi Nasza Księgarnia, Prószyński i Spółka oraz Wydawnictwo Literackie.

Z przedwojennych tłumaczeń, dużą popularnością cieszył się także *Wymarzony dom Ani* w przekładzie Stefana Fedyńskiego, który wydano dwadzieścia razy - głównie za sprawą Naszej Księgarni i Wydawnictwa Literackiego. *Ania na uniwersytecie* (tytuł książki był także tłumaczony jako *Ania z wyspy*) przetłumaczona przez Andrzeja Magórskiego ukazała się trzy razy. Z kolei *Ania z Szumiących Topoli* w przekładzie Marii Rafałowicz-Radwanowej opublikowano jedynie raz, w roku 1939. Dodatkowo warto tu wspomnieć, że Andrzej Magórski to pseudonim, którym posługiwał się Marceł Tarnowski.

Po II wojnie światowej, na zlecenie Naszej Księgarni Aleksandra Kowalak-Bojarczuk przetłumaczyła *Anię z Szumiących Topoli* oraz *Anię ze Złotego Brzegu*. Później tłumaczenie tej drugiej książki zostało wykorzystane ponownie przez Wydawnictwo Literackie. Łącznie wydano dwadzieścia siedem książek w przekładzie tej tłumaczki.

W drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych XX wieku, za sprawą wydawnictwa Podsjedlik-Raniowski i Spółka wszystkie części cyklu o Ani Shirley zostały przetłumaczone na nowo. Później z przekładów tych skorzystały oficyny Hubert i Świat Książki. I tak *Ania z Zielonego Wzgórza* oraz *Ania z Avonlea* przetłumaczone przez Jolantę Ważbińską ukazały się w sumie osiem razy. Tyle samo wydań miały przekłady Anny Dorożalskiej, która przetłumaczyła *Anię z Szumiących Topoli*, *Wymarzony dom Ani* i *Rillę ze Złotego Brzegu*. Przy czym, w przypadku *Ani z Szumiących Topoli* Dorożalska współpracowała z Agnieszką Kościelniak, a książka ta ukazała się cztery razy. Czterokrotnie opublikowano także *Anię na uniwersytecie* w przekładzie Moniki Szar. Z kolei dwukrotnie ukazały się tłumaczenia Agnieszki Drong (*Ania ze Złotego Brzegu*) i Bogusławy Kaniewskiej (*Dolina Tęczy*).

Na zlecenie wydawnictwa Siedmioróg *Anię z Zielonego Wzgórza* przetłumaczyła Dorota Kraśniewska-Darlik. Jej wersja przekładu ukazała się cztery razy. W 1997 roku Klasyka jednorazowo opublikowała *Anię z Zielonego Wzgórza*, *Anię z Szumiących Topoli* (tytuł został przetłumaczony: *Ania z Szumiących Wierzb*) i *Wymarzony dom Ani*, wszystkie w przekładzie Rafała Dawidowicza. Z kolei w latach 1998-1999 za sprawą Prószyńskiego i Spółki nowy przekład autorstwa Jolanty Bartosik zyskały *Ania z Szumiących Topoli*, *Wymarzony dom Ani*, *Ania ze Złotego Brzegu*, *Dolina Tęczy* i *Rilla ze Złotego Brzegu*. W sumie prace tej tłumaczki zostały użyte sześć razy. Kolejne nowe tłumaczenia zostały zlecone przez Zieloną Sowę. I tak *Anię z Zielonego Wzgórza* przetłumaczyła Katarzyna Jakubiak, *Anię z Avonlea* oraz *Anię z Szumiących Topoli* - Ireneusz Socha, *Wymarzony Dom Ani* - Paweł Merecz, *Anię ze Złotego Brzegu* - Inka Malcher, a *Rillę ze Złotego Brzegu* - Grzegorz Rejs. Przekład Rejsa ukazał się tylko jeden raz, prace Malcher zostały wydane trzykrotnie, a przekłady pozostałych autorów - po cztery razy. Przy czym z przekładu autorstwa Katarzyny Jakubiak korzystał także Mediasat.

Tabela 23: Tłumacze książek z cyklu o Ani Shirley.

TLUMACZ:	ILOŚĆ WYDANYCH PRZEKŁADÓW TEGO TLUMACZA:	PRZETŁUMACZONE CZĘŚCI CYKLU O ANI:
Janina Zawisza-Krasucka	69	<i>Ania z Avonlea, Ania na uniwersytecie, Dolina Tęczy, Rilla ze Złotego Brzegu</i>
Rozalia Bernsteinowa	45	<i>Ania z Zielonego Wzgórza, Ania z Avonlea</i>
Aleksandra Kowalak-Bojarczuk	27	<i>Ania z Szumiących Topoli, Ania ze Złotego Brzegu</i>
Stefan Fedyński	20	<i>Wymarzony dom Ani</i>
Jolanta Ważbińska	8	<i>Ania z Zielonego Wzgórza, Ania z Avonlea</i>
Anna Dorożalska	8	<i>Ania z Szumiących Topoli*, Wymarzony dom Ani, Rilla ze Złotego Brzegu</i>
Agnieszka Kuc	7	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>
Jolanta Bartosik	6	<i>Ania z Szumiących Topoli, Wymarzony dom Ani, Ania ze Złotego Brzegu, Dolina Tęczy, Rilla ze Złotego Brzegu</i>
Agnieszka Kościelniak	4	<i>Ania z Szumiących Topoli*</i>
Monika Szar	4	<i>Ania na uniwersytecie</i>
Dorota Kraśniewska-Darlik	4	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>
Katarzyna Jakubiak	4	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>
Ireneusz Socha	4	<i>Ania z Avonlea, Ania z Szumiących Topoli</i>
Paweł Merecz	4	<i>Wymarzony Dom Ani</i>
Andrzej Magórski	3	<i>Ania na uniwersytecie</i>
Rafał Dawidowicz	3	<i>Ania z Zielonego Wzgórza, Ania z Szumiących Topoli</i>
Inka Malcher	3	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>
Agnieszka Drong	2	<i>Ania ze Złotego Brzegu</i>
Bogusława Kaniewska	2	<i>Dolina Tęczy</i>
Maria Rafałowicz-Radwanowa	1	<i>Ania z Szumiących Topoli</i>
Grzegorz Rejs	1	<i>Rilla ze Złotego Brzegu</i>
Przemysław Piekarski	1	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>
Ewa Łozińska-Mańkiewicz	1	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>
Katarzyna Zawadzka	1	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>

*Wspólne tłumaczenie Anny Dorożalskiej i Agnieszki Kościelniak.

Oprac. własne, na podst.: [Krassowska 2005, s. 319]; [Grefkowicz 2005, s. 232]; *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

W 2003 roku na zlecenie Wydawnictwa Literackiego *Anię z Zielonego Wzgórza* przełożyła Agnieszka Kuc. Jej tłumaczenie ukazało się siedem razy. Jak możemy przeczytać

na stronie internetowej Wydawnictwa Literackiego, poświęconej Lucy Maud Montgomery [*Ania z Zielonego Wzgórza : Stulecie powieści*, dok. elektr.], Kuc starała się, by jej praca stylistycznie tylko nieznacznie różniła się od przekładu Bernsteinowej. Jednocześnie tłumaczka poprawiła wyżej wspomniane błędy pierwszej polskiej wersji książki.

Dodatkowo za sprawą innych oficyn na rynku jednorazowo pojawiło się kilka innych tłumaczeń *Ani z Zielonego Wzgórza*. Przekładów takich dokonali: Przemysław Piekarski, Ewa Łozińska-Małkiewicz i Katarzyna Zawadzka. Tabela 23 zestawia ze sobą informacje dotyczące wszystkich wyżej wymienionych tłumaczy i ich przekładów serii o rudowłosej Ani.

3.13.2. ILUSTRATORZY

Ilustracja 28:
Przykładowa
ilustracja *Ani*
z *Zielonego Wzgórza*
autorstwa Bogdana
Zieleńca.

Wydania książek o Ani Shirely, które ukazywały się przed II wojną światową oraz bezpośrednio po niej pozbawione były ilustracji. Pierwsze ozdobiły cykl powieści dopiero za sprawą Naszej Księgarni w 1956 roku. Prace Bogdana Zieleńca [Il. 28] pojawiły się w *Ani z Zielonego Wzgórza*, *Ani z Avonlea*, *Ani na uniwersytecie*, *Wymarzonym domu Ani*, *Dolinie Tęczy* oraz *Rilli ze Złotego Brzegu*. W sumie ukazały się sto dwie książki z jego ilustracjami, z czego w samej *Ani z Zielonego Wzgórza* wykorzystano je dziewiętnaście razy.

W przypadku opublikowanych przez Naszą Księgarnię *Ani z Szumiących Topoli* i *Ani ze Złotego Brzegu* autorką ilustracji była Leonia Janecka. Jej prace wydano w sumie dwadzieścia siedem razy.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych XX wieku, na zlecenie Prószyńskiego i Spółki ilustracje do wszystkich części cyklu stworzyła Katarzyna Karina Chmiel [Il. 29]. Jej obrazy formą nawiązywały do dzieł Bogdana Zieleńca. W sumie prace artystki zostały wykorzystane w piętnastu wydaniach.

W roku 2006 na Wydawnictwo Literackie opublikowało ilustrowaną *Anię z Zielonego Wzgórza*, a w 2008 roku - *Anię z Avonlea*. Autorem obrazów zamieszczonych w obydwóch książkach był Jan de Tusch-Lec.

Ponad to w 1996 roku za sprawą toruńskiego wydawnictwa Algo powstała ilustrowana wersja *Ani z Zielonego Wzgórza*. Zamieszczono w nim osiem całostronnych, kolorowych ilustracji. Dodatkowo każdy rozdział był rozpoczynany przez czarno-biały inicjał, a kończony - również czarno-białą niewielką ilustracją. Autorką wszystkich dzieł była Iwona Mazur-Chmielewska.

Tabela 24 zestawia ze sobą informacje dotyczące prac wszystkich wyżej wymienionych ilustratorów. Jak można zauważyć w polskich wydaniach cyklu o Ani Shirley dominują obrazy Bogdana Zielenieca i to jego wyobrażenie rudowłosej bohaterki bezsprzecznie najlepiej zapisało się w pamięci czytelników.

Ilustracja 29: Przykładowa ilustracja *Ani z Zielonego Wzgórza* autorstwa Katarzyny Kariny Chmiel.

Tabela 24: Ilustratorzy książek z cyklu o Ani Shirley.

ILUSTRATOR:	IŁOŚĆ WYDANYCH KSIĄŻEK Z ILUSTRACJAMI TEGO ARTYSTY:	ZILUSTROWANE CZĘŚCI CYKLU O ANI:
Bogdan Zieleniec	102	<i>Ania z Zielonego Wzgórza, Ania z Avonlea, Ania na uniwersytecie, Wymarzony dom Ani, Dolina Tęczy, Rilla ze Złotego Brzegu</i>
Leonia Janecka	24	<i>Ania z Szumiących Topoli, Ania ze Złotego Brzegu</i>
Katarzyna Karina Chmiel	15	wszystkie części cyklu
Jan de Tusch-Lec	2	<i>Ania z Zielonego Wzgórza, Ania z Avonlea</i>
Iwona Mazur-Chmielewska	1	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>

Oprac. własne, na podst.: *Przewodnik Bibliograficzny; Katalog Biblioteki Narodowej*, dok. elektr.

Na przestrzeni lat cykl książek o Ani Shirley cieszył się dużą popularnością wśród wydawców. Po dzieła Montgomery sięgały zarówno oficyny wyspecjalizowane w publikowaniu dzieł dla dzieci i młodzieży, jak i wydawcy posiadający ofertę skierowaną do szerszego grona odbiorców.

Choć początkowo, przez wiele lat powieści te wydawały jedynie pojedyncze oficyny (na przykład Wydawnictwo M. Arcta i Nasza Księgarnia), to po 1990 roku przygodami Ani Shirley zainteresowało się także wiele nowych wydawnictw. W obecnej chwili można powiedzieć, że wróciliśmy do początkowego stanu rzeczy, ponieważ jedyną w Polsce oficyną, która posiada wyłączność na publikację wszystkich dzieł Lucy Maud Montgomery jest Wydawnictwo Literackie.

Co ważne wydawcy często starali się, by czytelnicy mogli na nowo „odkryć” przygody Ani Shirley. Z tego powodu co jakiś czas pojawiały się nowe tłumaczenia oraz ilustracje powieści. Oczywiście ktoś mógłby zapytać, czy warto było tworzyć nowe przekłady i obrazy, skoro te stare też dobrze oddawały treść dzieła. Ale przecież świat idzie do przodu, a język wypowiedzi się zmienia. I chyba właśnie dlatego tworzenie nowych tłumaczeń, dostosowanych do współczesnych czytelników jest takie ważne. Zwłaszcza, że jest to „przywilej”, z którego nie mogą skorzystać anglojęzyczni czytelnicy, którzy mogą czytać książki Lucy Maud Montgomery tylko w jednej wersji, tej samej, która powstała sto lat temu.

ROZDZIAŁ IV: ANIA POZA KARTAMI POWIEŚCI

Rozdział ten będzie traktował o różnych aspektach, które mniej lub bardziej wiążą się z tym, w jaki sposób powieści Lucy Maud Montgomery są odbierane przez czytelników. Będzie tu mowa o polskich obchodach stulecia pierwszego wydania *Ani z Zielonego Wzgórza*, o adaptacjach - głównie telewizyjnych oraz o nowoczesnych technologiach cyfrowych i tym, jak mogą one wpłynąć na odbiór powieści.

4.1. STULECIE ANI Z ZIELONEGO WZGÓRZA W POLSCE

Na początku tego podrozdziału warto wspomnieć o tym, czym właściwie jest bestseller. Zwykło się tak nazywać dzieło literackie, które odniosło sukces na rynku wydawniczym, stało się czymś, co „najlepiej się sprzedaje”. Według Małgorzaty Mozer [Mozer 1998], bestsellerem może być książka, która znalazła się na liście bestsellerów lub takie dzieło, które w określonym czasie i miejscu najlepiej się sprzedawało - niezależnie od tego, czy znalazło się w rankingu bestsellerów. Mozer dzieli bestsellery na komercyjne, czyli takie, które zyskały swoje miano dzięki dobrej promocji i na bestsellery artystyczne - gdzie wysoka sprzedaż była spowodowana dużymi walorami artystycznymi utworu. Inny zastosowany przez autorkę podział mówi o bestsellerach - sensacjach wydawniczych, które są popularne tylko przez bardzo krótki okres czasu oraz bestsellerach wszechczasów - które weszły do kanonu literatury i sprzedają się dobrze bez względu na upływ czasu.

Biorąc pod uwagę zaprezentowany wyżej podział, *Anię z Zielonego Wzgórza* można zaliczyć bardziej do bestsellerów komercyjnych, niż artystycznych. Ale na pewno jest to jednocześnie bestseller wszechczasów, ponieważ książka sprzedaje się teraz równie dobrze, jak w dniu swojej premiery, w 1908 roku.

W naszym kraju bardzo szybko dostrzeżono walory wychowawcze *Ani z Zielonego Wzgórza*. Już w dwudziestoleciu międzywojennym powieść znalazła się w kanonie lektur szkolnych - została wymieniona w *Spisie książek poleconych do bibliotek szkolnych przez Komisję Oceny Książek do Czytania dla Młodzieży Szkolnej przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w latach od 1923 do 1928 włącznie* „Pozycje określone jako K (konieczne) stworzyły listę kanoniczną. (...) Kanon literatury pięknej ukształtowany został następująco: (...) Grupa III (11 - 13 lat) (...) [Lucy Maud] Montgomery *Ania z Zielonego Wzgórza*” [Leszczyński 2006, s 259]. Od tamtej pory

powieść Lucy Maud Montgomery zagościła w polskich szkołach na stałe i jest ona obowiązkową lekturą także dzisiaj.

W 2008 roku na całym świecie obchodzona była setna rocznica pierwszego wydania *Ani z Zielonego Wzgórza*. W Polsce w organizację jubileuszu zaangażowane było przede wszystkim Wydawnictwo Literackie. Oficyna, specjalnie z okazji rocznicy wydała wszystkie części cyklu, oznaczając je znaczkiem „100 lat Ani z Zielonego Wzgórza”. Na stronie internetowej prezentującej obchody stulecia [*Ania z Zielonego Wzgórza* : *Stulecie powieści*, dok. elektr.] możemy przeczytać,

Ilustracja 30: Paulina Pajestka,
zwyciężczyni konkursu „Ania
XXI wieku”.

że dla nauczycieli Wydawnictwo Literackie przygotowało specjalne warsztaty metodyczne oraz opracowało scenariusze lekcji o Ani Shirley. Dla uczniów zorganizowano z kolei konkursy: literacki i plastyczny, obydwie związane ze stuleciem powieści. Odbył się pokaz filmów na motywach *Ani z Zielonego Wzgórza*. Przeprowadzono także wybory „Ani XXI wieku” [Il. 30].

Ilustracja 31: Bicie rekordu
picia soku marchewkowego
w Szczecinie.

W całej Polsce miała miejsce masa imprez lokalnych, których celem było przybliżenie powieści Lucy Maud Montgomery młodym czytelnikom. Dla przykładu, w Krakowie zorganizowano spotkanie z Agnieszką Kuc - autorką nowego tłumaczenia książki. W Bibliotece Jagiellońskiej odbyła się wystawa prezentująca różne wydania *Ani z Zielonego Wzgórza* oraz innych książek z cyklu. W bibliotece „Pod Ratuszem” w Jarocinie zorganizowano dzień głośnego czytania powieści.

Dodatkowo w trakcie imprezy przeprowadzono wiele konkursów z nagrodami, takich jak bieg z książką na głowie lub jedzenie marchewki na czas. Ponad to w wielu miastach w Polsce, między innymi w Elblągu, Szczecinie [Il. 31] i Krakowie starano się pobić rekord picia soku marchewkowego. Wspólnymi siłami mieszkańców wielu miast - rekord został pobity.

Podczas całego przedsięwzięcia Wydawnictwo Literackie współpracowało z kanadyjskim Instytutem L. M. Montgomery. Instytut ten zajmuje się wspieraniem życia kulturalnego na Wyspie Księcia Edwarda oraz wspomaganiem wszelkich pojawiających się na świecie

inicjatyw, które mają na celu promocję powieści Lucy Maud Montgomery. Jak możemy przeczytać na polskiej stronie internetowej poświęconej stuleciu powieści [*Ania z Zielonego Wzgórza* : *Stulecie powieści* , dok. elektr.] - po usłyszeniu, w jaki sposób obchody stulecia *Ani z Zielonego Wzgórza* były organizowane w naszym kraju, Kanadyjczycy byli bardzo zaskoczeni, gdyż nie przypuszczali, że impreza w naszym kraju zostanie przeprowadzona z aż tak wielkim rozmachem, i że jest u nas tak wielu fanów książek Lucy Maud Montgomery.

W trakcie trwania jubileuszu Wydawnictwo Literackie uruchomiło stronę internetową poświęconą całemu wydarzeniu. Z kolei po zakończeniu obchodów wydano płytę CD, która ilustrowała, jak stulecie Ani obchodzone było w Polsce.

Warto tutaj jeszcze dodać, że teraz, w 2011 roku mija setna rocznica pierwszego wydania *Ani z Zielonego Wzgórza* w Polsce. Niestety z tej okazji nie zaplanowano żadnych uroczystości.

4.2. ADAPTACJE ANI Z ZIELONEGO WZGÓRZA

Adaptacją nazywamy dzieło, które jest przeróbką „mająca na celu dostosowanie go do potrzeb nowych odbiorców bądź do innych niż pierwotnie środków rozpowszechniania.” [Sławiński red. 1976, s. 8]. I tak na przykład książki przeznaczone dla dorosłego czytelnika są adaptowane na utwory literackie dla dzieci. Często jest także tworzenie spektakli teatralnych lub filmów bazujących na utworach literackich. Ten podrozdział zaprezentuje ten ostatni typ adaptacji przygód Ani Shirley.

Jeszcze za swojego życia Lucy Maud Montgomery mogła obejrzeć wiele teatralnych przedstawień bazujących na jej dziełach. Ta forma przekazu była bardzo popularna także w Polsce. W *Polskiej Bibliografii Literackiej* widnieje kilka adnotacji o przedstawieniach teatralnych opartych na *Ani z Zielonego Wzgórza*, które miały miejsce w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku.

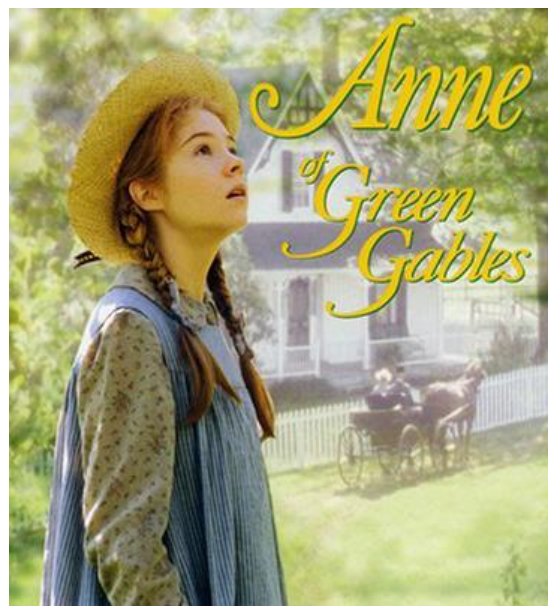
Ale przedstawienia teatralne mogło obejrzeć jedynie wąskie grono odbiorców. Do szerszej publiczności docierały z kolei adaptacje filmowe i telewizyjne.

Sama Lucy Maud Montgomery zobaczyła za życia dwie ekranizacje swojej powieści. Pierwsza, z 1919 roku niezbyt przypadła jej do gustu. Obecnie nie jesteśmy jednak w stanie obejrzeć tego dzieła, ponieważ wszystkie jego kopie zaginęły w niewyjaśnionych okolicznościach. Autorka powieści bardzo dobrze oceniła z kolei drugą adaptację, która

ukazała się w 1934 roku. Co ciekawe, po wystąpieniu w tym filmie odtwórczyni głównej roli zaczęła używać pseudonimu artystycznego Anne Shirley.

W 1985 roku *Anię z Zielonego Wzgórza* [Il. 32] zekranizował Kevin Sullivan, który był zarówno reżyserem i producentem. W 1987 roku Sullivan stworzył drugą część filmu, która w bardzo swobodny sposób adaptowała trzy kolejne części cyklu. W latach 2000 i 2008 spod ręki reżysera wyszły z kolei filmy, które wykorzystywały postać Ani Shirley, ale przedstawiały historie, których Montgomery nigdy nie wymyśliła.

Poza filmami fabularnymi - Ania Shirley pojawiła się także w animowanych serialach. Pierwszy z nich był od 1979 roku produkowany w Japonii, drugi powstał w 2000 roku w Kanadzie. Obydwa były emitowane w Polsce. Szczegóły dotyczące wymienionych wyżej ekranizacji przedstawia Tabela 25.

Ilustracja 32: Plakat filmu *Ania z Zielonego Wzgórza* z 1985 roku.

Tabela 25: Wybrane ekranizacje powieści Lucy Maud Montgomery.

ROK:	EKRANIZOWANA KSIĄŻKA:	DODATKOWE INFORMACJE:
1919	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	wszystkie kopie filmu zaginęły
1934	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	-
1979	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	50-cio odcinkowy, japoński serial animowany
1985	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	
1987	<i>Ania z Avonlea, Ania na uniwersytecie, Ania z Szumiących Topoli</i>	tytuł filmu: <i>Ania z Zielonego Wzgórza: dalsze dzieje</i>
2000	-	tytuł filmu: <i>Ania z Zielonego Wzgórza: dalsze losy</i>
2008	-	tytuł filmu: <i>Ania z Zielonego Wzgórza: nowy początek</i>
2000	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	kanadyjski serial animowany

Oprac. własne na podstawie [Filmweb.pl, dok. elektr].

W jaki sposób adaptacje powieści Lucy Maud Montgomery wpływały na czytelników? Osobom, które nie przeczytały książek w przystępny sposób przybliżyły historię opisaną w powieściach i zapewne zachęcały do lektury. Z kolei ci, którzy wcześniej poznali powieści Lucy Maud Montgomery mogli porównać swoją wizję książkowego świata z tym, który pokazali im twórcy adaptacji.

Ale czy takie adaptacje (zwłaszcza te filmowe) nie sprawiały, że młodzi czytelnicy z mniejszą chęcią sięgali po książkowy oryginał? Prawdopodobnie - nie. Jak zostało już wspomniane wyżej, w Polsce *Ania z Zielonego Wzgórza* jest lekturą szkolną. A nauczyciele, którzy zazwyczaj znają różnice pomiędzy książką i jej ekranizacjami, potrafią bardzo szybko sprawdzić który uczeń „oszukiwał” i jedynie obejrzał film. To z kolei powoduje, że niewielu uczniów podejmuje ryzyko i nie zapoznaje się z lekturą. Tymczasem same filmowe adaptacje książki bardzo często służą jako dodatkowy materiał dydaktyczny - pokazują młodym ludziom realia życia w Kanadzie na początku XX wieku i prezentują tamtejszy styl życia.

4.3. ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA W ŚWIECIE WSPÓŁCZESNYCH TECHNOLOGII

Jak już zostało wspomniane we wcześniejszym rozdziale - w ostatnich latach przygody Ani Shirley dostępne są już nie tylko w tradycyjnej, papierowej formie, ale także w innych, cyfrowych formatach. Dodatkowo na odbiór dzieł Lucy Maud Montgomery niewątpliwie wpływa internet. To ostatnie medium może z kolei oddziaływać na czytelników zarówno pozytywnie, jak i negatywnie.

4.3.1. STRESZCZENIA LEKTUR

Jeszcze w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, do niektórych wydań *Ani z Zielonego Wzgórza* dołączone były opracowania, które zawierały charakterystykę głównych bohaterów, skrócony opis całej książki, a czasem nawet wzory wypracowań dotyczących danej lektury. Na rynku znaleźć można było również same streszczenia powieści. Wydawnictwem, które specjalizowało się w pisaniu tego typu bryków był Greg. Ale publikacje tego typu zazwyczaj nie były kupowane do bibliotek szkolnych - zainteresowany takimi streszczeniami uczeń musiał się w nie zaopatrzyć we własnym zakresie. Dzięki temu liczba osób, które „poszły na skróty” i zamiast *Ani z Zielonego Wzgórza* przeczytała jedynie streszczenie powieści - nie była duża.

Sytuacja diametralnie zmieniła się w ostatnich latach. Obecnie streszczeń i opracowań nie trzeba już kupować w książkowej formie - są one dostępne w internecie, bardzo często zupełnie za darmo. Doprowadziło to do tego, że coraz więcej młodych ludzi sięga po tego typu publikacje i nie podejmuje wysiłku, by przeczytać całą książkę.

W przypadku wspomnianego we wcześniejszym podrozdziale „oszukiwania” związanego z oglądaniem ekranizacji lektur szkolnych - nauczyciel bardzo łatwo mógł zweryfikować, czy uczeń zna treść lektury, czy filmu. Tymczasem dostępne w internecie streszczenia zawierają informacje na tyle dokładne i szczegółowe, że po ich przeczytaniu uczeń bez problemu może sprawiać wrażenie osoby, która zapoznała się z treścią całej książki. A skoro dzięki temu nieprzeczytanie lektury może „ujść płazem”, coraz większa liczba uczniów decyduje sięgnąć po internetowe opracowania.

Dla przykładu: w serwisie bryk.pl [*bryk.pl*, dok. elektr.] znajdziemy streszczenie *Ani z Zielonego Wzgórza*, plan wydarzeń, charakterystykę bohaterów oraz kilka przykładowych wypracowań szkolnych. Inna strona internetowa: *wypracowania.pl* [*wypracowania.pl*, dok. elektr.] oferuje kilkanaście wypracowań związanych z powieścią Lucy Maud Montgomery.

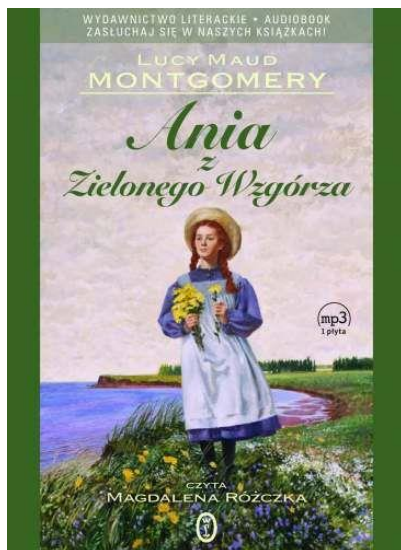
Problem ten dotyczy nie tylko *Ani z Zielonego Wzgórza*, ale także innych lektur szkolnych. Jedynym pozytywnym zjawiskiem wiążącym się z całym tym precedensem może być sytuacja w której uczeń po przeczytaniu streszczenia dojdzie do wniosku, że książka wygląda na ciekawą i postanowi przeczytać ją w całości. Ale to zdarza się bardzo sporadycznie.

4.3.2. AUDIOBOOKI

Innym nowoczesnym wynalazkiem, który niewątpliwie wpłynął na odbiór *Ani z Zielonego Wzgórza* są audiobooki, inaczej zwane książkami czytаныmi. Są to nagrania dźwiękowe zawierające odczytany przez spikera tekst książki. Sam audiobook nie jest co prawda nowym wynalazkiem - dzieła tego typu można było kupić już wiele lat temu: najpierw na płytach gramofonowych, potem na kasetach magnetofonowych, a jeszcze później - na płytach kompaktowych. Ale nośniki tego typu nie miały dużej pojemności - książka mówiona mogła się zmieścić dopiero na kilku płytach lub kasetach. To z kolei powodowało, że audiobooki nie były tanie, a przez to - niewiele osób z nich korzystało.

Dodatkowym problemem było odtworzenie nagranych w ten sposób książek. Odsłuchanie audiobooka w domowym zaciszu było co prawda proste, „schody” zaczynały się, gdy ktoś chciał posłuchać książki, wykonując przy tym czynności, które wymagały wyjścia

na świeże powietrze. Istniały co prawda walkmany - przenośne odtwarzacze kaset magnetofonowych i discmany - odtwarzacze płyt kompaktowych. Były to jednak urządzenia dość duże i nieporęczne. Poza tym obydwie posiadały wiele elementów ruchomych, które działając, zużywały sporą ilość energii elektrycznej z baterii.

Ilustracja 33: Okładka audiobooka *Ania z Zielonego Wzgórza*.

Revolucja nastąpiła w ostatnich latach, wraz z upowszechnieniem się odtwarzaczy mp3. Tego typu urządzenia mieszczą się w kieszeni, w ich pamięci można zapisać wiele godzin nagrań dźwiękowych, a baterie lub akumulatory potrafią działać non stop przez bardzo długi czas.

Format mp3 znacząco wpłynął także na audiobooki. Po pierwsze - w obecnej chwili cała książka czytana zajmuje tylko jedną płytę kompaktową. To znacznie zmniejszyło koszty produkcji tego typu nagrań. Dla przykładu czytana wersję *Ani z Zielonego Wzgórza* [Il. 33] w sklepie Empik.com można nabyć za 36 złotych [*Katalog Empik.com*, dok. elektr.].

Równie znaczące jest także to, że w internecie wiele audiobooków można pobrać za darmo (choć jednocześnie - nie zawsze jest to legalnie). I to właśnie z takich źródeł najchętniej korzystają młodzi ludzie.

Odsłuchanie książki jest zapewne dużo mniejszym „grzechem”, niż przeczytanie streszczenia. Ale odbiór audiobooka nigdy nie będzie taki sam, jak lektura prawdziwej książki.

4.3.3. E-BOOKI

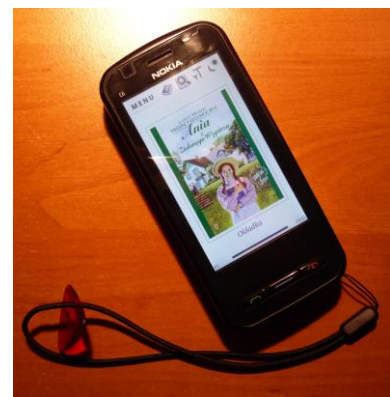
W ostatnich latach, książki coraz częściej zostają wydawane nie tylko w formie papierowej, ale także jako e-booki, inaczej nazywane książkami elektronicznymi. Publikacje takie są zapisane w formacie cyfrowym, a do ich odczytania potrzebne jest odpowiednie urządzenie elektroniczne oraz zainstalowane na nim oprogramowanie. Dodatkowo większość e-booków można samemu drukować. Najpopularniejszą maszyną służącą do wyświetlania treści książek elektronicznych jest komputer. Jednakże dłuższe czytanie z monitora jest męczące - dlatego też niewiele osób decyduje się na taką formę lektury. Dużo przyjemniej

z e-booków korzysta się przy pomocy specjalnych czytników wyposażonych w tak zwany e-papier. Ale urządzenia te nie cieszą się dużą popularnością ze względu na ich wysoką cenę.

Jednakże w ostatnich latach coraz więcej osób (zwłaszcza młodych ludzi) decyduje się na czytanie e-booków przy pomocy swoich telefonów komórkowych. Jak wiadomo - komórki stały się niemal nieodłącznym elementem naszego życia, a to sprawia że na lekturę z tych urządzeń możemy sobie pozwolić w dowolnym miejscu, w każdej wolnej chwili. Co więcej, książki w formacie e-book nie zajmują dużej ilości miejsca w pamięci telefonu, dzięki czemu użytkownicy tego typu urządzeń są w stanie zapisać na nich sporą ilość powieści.

A jak wygląda kwestia odbioru książek w formie elektronicznej? Zwolennicy papierowych wydań zapewne powiedzą, że e-booki są pozbawione duszy, i że ich lektura jest mniej przyjemna. Jednakże odbiór samego tekstu, nieważne czy przedstawionego w formie tradycyjnej, czy elektronicznej - raczej zbytnio się nie różni.

Warto tu poruszyć jeszcze jedną kwestię. Mianowicie e-booki, podobnie jak audiobooki, są masowo, nielegalnie rozprowadzane w internecie. W pewnym sensie precedens ten nie dziwi. Wyprodukowanie książki elektronicznej kosztuje dużo mniej niż stworzenie jej papierowej wersji. Ale mimo to, wydawcy wyceniają e-booki tak wysoko, że są one jedynie o kilka złotych tańsze od tradycyjnej książki. Przykładowo: sklep Empik.com oferuje papierową wersję *Ani z Zielonego Wzgórza* za 24 złote, a jej cyfrowy odpowiednik [Il. 34] za 18 złotych (nie wzięto tutaj pod uwagę promocji) [Katalog Empik.com, dok. elektr.] - obydwie książki zostały opublikowane przez Wydawnictwo Literackie. Tak wysoka cena e-booka nie zachęca do jego zakupu, zwłaszcza, gdy z innych stron internetowych niemal taką samą książkę możemy ściągnąć zupełnie za darmo. Owszem, „pirackie” wersje bardzo często zawierają błędy, są źle sformatowane i prezentują się dużo gorzej od oryginalnych, opracowanych przez wydawnictwa e-booków. Ale czytelników nielegalnych książek elektronicznych to nie zniechęca.

Ilustracja 34: Oryginalna *Ania z Zielonego Wzgórza* w formacie epub na ekranie telefonu komórkowego.

Dodatkowo bardzo często zdarza się, że „pirackie” źródła oferują dużo więcej, niż te oficjalne. I tutaj znowu dając za przykład dzieła Lucy Maud Montgomery: Wydawnictwo Literackie póki co w cyfrowej wersji oferuje tylko *Anię z Zielonego Wzgórza*. Książka

dostępna jest jedynie w formacie epub. I choć jest to dobry format, ponieważ umożliwia przyjemną lekturę na urządzeniach mobilnych z małym ekranem - to jednak wypadałoby, żeby czytelnik miał do wyboru przynajmniej kilka różnych typów zapisu danych. Jeśli z kolei spojrzymy na nielegalne źródła, takie jak chociażby stworzony do przechowywania i udostępniania plików serwis Chomikuj.pl [*Chomikuj.pl*, dok. elektr.] to okaże się, że internauci już dawno zdigitalizowali wszystkie powieści Lucy Maud Montgomery i udostępniają je innym zupełnie za darmo, w wielu różnych formatach, takich, jak chociażby rtf lub pdf.

Niestety powyżej przedstawiony problem prowadzi do tego, że wydawcy coraz częściej decydują się na drukowanie książek w mniejszym nakładzie. W przyszłości być może doprowadzi to do tego, że oficyny nie będą chciały inwestować ani w papierowe wydania książek, ani tym bardziej - w ich nowe tłumaczenia lub ilustracje do nich.

Jak można było zobaczyć w drugim rozdziale - w ostatnich latach zmniejszyła się liczba wznowień książek o Ani Shirley. Należy mieć nadzieję, że był to tylko chwilowy przestój. Ale trzeba być też przygotowanym na pesymistyczną wizję, w której *Ania z Zielonego Wzgórza* stanie się książką rarytasową, wznowianą jedynie raz, na kilka lat tak, jak to miało miejsce w czasach Polski Ludowej.

4.3.4. INTERNET

Powyżej zostały wymienione zagrożenia, jakie dla powieści Lucy Maud Montgomery niosą nowoczesne technologie. Ale każdy kij ma dwa końce i współczesne wynalazki mogą także przyczynić się do jeszcze większego wzrostu popularności Ani Shirley, zwłaszcza wśród młodych ludzi.

Dzięki internetowi czytelnicy Lucy Maud Montgomery - mogą dzielić się ze sobą swoimi przemyśleniami i spostrzeżeniami dotyczącymi dzieł kanadyjskiej pisarki. Istnieją fora, które skupiają polskich fanów powieści. W internecie można także znaleźć też grupy, w których skład wchodzi czytelnicy z całego świata.

Globalny wymiar internetu sprawia, że polscy fani powieści Lucy Maud Montgomery coraz częściej decydują się na czytanie książek w ich oryginalnej, angielskiej wersji. Czy jeszcze dwadzieścia lub pięćdziesiąt lat temu przeciętny uczeń zdecydowałby się na coś takiego? Raczej nie. A w obecnej chwili, gdy na temat przygód Ani Shirley chce się dyskutować z czytelnikami z całego świata - znajomość oryginalnej, angielskiej wersji książki

jest niezbędna. A dzięki temu - *Ania z Zielonego Wzgórza* i kolejne części cyklu zyskują dodatkową wartość edukacyjną.

Uczestniczenie w życiu for i grup dyskusyjnych pobudza także kreatywność internautów. Wielu młodych ludzi tworzy własne ilustracje do dzieł Lucy Maud Montgomery lub pisze opowiadania mniej lub bardziej nawiązujące do treści książek kanadyjskiej pisarki.

Oczywiście zanim pojawił się internet czytelnicy również sporządzili podobne dzieła. Ale wtedy ich prace zazwyczaj trafiały „do szuflady”. Obecnie mają oni możliwość przedstawienia swoich dzieł innym „bratnim duszom” z Polski lub ze świata. A pozostali członkowie tego typu społeczności internetowych nigdy nie pozostają obojętni - komentują dzieła innych i bardzo często zachęcają ich do dalszej twórczości.

Przykładem niech będzie tutaj polskie *Forum fanów Ani z Zielonego Wzgórza* [Il. 35] [*Forum fanów Ani z Zielonego Wzgórza*, dok. elektr.]. W odpowiednich działach użytkownicy zebrały różne informacje dotyczące Lucy Maud Montgomery, jej twórczości oraz ekranizacji książek kanadyjskiej pisarki. Na forum toczą się rozmowy na przeróżne tematy, przykładowo: o okładkach książek Montgomery, o najlepszej wersji tłumaczenia jej powieści oraz o miłości, polityce, historii, medycynie, humorze i innych rzeczach, które pojawiały się w książkach słynnej powieściopisarki.

Ilustracja 35: Logo „Forum fanów *Ani z Zielonego Wzgórza*”.

Podobnie jak na każdym innym forum, tak i tutaj poza „oficjalnymi” działami istnieje także strefa, w której użytkownicy mogą popisać na dowolne, nurtujące ich tematy. Tutaj

internauci dyskutują o swoich gustach filmowych, muzycznych, literackich oraz o tym, jakie jest ich hobby.

Wiele osób zapisanych na forum dzieli się z innymi użytkownikami swoją twórczością: pracami plastycznymi, grafiką komputerową oraz tak zwanym fan fiction - czyli opowiadaniem lub wierszami, które w mniejszym lub większym stopniu nawiązują do twórczości Lucy Maud Montgomery.

Trudno jest opisać szczegółową demografię fora internetowego, jednakże w przypadku *Forum fanów Ani z Zielonego Wzgórza* od razu rzuca się w oczy, że przeważają tutaj „przedstawicielki płci pięknej”. Cały dział poświęcony szkole wskazuje z kolei na to, że większość użytkowników to osoby w młodym wieku, zazwyczaj są to uczennice gimnazjów lub liceów, ale zdarzają się też studentki. Ponad to zapisane na forum osoby pochodzą z różnych regionów Polski, a kilka osób mieszka za granicą.

Bardzo pozytywnym zjawiskiem jest to, że zamieszczone na stronie internetowej wypowiedzi cechują się dużą poprawnością - zarówno jeśli chodzi o kulturę wypowiedzi, jak i o jej stylistykę, gramatykę i ortografię. Użytkowniczki odnoszą się do siebie z szacunkiem, wpisy są sensowne, a użycie tak popularnych w ostatnich czasach emotikon - nie jest nadużywane.

Ilustracja 36: Logo anglojęzycznego serwisu internetowego *Forever Anne*.

Z kolei jeśli chodzi o anglojęzyczne strony internetowe, godnym uwagi jest serwis *Forever Anne* [Il. 36] [*Forever Anne*, dok. elektr.]. Głównym celem witryny jest informowanie o różnych wydarzeniach związanych z twórczością Lucy Maud Montgomery. Zamieszczane są więc informacje o nowych wydaniach książek, zapowiedzi przedstawień teatralnych, zwiastuny filmowe oraz inne zbliżające się wydarzenia kulturalne. Dodatkowo serwis pełni funkcję społecznościową: pozwala użytkownikom na komentowanie wszelkich newsów, dyskusje oraz pisanie blogów.

Poza tym w serwisie Yahoo! Groups [*Yahoo! Groups*, dok. elektr.] istnieje spora liczba grup dyskusyjnych poświęconych kanadyjskiej powieściopisierce i jej dziełom. Niektóre z nich skierowane są do fanów w każdym wieku, inne do młodszych czytelników.

Jak widać na powyższych przykładach, Ania Shirley, mimo iż jest bohaterką ponad stuletnią ciągle ma się dobrze. I choć jej przygody zapewne są odbierane dziś inaczej, niż to było na początku XX wieku, to jednak czytelnicy cały czas o niej pamiętają, wymyślają nowe historie na jej temat i w ten sam sposób - nie pozwalają jej umrzeć.

ZAKOŃCZENIE

Już od stu lat przygody Ani Shirley uczą i bawią polskich czytelników. Książki o przygodach rudowłosej bohaterki opublikowało ponad dwudziestu pięciu wydawców. Były to zarówno oficyny skupiające się na literaturze dla dzieci i młodzieży - takie jak Wydawnictwo M. Arcta lub Nasza Księgarnia - jak i te, które nastawione były na każdą grupę czytelników - przykładowo Prószyński i Spółka oraz Wydawnictwo Literackie. Większość wydawców zainwestowała w wydanie tylko jednej lub co najwyżej kilku części serii. Pełny cykl udało się opublikować Naszej Księgarni, Podsiedlik-Raniowskiemu i Spółce, Prószyńskiemu i Spółce, Bertelsmann Media oraz Wydawnictwu Literackiemu. Przy czym Nasza Księgarnia wydała wszystkie przygody Ani Shirley najwięcej, bo osiem razy.

Wszystkie powieści z serii ukazały się w sumie ponad dwustukrotnie, z czego sama *Ania z Zielonego Wzgórza* więcej, niż pięćdziesiąt razy. Niestety nieznana jest dokładna liczba tych publikacji, ponieważ niektóre z nich nie trafiły do Biblioteki Narodowej w formie egzemplarza obowiązkowego i przez to - znalezienie szczegółowych informacji na ich temat jest w obecnej chwili niemożliwe. Tyczy się to głównie książek wydawnictwa Greg.

Ania z Zielonego Wzgórza była najczęściej wydawaną częścią cyklu. Poza tym popularnością zawsze cieszyła się *Ania z Avonlea* i *Ania na uniwersytecie*. Do 1948 roku - właśnie te trzy książki trafiły na półki księgarń więcej, niż jeden raz. W latach 1956-1990 najmniejszą ilość razy opublikowano *Anię z Szumiących Topoli* (sześć wydań) i *Anię ze Złotego Brzegu* (dwa wydania) - przy czym było to spowodowane w głównej mierze tym, że książki te najpóźniej doczekały się polskich przekładów. Z kolei od 1991 do 2010 roku najrzadziej wydawano ostatnie cztery części cyklu, czyli *Wymarzony dom Ani* (siedemnaście publikacji), *Anię ze Złotego Brzegu* (szesnaście publikacji), *Dolinę Tęczy* (jedenaście publikacji) i *Rillę ze Złotego Brzegu* (dwanaście publikacji).

Wszystkie części cyklu zostały w sumie przełożone przez dwudziestu czterech tłumaczy. Biorąc pod uwagę całą serię - najpopularniejszą autorką przekładów była Janina Zawisza-Krasucka - jej prace zostały opublikowane sześćdziesiąt dziewięć razy. Z kolei w przypadku samej tylko *Ani z Zielonego Wzgórza* najczęściej wydawano tłumaczenie Rozalii Bernsteinowej. Nikomu nie udało się przełożyć wszystkich części cyklu, ale najbliższa tego dokonania była Jolanta Bartosik, która przetłumaczyła sześć książek z serii: *Anię z Szumiących Topoli*, *Wymarzony dom Ani*, *Anię ze Złotego Brzegu*, *Dolinę Tęczy* i *Rillę ze Złotego Brzegu*.

Pierwsze ilustrowane wydanie *Ani z Zielonego Wzgórza* ukazało się dopiero po II wojnie światowej, autorem obrazów był Bogdan Zieleniec, którego prace ozdobiły potem jeszcze kilka następnych części serii. W sumie ilustracje tego artysty zostały wykorzystane w cyklu o Ani Shirley sto dwa razy. Poza Zieleniecem serię ilustrowały jeszcze cztery inne osoby. Tylko jednej z nich - Katarzynie Karnie Chmiel udało się stworzyć obrazy do wszystkich części przygód rudowłosej bohaterki.

Seria o Ani Shirley to nie tylko powieści. Powstało sporo adaptacji filmowych i teatralnych opowiadających o bohaterce stworzonej przez Lucy Maud Montgomery. Niektóre z nich wiernie odwzorowywały treść książek kanadyjskiej pisarki, dla innych powieści były jedynie niewielkim źródłem inspiracji.

Ania z Zielonego Wzgórza doczekała się w Polsce wydania w formie audiobooka oraz e-booka. Pozostałe części cyklu także zostały zdigitalizowane, ale nie przez profesjonalistów tylko internautów - fanów Lucy Maud Montgomery, którzy udostępniają takie cyfrowe wersje powieści w sieci za darmo. Jest to co prawda nielegalny precedens, ale z drugiej strony - właśnie dzięki temu Ania Shirley zaistniała w XXI wieku, w cyfrowym świecie.

Internet sprzyja nie tylko rozpowszechnianiu kopii powieści Lucy Maud Montgomery, ale także zrzesza miłośników jej twórczości. Zarówno na polskich, jak i zagranicznych forach internetowych oraz grupach dyskusyjnych spotykają się internauci, którzy udowadniają, że przygody Ani Shirley nie zdezaktualizowały się z upływem czasu i wciąż posiadają rzeszę fanów.

W 2008 roku na świecie obchodzone było stulecie pierwszego wydania *Ani z Zielonego Wzgórza*. W całej Polsce odbyła się z tego powodu masa imprez. Zjawili się na niej zarówno młodzi, jak i starsi czytelnicy. To wszystko udowodniło, że mimo upływu lat książka nie straciła na popularności. Można więc śmiało stwierdzić, że *Ania z Zielonego Wzgórza* jest ponadczasowym bestsellerem. Kolejne części przygód Ani Shirley cieszą się nieco mniejszą popularnością i ich publikacje ukazują się rzadziej, ale mimo to również są nieprzerwanie dostępne na półkach księgarń. Wciąż też pojawiają się nowe osoby zainteresowane przeczytaniem całego cyklu powieści.

W Polsce powieści Lucy Maud Montgomery wydawało się bez względu na wojenne zawieruchy lub zmiany polityczne. A *Anię z Zielonego Wzgórza* przez ostatnie sto lat przeczytała niezliczona ilość ludzi - bez względu na wiek, zainteresowania lub poglądy.

W obecnej chwili, pomimo tego, że na rynku dostępne jest wiele innych, popularnych książek dla dzieci i młodzieży, Ania Shirley ciągle, właściwie bez trudu znajduje czytelników.

Mam nadzieję, że powyższa praca w znacznym stopniu przybliżyła zarówno życie Lucy Maud Montgomery, polskie wydawnictwa, które na przestrzeni lat publikowały książki kanadyjskiej pisarki jak i historię tego, w jaki sposób poszczególne części cyklu były wydawane na ziemiach polskich.

BIBLIOGRAFIA

1: WYDAWNICTWA INFORMACYJNE

1. Archiwum Allegro. [dok. elektr.] <http://archiwumallegro.pl> [odczyt: 4.07.2011]
2. BIRKENMAJER, Alexander red. nac. (1971). Encyklopedia wiedzy o książce. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, szp. 2874, [1] s.
3. BUCZYŃSKA, Alicja red. (1979). Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży: pisarze, książki, serie, ilustratorzy, przegląd bibliograficzny. Warszawa: Wiedza Powszechna, 799, [1] s.
4. Encyklopedia PWN. [dok. elektr.] <http://www.pwn.pl> [odczyt: 7.07.2011]
5. Filmweb.pl. [dok. elektr.] <http://filmweb.pl> [odczyt: 10.07.2011]
6. GREFKOWICZ, Alina, et.al. (2005). Bibliografia literatury dla dzieci i młodzieży 1901-1917: literatura polska i przekłady. Warszawa: Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy, Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego, 525, [1] s.
7. Katalog Biblioteki Jagiellońskiej. [dok. elektr.] <http://www.bj.uj.edu.pl/uj/katalog> [odczyt: 4.04.2011]
8. Katalog Biblioteki Narodowej. [dok. elektr.] <http://alpha.bn.org.pl/> [odczyt: 4.04.2011]
9. Katalog Empik.com. [dok. elektr.] <http://www.empik.com> [odczyt: 4.05.2011]
10. Katalog Merlin.pl. [dok. elektr.] <http://merlin.pl> [odczyt: 4.05.2011]
11. Katalog Xarchiwum. [dok. elektr.] <http://xarchiwum.pl> [odczyt: 4.05.2011]
12. KRASSOWSKA, Bogumiła; Alina Grefkowicz (1995). Bibliografia literatury dla dzieci i młodzieży 1918-1939: literatura polska i przekłady. Warszawa: BP. Biblioteka Główna 655, [1] s.
13. MAKOWIECKI, Andrzej (2004). Słownik postaci literackich: literatura powszechna. Warszawa: "Świat Książki", 592 s.
14. MIŁKOWSKI, Tomasz (1996). Szkolny słownik postaci literackich. Warszawa: "Delta", 272, [2] s.
15. MiViMu - Moje Wirtualne Muzeum. [dok. elektr.] <http://myvimu.com> [odczyt: 4.05.2011]
16. NEUBERT, Felicja (1971). Bibliografia literatury dla dzieci 1945-1960: przekłady, adaptacje. Warszawa : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 240 s.
17. OTAŁĘGA, Zdzisława red. nac. (2003). Encyklopedia historyczna świata: Tom XIII : Ameryka Pn., Ameryka Pd., Australia i Oceania. Kraków: Agencja Publicystyczno-Wydawnicza Opres, 405, [1] s.

18. Przewodnik Bibliograficzny. Warszawa : Biblioteka Narodowa, 1956-2009.
19. SŁAWIŃSKI, Stanisław red. (1976). Słownik terminów literackich: teoria i nauki pomocnicze literatury. Wrocław : Zakł. Nar. im. Ossolińskich, 577, [2] s.
20. SKRUNDA, Jolanta red. prowadzący (1995). Pisarze świata: słownik encyklopedyczny. Warszawa: Wydaw. Naukowe PWN, 827, [1] s.
21. TREICHEL, Irena red. (1972). Słownik pracowników książki polskiej. Warszawa, Łódź: PWN, 1042, [2] s.
22. Wiem.pl. [dok. elektr.] <http://portalwiedzy.onet.pl> [odczyt: 7.07.2011]
23. Wikipedia - Angielska. [dok. elektr.] <http://en.wikipedia.org> [odczyt: 10.07.2011]
24. Wikipedia - Polska. [dok. elektr.] <http://pl.wikipedia.org> [odczyt: 10.07.2011]
25. Polska bibliografia literacka. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo PAN, lata: 1956-1976.
26. ŻABSKI, Tadeusz, red. (2006). Słownik literatury popularnej. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 767, [2] s.

2: OPRACOWANIA BEZPOŚREDNIO ZWIĄZANE Z TEMATEM

27. ADAMS, James (2008). Lucy Maud suffered 'unbearable psychological pain' [dok. elektr.] <http://v1.theglobeandmail.com/servlet/story/RTGAM.20080924.wmontgomery24/BNStory/mentalhealth/> [odczyt: 1.12.2010]
28. Ania z Wyspy Księcia Edwarda. [dok. elektr.] http://pl.wikipedia.org/wiki/Ania_z_Wyspy_Ksi%C4%99cia_Edwarda [odczyt: 7.07.2011]
29. Ania z Zielonego Wzgórza : Stulecie powieści. [dok. elektr.] <http://ania.wydawnictwoliterackie.pl/> [odczyt: 7.07.2011]
30. BALUCH, Alicja (2008). Od form prostych do arcydzieła: wykłady, prezentacje, notatki, przemyślenia o literaturze dla dzieci i młodzieży. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 209, [1] s.
31. Bertelsmann. [dok. elektr.] <http://pl.wikipedia.org/wiki/Bertelsmann> [odczyt: 1.05.2011]
32. bryk.pl. [dok. elektr.] <http://bryk.pl/> [odczyt: 26.08.2011]
33. Chomikuj.pl. [dok. elektr.] <http://chomikuj.pl/> [odczyt: 26.08.2011]
34. Forum fanów Ani z Zielonego Wzgórza. [dok. elektr.] <https://anneofgreengables.fora.pl> [odczyt: 26.08.2011]
35. GILLEN, Mollie (1994). Maud z Wyspy Księcia Edwarda: biografia L.M. Montgomery / przeł. [z ang.] Zofia Stanisławska-Kocińska. Warszawa: „Nasza Księgarnia”, 203, [5] s.

36. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2002). Rynek Książki w Polsce 2002 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 190-192.
37. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2003). Rynek Książki w Polsce 2003 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 179.
38. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2004). Rynek Książki w Polsce 2004 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 423-424.
39. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2005). Rynek Książki w Polsce 2005 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 156-158, 185-186.
40. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2006). Rynek Książki w Polsce 2006 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 349-350.
41. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz, et.al (2009). Rynek Książki w Polsce 2009 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 370-375, 411-414.
42. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz, et.al (2010). Rynek Książki w Polsce 2010 : Wydawnictwa. Warszawa: Biblioteka Analiz, s. 183, 221-222, 301-303, 376-378.
43. Grupa Publicat. [dok. elektr.] <http://www.publicat.eu/> [odczyt: 1.05.2011]
44. HENRY, Ewa „Spinelli” (2004). Lucy Maud Montgomery, część 1 [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/content/view/795/210> [odczyt: 12.01.2011/]
45. HENRY, Ewa „Spinelli” (2005). Lucy Maud Montgomery, część 2 [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/component/content/893?task=view> [odczyt: 12.01.2011]
46. HENRY, Ewa „Spinelli” (2005). Lucy Maud Montgomery, część 3 [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/component/content/1004?task=view> [odczyt: 12.01.2011]
47. HENRY, Ewa „Spinelli” (2005). Lucy Maud Montgomery, część 4 [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/content/view/998/210/> [odczyt: 12.01.2011]
48. HENRY, Ewa „Spinelli” (2005). Lucy Maud Montgomery, część 5 [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/byl-sobie-czlowiek-arch/1436-lucy-maud-montgomery-cz-5> [odczyt: 12.01.2011]
49. HENRY, Ewa „Spinelli” (2005). Lucy Maud Montgomery, część 6 [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/component/content/1530?task=view> [odczyt: 12.01.2011]
50. HENRY, Ewa „Spinelli” (2008). Lucy Maud Montgomery - Postscriptum [dok. elektr.] <http://www.pinezka.pl/byl-sobie-czlowiek/3517-lucy-maud-montgomery-postscriptum> [odczyt: 12.01.2011]
51. Historia Wydawnictwa Prószyński i S-ka. [dok. elektr.] http://www.proszynski.pl/Profil-a-12-4-2-338_360-.html [odczyt: 3.04.2011]

52. Is this Lucy Maud's suicide note? (2008). [dok. elektr.]
<http://v1.theglobeandmail.com/servlet/story/RTGAM.20080924.wmontgomeryside24/BNStory/mentalhealth> [odczyt: 1.12.2010]
53. KAŃTNY, Marek (2005). O Ani z Zielonego Wzgórza Lucy Maud Montgomery.
W: *Studia Kieleckie. Seria Filologiczna*. Kielce: Kieleckie Towarzystwo Naukowe, nr 5, s. 109-126
54. KITRASIEWICZ, Piotr; Łukasz Gołębiowski (2005). Rynek książki w Polsce 1944-1989.
Warszawa : Biblioteka Analiz, s. 77-78.
55. LESZCZYŃSKI, Grzegorz (2006). Kanon książek - pojęcie i sprzeczności.
W: *Książka dziecięca 1990-2005. Konteksty literatury popularnej i literatury wysokiej*.
Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, s. 255-268.
56. MACDONALD BUTLER, Kate (2008). The heartbreaking truth about Anne's creator
[dok.elekt.]
<http://v1.theglobeandmail.com/servlet/story/RTGAM.20080919.wmhmontgomery0920/BNStory/mentalhealth/> [odczyt: 1.12.2010]
57. MARKIEWICZ, Henryk (1995). Teorie powieści za granicą: Od początków do schyłku XX wieku.
Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 135-142.
58. MONTGOMERY, Lucy Maud (1996). *Krajobraz z dzieciństwa* / przeł. [z ang.] Ewa Horodyska.
Warszawa: „Nasza Księgarnia”, s. 48, 58.
59. MOZER, Małgorzata (1998). Bestseller: wstęp do problematyki badawczej i próba definicji.
W: *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum*. Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, nr 8, s. 99-114.
60. SKRZYPCZAK, Andrzej (2003). Księgarnia i wydawnictwo Michała Arcta w Warszawie 1887-1950.
W: *Warszawscy wydawcy*. Warszawa: Wojewódzka Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy, Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego, s. 21-39.
61. Wydawnictwo Siedmioróg. [dok. elektr.] http://wydawnictwo-siedmiorog.pl/?pg=w_siedmiorog [odczyt: 2.04.2011].
62. wypracowania.pl. [dok. elektr.] <http://wypracowania.pl/> [odczyt: 26.08.2011]
63. Yahoo! Groups. [dok. elektr.] <http://groups.yahoo.com/> [odczyt: 26.08.2011]
64. ZAJĄC, Michał (2002). Raport o książce dla dzieci i młodzieży. Warszawa: Biblioteka Analiz, 143, [1] s.

3: OPRACOWANIA METODOLOGICZNE

65. BEDNARSKA-RUSZAJOWA, Krystyna (1989). Metoda bibliograficzna i jej zastosowanie. W: Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków : Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, s. 38-53.
66. JASKOWSKA, Bożena (2011). Informacja naukowa [dok. elektr.] http://www.jaskowska.pl/informacja_naukowa.pdf, slajdy 33-34 [dostęp: 26.08.2011]
67. MIGOŃ, Krzysztof (2004). O przedmiocie badań współczesnej bibliologii. [dok. elektr.] <http://www.up.krakow.pl/konspekt/19/migon.html> [dostęp: 26.08.2011]
68. STANISZ, Agata (2008). Metoda biograficzna [dok. elektr.] <http://kinship.blox.pl/2008/05/Ad-3-Metoda-biograficzna.html> [dostęp: 26.08.2011]

4: OPRACOWANIA UZUPEŁNIAJĄCE

69. BRZOZOWSKA, Zdzisława (1970). Andersen w Polsce : historia recepcji wydawniczej. - Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 122, [2] s.
70. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2008). Śmierć Książki = No Future Book. - Warszawa : Biblioteka Analiz, 145, [3] s.
71. GOŁĘBIEWSKI, Łukasz (2009 b). E-książka = E-book : szerokopasmowa kultura. - Warszawa : Biblioteka Analiz, 132, [2] s.

INDEKS NAZWISK

W indeksie nie uwzględniono nazwiska: **Montgomery, Lucy Maud.**

- Adams, James 104
Andersen, Hans Christian 24
Arct, Bohdan 68, 69
Arct, Jerzy 66, 68, 69
Arct, Stanisław (1818-1900) 65
Arct, Stanisław (1884-1963) 67-70
Arct, Stanisław 69
Arct, Michał (1840-1916) 65-67
Arct, Michał (zm. 1942) 68
Arct, Teofilia 65
Arct, Zbysław 68, 69
Arct, Zygmunt 66- 68
Bahdaj, Adam 71
Baluch, Alicja 104
Barańczak, Stanisław 79
Bartosik, Jolanta 49, 51, 83, 84, 100
Bednarska-Ruszajowa, Krystyna 3, 107
Bernsteinowa, Rozalia 26, 29, 31, 34, 35, 36, 41, 49, 51, 54, 56, 82, 84, 100
Birkenmajer, Aleksander 7, 64, 70, 103
Blythe, Gary 49, 50
Brzechwa, Jan 71, 74
Brzozowska, Zdzisława 8, 107
Buczyńska, Alicja 6, 103
Burns, Robert 17
Buyno-Arctowa, Irena 69
Buyno-Arctowa, Maria 69
Byron, George Gordon 17
Carroll, Lewis 19, 24
Chmiel, Katarzyna Karina 49, 50, 85, 86, 101
Chotomska, Wanda 71
Christie, Agatha 76
Collodi, Carlo 24
Conan Doyle, Artur 24
Czechowicz, Maciej 72
Czyżowski, Mariusz 76
Dawidowicz, Rafał 48, 83, 84
Defoe, Daniel 24
Długosz, Jan 73
Dorożalska, Anna 46, 54, 83, 84
Drong, Agnieszka 46, 54, 83, 84
Dukaj, Jacek 79
Fedan, Iwona 53
Fedyński, Stefan 29, 32, 34-36, 56, 82, 84
Gillen, Mollie 7, 10, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 104
Golczewska, Maria 67
Golczewski, Bronisław 66
Golczewski, Jan 67
Gołębiewski, Łukasz 7, 8, 72, 73, 76-80, 105, 107
Gombrowicz, Witold 79, 80
Gosciny, René 72
Grefkowicz, Alina 7, 27-30, 84, 86, 103
Grimm, bracia 24
Grochola, Katarzyna 76, 79, 80
Gruca, Anna 9
Gruszecki, Artur 65
Hawking, Lucy 72
Hawking, Stephen 72
Henry, Ewa (Spinelli) 10-12, 14, 16-19, 22
Herling-Grudziński, Gustaw 80
Herman-Iżycki, Jacek 75, 76
Jakubiak, Katarzyna 52, 53, 83, 84
Jakupiak, Katarzyna 41
James, Adams 19
Janecka, Leonia 35, 36, 85, 86
Jasienica, Paweł 76
Jaskowska, Bożena 6, 107
Jasson, Tove 72
Kaniewska, Bogusława 46, 54, 83, 84
Kątny, Marek 10, 105
King, Stephen 76

Kitrasiewicz, Piotr 70, 106	Michałowska, Krystyna 36, 37, 39
Knaflewska, Jadwiga 73	Michałowski, Stefan 74
Komorowska, Maria 49, 50	Michałowski, Tomasz 74, 75
Konopnicka, Maria 66, 74	Migoń, Krzysztof 107
Kościelniak, Agnieszka 48, 54, 83, 84	Milne, Alan Alexander 72
Kowalak-Bojarczuk, Aleksandra 35, 36, 39, 56, 83, 84	Milton, John 17
Krassowska, Bogumiła 7, 27-30, 84, 86, 103	Miłkowski, Tomasz 103
Kraśniewska, Dorota 48, 83, 85	Miłosz, Czesław 79, 80
Kraśniewska-Darlik, Dorota zob.	Montgomery, Bruce 11
Kraśniewska, Dorota	Montgomery, Carlyle 11
Kuc, Agnieszka 55, 56, 82, 84, 88	Montgomery, Clara Woolner 10
Kulmowa, Joanna 72	Montgomery, Hugh John 10, 11
Le Guin, Ursula 76	Montgomery, Ila 11
Lead, Herman 12	Montgomery, Kate 11
Lem, Stanisław 80	Mozer, Małgorzata 7, 88, 106
Leszczyński, Grzegorz 88, 105	Musierowicz, Małgorzata 25
Lindberg, Grzegorz 75	Nesbit, Evelyn 13
Lindgen, Astrid 25, 72	Neubert, Felicja 103
Longfellow, Henry Wadsworth 17	Obłucki, Janusz 44, 45
Łozińska-Małkiewicz, Ewa 84, 85	Otałęga, Zdzisława 23, 103
Macdonald Butler, Kate 17, 106	Pajestka, Paulina 88
Macdonald, Chester Cameron 14, 15	Piekarski, Przemysław 41, 84, 85
Macdonald, Evan 13, 14, 16	Podsiedlik, Piotr 72
Macdonald, Evan Stuart 14, 15	Pratchett, Terry 76
Macdonald, Hugh Aleksander 14	Prószyński, Mieczysław 75
Macmillan, George Boyd 13, 16	Rafałowicz-Radwanowa, Maria 30, 82, 84
Macneill, Aleksander Marquis 10, 12	Raniowski, Krzysztof 72
Macneill, John 12	Rejs, Grzegorz 53, 83, 84
Macneill, Lucy Woolner 10, 12, 13	Sempé, Jean-Jaques 72
Magórski, Andrzej 29, 30, 52, 53, 82, 84	Shepard, Ernest 72
Makowiecki, Andrzej 103	Siemionowicz, Michał 73
Makuszyński, Kornel 77	Sienkiewicz, Henryk 73
Malcher, Inka 53, 83, 84	Simpson, Edwin 12
Marianowicz, Antoni 72	Skrunda, Jolanta 7, 104
Markiewicz, Henryk 23, 24, 106	Skrzypczak, Andrzej 7, 65-69, 106
Mazur-Chmielewska, Iwona 41-43, 86	Sławiński, Janusz 7, 64, 90, 104
McRae, Mary Ann 10	Smolnik, Przemysław 69
Medycki, Adam 66	Socha, Ireneusz 53, 83, 84
Merecz, Paweł 52, 53, 83, 84	Stanisławski, Jan 77
	Stanisz, Agata 6, 107

Stecki, Michał 72	Tuwim, Irena 71
Stelązek, Eustazy 67	Tuwim, Julian 74
Sullivan, Kevin 90	Twain, Mark 19, 24, 25
Swift, Jonathan 24	Twardowski, Jan 79
Sykulski, Zbigniew 75, 76	Verne, Juliusz 24
Szar, Monika 46, 54, 83, 84	Wańkiewicz, Melchior 76
Szymborska, Wisława 79	Ważbińska, Jolanta 46, 54, 83, 84
Tarnowski, Marcei zob. Magórski, Andrzej	Weber, Ephriam 12, 16
Tennyson, Alfred 17	Winkowski, Tadeusz 75
Terakowska, Dorota 80	Wiśniewski, Janusz L. 79
Tokarczuk, Olga 79, 80	Zagajewski, Adam 79
Tokarczyk, Agnieszka 71	Zajac, Michał 106
Tokarczyk, Mirosław 71	Zawadzka, Katarzyna 49, 84, 85
Tomaszewski, Tomasz 73	Zawisza-Krasucka, Janina 29-32, 34-36, 51, 56, 82, 84, 100
Treichel, Irena 7, 65, 66, 68, 104	Zieleniec, Bogdan 31, 32, 34, 35, 39, 85, 86, 101
Tubio, Mary Hanley 17	Żabski, Tadeusz 7, 104
Tusch-Lec, Jan de 55, 56, 58, 86	

INDEKS WYDAWNICTW

W indeksie nie uwzględniono wydawnictw wymienionych w bibliografii, aneksie oraz spisie ilustracji. Pogrubioną czcionką zaznaczono strony rozdziałów pracy poświęconych danym wydawnictwom.

Agora 75, 80	Mediasat 41, 80-81
Algo 41, 42, 81	Nasza Księgarnia 8, 28, 31-39, 44, 46, 49, 60, 63, 70-72 , 73, 82, 83, 85, 87, 100
Bertelsmann Media 54, 78-79 , 100	Philip Wilson 41, 77-78
C&T 41, 81	Podsiedlik-Raniowski i Spółka 46-49, 54, 72-74 , 83, 100
Dom Książki Polskiej 29	Prószyński i Spółka 49-51, 75-76 , 82, 83, 100
East European Lonsultants Ltd. 77	Reader's Digest 73
Egmont 73	Rytm 53, 81
Elipsa 74	Sara 76
Frederick A. Stokes Company 21	Sekcja Wydawnicza Armii Polskiej na Wschodzie 6, 29, 30, 81
Greg 6, 76, 81, 92, 100	Siedmioróg 48, 49, 73, 74-75 , 83
Grupa Publicat 74	Świat Książki 54, 73, 78-79 , 83
Hubert 54, 78-79 , 83	Waza 53, 81
Kama 49, 81	WSiP 77
Kant 75	Wydawnictwo B. Rudzkiego 27
KAW 41, 81	Wydawnictwo Dolnośląskie 74
Klasyka 48, 49, 81, 83	Wydawnictwo Literackie 55-60, 62, 79-80 , 82, 83, 87-89, 95, 100
Klub dla Ciebie 78	Wydawnictwo M. Arcta 7, 26-31, 39, 63, 65-70 , 82, 87, 100
Książnica 74	Zielona Sowa 52, 53, 76-77
Księgarnia Francuza 29	
Księgarnia Popularna 29, 30, 81	
L. C. Page Company 19-21	
Larousse 74	
Liberal 41, 81	

ANEKS: BIBLIOGRAFIA CYKLU O ANI Z ZIELONEGO WZGÓRZA

Aneks prezentuje opisy bibliograficzne poszczególnych wydań *Ani z Zielonego Wzgórza* oraz kolejnych części cyklu. Opisy zostały pogrupowane według poszczególnych tytułów cyklu, przedstawione w kolejności chronologicznej, a następnie alfabetycznie według nazwy wydawnictwa.

Aneks stworzono na podstawie opisów pochodzących z *Przewodnika Bibliograficznego*, *Katalogu Biblioteki Narodowej*, *Katalogu Biblioteki Jagiellońskiej*, *Bibliografii literatury dla dzieci i młodzieży 1901-1917* opracowanej przez Alinę Grefkowicz oraz *Bibliografii literatury dla dzieci i młodzieży 1918-1939* opracowanej przez Bogumiłę Krassowską i Alinę Grefkowicz. Opisy zostały uzupełnione o brakujące informacje oraz ujednoczone - dopiski autorki zostały napisane kursywą w kwadratowych nawiasach.

ANIA Z ZIELONEGO WZGÓRZA

1. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Anna Montgomery [!] ; z ang. przeł. R[ożalia] Bernsztajnowa. Cz. 1-2. - Warszawa : M. Arct, [1911-1912]. - (232; 224 s.) ; 18 cm.
2. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Anna Montgomery [!] ; z ang. przeł. R[ożalia] Bernsztajnowa. - Warszawa : M. Arct, 1919. - 361 s. ; 20 cm. - Błędna forma nazw. autorki i tłum.
3. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Anna Montgomery [!] ; z ang. przeł. R[ożalia] Bernsztajnowa. - Wyd. 3 ; Warszawa : M. Arct, 1921. - 355 s. ; 17 cm.
4. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Anna Montgomery [!] ; tł. R. Bernsteinowa. - Wyd. 4 ; Warszawa : M. Arct, 1925. - 351 s. ; 19 cm.
5. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Lucy Maud Montgomery ; tł. R. Bernsteinowa. - Wyd. 5 ; Warszawa : M. Arct, [1928]. - 279 s. - Nazw. aut. podane poprawnie.
6. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Lucy Maud Montgomery ; tł. R. Bernsteinowa. - Wyd. 6 ; Warszawa : M. Arct, 1935. - 292 s. ; 20 cm.
7. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Lucy Maud Montgomery ; tł. R. Bernsteinowa. - Wyd. 7 ; Warszawa : M. Arct, 1937
8. *Ania z Zielonego Wzgórza* : powieść / Lucy Maud Montgomery ; tł. R. Bernsteinowa. - Wyd. 8 ; Warszawa : M. Arct, 1939
9. *Ania z Zielonego Wzgórza* / L. M. Montgomery ; [autoryzowany przekł. z ang. R. Bernsteinowa]. - Wyd. 9 ; Wrocław : M. Arct : Dom Książki Polskiej, 1947. - 296, [1] s. ; 21 cm.

10. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; [tłum. z jęz. angielskiego R. Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 2] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia” (Toruńskie Zakł. Graf.), 1956. - 345 [1] s. : il., mapa ; 21 cm.
11. Ania z Zielonego Wzgórza ; Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. R. Bernsteinowa ; *[Janina Zawisza-Krasucka]* ; il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 3 powojenne] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1967. - 562, [6] s. : il., mapa ; 23 cm.
12. Ania z Zielonego Wzgórza ; Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; tł. z ang. R. Bernsteinowa ; *[Janina Zawisza-Krasucka]* ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 4 powojenne] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1970. - 562, [6] s. : il. ; 23 cm.
13. Ania z Zielonego Wzgórza ; Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; tł. z ang. R. Bernsteinowa ; *[Janina Zawisza-Krasucka]* ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 5 powojenne] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1973. - 562, [6] s. : il. ; 23 cm.
14. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. z ang. R. Bernsteinowa ; [il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1976. - 412, [4] s., [1] k. tabl. kolor. ; 21 cm. (Klasyka Młodych)
15. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1980. - 412, [4] s. ; 21 cm.
16. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1984. - 300, [4] s. ; 21 cm.
17. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1985. - 300, [4] s. : il. ; 21 cm.
18. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; [il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1988. - 300, [4] s. : il. ; 21 cm.
19. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 300, [4] s. : il. ; 21 cm.
20. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa. - Białystok : KAW, 1991. - 259 s. ; 21 cm. (Obowiązkowe Lektury Szkolne : klasa 6)

21. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 9] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 300, [4] s. : il. ; 21 cm.
22. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1992. - 300, [4] s. : il. ; 20 cm.
23. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1994. - 300, [4] s. : il. ; 21 cm.
24. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przekł. z [ang.] Przemysław Piekarski. - Kraków : "Liberal", 1995. - 223, [1] s. ; 21 cm. (Lektury Szkolne)
25. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1995. - 297, [1] s. : il. ; 21 cm.
26. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; tł. z [ang.] Jolanta Ważbińska. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, 1995. - 295, [3] s. ; 21 cm.
27. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Dorota Kraśniewska-Durlik. - Wrocław : "Siedmioróg", 1995. - 262, [1] s. ; 21 cm. (Lektura, Zaczarowane Strony : biblioteka światowej literatury dla dzieci)
28. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; nowy przekł. [z ang.] Ewa Łozińska-Małkiewicz ; il. Iwona Mazur-Chmielewska. - Toruń : "Algo", 1996. - 195, [1] s., [8] k. tabl. kolor. : il. ; 25 cm.
29. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1996. - 298, [6] s. : il. ; 21 cm.
30. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; tł. z [ang.] Jolanta Ważbińska. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, [1996]. - 297, [1] s. ; 21 cm.
31. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Dorota Kraśniewska. - [Wyd. 2] ; Wrocław : "Siedmioróg", 1996. - 261, [1] s. ; 21 cm. (Lektura, Zaczarowane Strony : biblioteka światowej literatury dla dzieci i młodzieży)
32. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. z [ang.] Katarzyna Zawadzka. - Warszawa : "Kama", [1997]. - 303, [1] s. ; 21 cm.
33. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; [przekł. z ang. Rafał Dawidowicz]. - Bielsko-Biała : "Klasyka", [1997]. - 212, [4] s. ; 24 cm.

34. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 298, [6] s. : il. ; 21 cm.
35. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; tł. z [ang.] Jolanta Ważbińska. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, [1997] . - 297, [1] s. ; 21 cm.
36. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997. - 424 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
37. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Dorota Kraśniewska. - [Wyd. 1 w tej ed.] ; Wrocław : "Siedmioróg", 1997. - 261, [1] s. ; 21 cm. (Lektura, Zaczarowane Strony : biblioteka światowej literatury dla dzieci i młodzieży)
38. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Katarzyna Jakubiak. - Kraków : "Zielona Sowa", 1997. - 248 s. ; 21 cm.
39. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 298, [6] s. : il. ; 20 cm.
40. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1998. - 424 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
41. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; [przekł. z ang. Rozalia Bernsteinowa]. - Warszawa : PWW [*Philip Wilson Warsaw*], 1998. - 314, [4] s. ; 21 cm.
42. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. z ang. Dorota Kraśniewska. - [Wyd. 3] ; Wrocław : "Siedmioróg", 1998. - 271, [1] s. ; 22 cm. (Zaczarowane Strony : biblioteka światowej literatury dla dzieci i młodzieży)
43. Ania z Zielonego Wzgórza / L. M. Montgomery ; przekł. Rozalia Bernsteinowa. - Toruń : "C&T", 1999. - 255, [1] s. ; 21 cm.
44. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1999. - 298, [6] s. : il. ; 21 cm.
45. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 424 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)

46. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2000. - 298, [6] s. : il. ; 21 cm.
47. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 2001. - 421, [3] s. : il. ; 21 cm.
48. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa. - Warszawa : Rytm : Waza, [2001]. - 362, [2] s. ; 21 cm. (Klasyka)
49. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; ang. przeł. Jolanta Ważbińska. - Warszawa : "Hubert", 2002. - 297, [1] s. ; 21 cm.
50. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2003. - 335, [1] s. ; 18 cm.
51. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Katarzyna Jakubiak. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 245, [3] s. ; 21 cm. (Lektura Szkolna)
52. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; tł. Katarzyna Jakubiak ; oprac. Iwona Fedan. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 239, [1] s. ; 21 cm. (Lektura z Opracowaniem)
53. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; [przekł. Katarzyna Jakubiak]. - Kraków : "Mediasat Poland", 2004. - 251, [2] s. ; 22 cm.
54. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Katarzyna Jakubiak. - Kraków : "Zielona Sowa", 2004. - 245, [3] s. ; 21 cm. (Lektura Szkolna)
55. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 406, [2] s. ; 21 cm.
56. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 406, [2] s. ; 22 cm.
57. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2006. - 406, [3] s. ; 21 cm.
58. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc ; il. Jan de Tusch-Lec. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2006. - 406, [3] s. ; 22 cm.
59. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2006. - 416, [3] s., [14] k. tabl. kolor. ; 25 cm.
60. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 406, [1] s. ; 21 cm.
61. Ania z Zielonego Wzgórza / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 406, [1] s. ; 22 cm.

ANIA Z AVONLEA

62. Ania z Avonlea : dalsze dzieje Ani z Zielonego Wzgórza / L. M. Montgomery ; przeł. z ang. R. Bernsteinowa. - Warszawa : B. Rudzki, 1924. - 284 [4] s. ; 19 cm.
63. Ania z Avonlea : dalsze dzieje Ani z Zielonego Wzgórza / L. M. Montgomery ; przeł. z ang. R. Bernsteinowa. - Warszawa : M. Arct, 1924. - 284 [4] s. ; 19 cm.
64. Ania z Avonlea : dalsze dzieje Ani z Zielonego Wzgórza / L. M. Montgomery ; przeł. z ang. R. Bernsteinowa. - Warszawa : M. Arct, 1927. - 262 s. ; 19 cm.
65. Ania z Avonlea : dalsze dzieje Ani z Zielonego Wzgórza / L. M. Montgomery ; przeł. z ang. R. Bernsteinowa. - Warszawa : M. Arct, 1935. - 251 s. ; 20 cm.
66. Ania z Avonlea : dalsze dzieje "Ani z Zielonego Wzgórza" / L. M. Montgomery ; [autoryzowany przekł. z angielskiego R. Bernsteinowa]. - Wrocław : M. Arct : Dom Książki Polskiej, 1948. - 232, [2] s. ; 21 cm.
67. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; [tłum. z ang. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 2] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia” [Toruńskie Zakł. Graf.], 1957. - 268, [3] s., ; 21 cm.
68. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] R. Bernsteinowa ; [il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1976. - 318, [6] s., [1] k. tabl. kolor. : 21 cm. (Klasyka Młodych)
69. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1980. - 318, [6] s. ; 21 cm.
70. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. z ang. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1984. - 235, [5] s. : rys. ; 21 cm.
71. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1986. - 235, [5] s. : rys. ; 21 cm.
72. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1988. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
73. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.

74. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 9] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
75. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1992. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
76. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1994. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
77. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1995. - 235, [5] s. ; 21 cm.
78. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Jolanta Ważbińska. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, 1995. - 260, [1] s. ; 21 cm.
79. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Jolanta Ważbińska. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, 1996. - 260, [1] s. ; 21 cm.
80. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
81. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Jolanta Ważbińska. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, [1997]. - 260, [1] s. ; 21 cm.
82. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997. - 328 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
83. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przekł. [z ang.] Rozalia Bernsteinowa. - Warszawa : "Kama", [1998]. - 240 s. ; 21 cm.
84. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
85. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1999. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
86. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 328 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
87. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery. - Warszawa : Rytm : Waza, [2000]. - 284 s. ; 21 cm. (Klasyka)
88. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Ireneusz Socha. - Kraków : "Zielona Sowa", 2000. - 221, [1] s. ; 21 cm.

89. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2001. - 235, [5] s. : il. ; 21 cm.
90. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Jolanta Ważbińska. - Warszawa : "Hubert", 2003. - 258, [4] s. ; 21 cm.
91. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 2003. - 328 s. : il. ; 21 cm.
92. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Ireneusz Socha. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 221, [1] s. ; 21 cm.
93. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 280, [7] s. ; 21 cm.
94. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 280, [7] s. ; 22 cm.
95. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 280, [5] s. ; 21 cm.
96. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 280, [5] s. ; 22 cm.
97. Ania z Avonlea / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Rozalia Bernsteinowa ; il. Jan de Tusch-Lec. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2008. - 308, [2] s., [14] k. tabl. : il. kolor. ; 25 cm.

ANIA NA UNIWERSYTECIE

98. Ania z wyspy : dalsze dzieje „Ani z Zielonego Wzgórza” i „Ani z Avonlea” [właśc. *Ania na uniwersytecie*] / L. M. Montgomery ; przeł. [z ang.] Andrzej Magórski [pseud.]. - Warszawa : skł. gł. Dom Książki Polskiej [lub Łódź : Księgarnia *Francuza*], 1930. - 288 s. ; 20 cm.
99. Ania na uniwersytecie / L. M. Montgomery ; [przeł. Janina Zawisza-Krasucka]. - Warszawa : „Retor”, 1939. - 300 s. ; 20 cm.
100. Ania z wyspy : dalsze dzieje „Ani z Zielonego Wzgórza” i „Ani z Avonlea” [właśc. *Ania na uniwersytecie*] / L. M. Montgomery ; przeł. [z ang.] Andrzej Magórski [pseud.]. - Palestyna : Nakł. Sekcji Wydawniczej A.P.W., 1944. - 212 s. ; 18 cm.
101. Ania na uniwersytecie : dalsze dzieje "Ani z Zielonego Wzgórza" i "Ani z Avonlea" / L. M. Montgomery ; [autoryzowany przekł. z ang. Janina Zawisza-Krasucka]. - Wrocław : M. Arct : Dom Książki Polskiej, 1948. - 246, [1] s. ; 20 cm.

102. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; [tłum. z ang. Janina Zawisza-Krasucka ; ilustr. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 2] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia” (Toruńskie Zakł. Graf.), 1957. - 271 [1] s. ; 21 cm.
103. Ania na uniwersytecie ; Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; [tł. Janina Zawisza-Krasucka, Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec]. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1968. - 504, [4] s. ; 23 cm.
104. Ania na uniwersytecie ; Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Janina Zawisza-Krasucka, Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 4] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1971. - 504, [4] s. : il. ; 23 cm.
105. Ania na uniwersytecie; Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Janina Zawisza-Krasucka, Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, dr. 1973. - 504, [4] s. : il. ; 23 cm.
106. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; [il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1976. - 316, [4] s., [1] k. tabl. kolor. : 21 cm. (Klasyka Młodych)
107. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1981. - 316, [4] s. ; 21 cm.
108. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przekł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1984. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
109. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1986. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
110. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1988. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
111. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
112. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 9] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.

113. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1992. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
114. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1994. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
115. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1995. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
116. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Monika Szar]. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, 1995. - 311, [1] s. ; 21 cm.
117. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Monika Szar. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, 1996. - 312 s. ; 21 cm.
118. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
119. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Monika Szar. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, [1997]. - 312 s. ; 21 cm.
120. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997. - 336 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
121. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
122. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1999. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
123. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 336 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
124. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2001. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
125. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery. - Warszawa : Rytm : Waza, [2001]. - 270 s. ; 21 cm. (Klasyka)

126. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Monika Szar. - Warszawa : "Hubert", 2003. - 311, [1] s. ; 21 cm.
127. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; [przeł. Andrzej Magórski]. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 199, [5] s. ; 21 cm. (Czytaj z Sową!)
128. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 296, [4] s. ; 21 cm.
129. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 296, [4] s. ; 22 cm.
130. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 296, [3] s. ; 21 cm.
131. Ania na uniwersytecie / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 296, [3] s. ; 22 cm.

ANIA Z SZUMIĄCYCH TOPOLI

132. Ania z Szumiących Topoli / L. M. Montgomery ; [przekł. autoryz. Marii Rafałowicz-Radwanowej]. - Warszawa : Księgarnia Popularna, 1939. - 329 s. ; 20 cm.
133. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. z ang. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; [il. Leonia Janecka]. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1977. - 295, [1] s. ; 21 cm. (Klasyka Młodych)
137. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 2] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1981. - 295, [1] s. ; 21 cm.
138. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; Leonia Janecka. - [Wyd. 3] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1985. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
139. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 4] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1986. - 221, [3] s. : rys. ; 21 cm.
140. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1988. - 221, [3] s. : rys. ; 21 cm.

141. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
142. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
143. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1993. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
144. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1994. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
145. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1995. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
146. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Anna Dorożalska, Agnieszka Kościelniak]. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, 1995. - 340 s. ; 21 cm.
147. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Anna Dorożalska, Agnieszka Kościelniak. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, 1996. - 339, [1] s. ; 21 cm.
148. Ania z Szumiących Wierzb [właśc. *Ania z Szumiących Topoli*] / Lucy Maud Montgomery ; [przekł. z ang. Rafał Dawidowicz]. - Bielsko-Biała : "Klasyka", [1997]. - 199, [1] s. ; 24 cm.
149. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
150. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Anna Dorożalska, Agnieszka Kościelniak. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, [1997]. - 339, [1] s. ; 21 cm.
151. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.

152. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Jolanta Bartosik ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1998. - 308, [1] s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
153. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1999. - 221, [3] s. : il. ; 21 cm.
154. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Jolanta Bartosik ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 308, [1] s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
155. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2001. - 221, [3] s. : il. ; 20 cm.
156. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Anna Dorożalska, Agnieszka Kościelniak. - Warszawa : "Świat Książki", 2003. - 339, [1] s. ; 21 cm.
157. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Ireneusz Socha. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 224, [3] s. ; 21 cm. (Czytaj z Sową!)
158. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Ireneusz Socha. - Kraków : "Zielona Sowa", 2004. - 224 [3] s. ; 21 cm.
159. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 367, [5] s. ; 21 cm.
160. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 367, [5] s. ; 22 cm.
161. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 367, [4] s. ; 21 cm.
162. Ania z Szumiących Topoli / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Agnieszka Kuc. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 367, [4] s. ; 22 cm.

WYMARZONY DOM ANI

163. Wymarzony dom Ani / L. M. Montgomery ; [przeł. z ang. Stefan Fedyński]. - Warszawa : „Retor”, 1931. - 329 s. ; 20 cm.
164. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec]. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1959. - 279, [1] s. : il. ; 21 cm.

165. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; [il. Bogdan Zieleniec]. - Wyd. 5. ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1977. - 333, [3] s. ; 21 cm. (Klasyka Młodych)
166. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1982. - 333, [3] s. : il. ; 21 cm.
167. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7 i. e. 4] ; Warszawa : "Nasza Księgarnia, 1985. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
168. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1986. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
169. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1989. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
170. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 236, 4 s. : il. ; 21 cm.
171. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 236, 4 s. : il. ; 21 cm.
172. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1993. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
173. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1994. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
174. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1995. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
175. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Anna Dorożalska. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, 1996. - 275, [1] s. ; 21 cm.
176. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; [przekł. z ang. Rafał Dawidowicz]. - Bielsko-Biała : "Klasyka", [1997]. - 180, [4] s. ; 24 cm.
177. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.

178. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
179. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Stefan Fedyński ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1999. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
180. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Jolanta Bartosik ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 296 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
181. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Paweł Merecz. - Kraków : "Zielona Sowa", 2000. - 246, [2] s. ; 21 cm.
182. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Paweł Merecz. - Kraków : "Zielona Sowa", [2001]. - 246, [2] s. ; 21 cm.
183. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Anna Dorożalska. - Warszawa : "Świat Książki", 2003. - 275, [1] s. ; 21 cm.
184. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Paweł Merecz. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 246, [2] s. ; 21 cm. (Czytaj z Sową!)
185. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Anna Dorożalska. - Warszawa : "Świat Książki", 2003. - 275, [1] s. ; 21 cm.
186. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Paweł Merecz. - Kraków : "Zielona Sowa", 2004. - 246, [2] s. ; 22 cm.
187. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Stefan Fedyński. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 306, [5] s. ; 21 cm.
188. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Stefan Fedyński. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 306, [5] s. ; 22 cm.
189. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Stefan Fedyński. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2008. - 306, [3] s. ; 21 cm.
190. Wymarzony dom Ani / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Stefan Fedyński. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2008. - 306, [3] s. ; 22 cm.

ANIA ZE ŻŁOTEGO BRZEGU

191. Ania ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1989. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
192. Ania ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 2] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 286, [2] s. : il. ; 210 cm.

193. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - [Wyd. 3] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
194. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1993. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
195. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1994. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
196. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1995. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
197. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1996. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
198. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
199. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Agnieszka Drong. - Poznań : Podsjedlik-Raniowski i Spółka, cop. 1997. - 343, [1] s. ; 21 cm.
200. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1999. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
201. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Jolanta Bartosik ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 416 s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
202. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Inka Malcher. - Kraków : "Zielona Sowa", 2000. - 272 s. ; 21 cm.
203. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk ; il. Leonia Janecka. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2001. - 286, [2] s. : il. ; 21 cm.
204. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Agnieszka Drong. - Warszawa : "Świat Książki", 2003. - 343, [1] s. ; 21 cm.

205. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Inka Malcher. - Kraków : "Zielona Sowa", 2003. - 272 s. ; 21 cm. (Czytaj z Sową!)
206. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Inka Malcher. - Kraków : "Zielona Sowa", 2004. - 272 s. ; 22 cm.
207. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 354, [3] s. ; 21 cm.
208. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 354, [3] s. ; 22 cm.
209. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 354, [3] s. ; 21 cm.
210. Ania ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Aleksandra Kowalak-Bojarczuk. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2007. - 354, [3] s. ; 22 cm.

DOLINA TĘCZY

211. Dolina Tęczy / L. M. Montgomery ; [tł. z ang. Janina Zawisza-]. - Warszawa : „Retor”, [1932]. - 285 s. : il. ; 19 cm.
212. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec]. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1959. - 244, [3] s. : il. ; 21 cm.
213. Dolina Tęczy ; Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Janina Zawisza Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec]. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1970. - 475, [5] s. : il. ; 23 cm.
214. Dolina Tęczy ; Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; [tł. z ang. Janina Zawisza Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec]. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1972. - 478, [2] s. : il. ; 23 cm.
215. Dolina Tęczy. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; tł. z ang. Janina Zawisza Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 4 : powojenne] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1974. - 478, [2] s. ; 23 cm.
216. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; [il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1977. - 288, [4] s. ; 21 cm. (Klasyka Młodych)

217. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1982. - 288, [4] s. ; 21 cm.
218. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1985. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
219. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1987. - 219, [5] s. : rys. ; 21 cm.
220. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1989. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
221. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
222. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 8] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
223. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1993. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
224. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1996. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
225. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
226. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
227. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; tł. [z ang.] Bogusława Kaniewska. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, 1998. - 291, [1] s. ; 21 cm.
228. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Jolanta Bartosik ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 279, [1] s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
229. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2001. - 219, [5] s. : il. ; 21 cm.
230. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Bogumiła Kaniewska. - Warszawa : "Świat Książki", 2003. - 291, [1] s. ; 21 cm.

231. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 284, [4] s. ; 21 cm.
232. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 284, [4] s. ; 22 cm.
233. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed., dodr. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2009. - 284, [4] s. ; 21 cm.
234. Dolina Tęczy / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed., dodr. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2009. - 284, [4] s. ; 22 cm.
235. Dolina Tęczy / L. M. Montgomery ; [przeł. z ang. Janina Zawisza-Krasucka] . - Warszawa : Cz. Kozłowski [„Retor”], [1933]. - 334 s. ; 19 cm.

RILLA ZE ŻŁOTEGO BRZEGU

236. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; [il. Bogdan Zieleniec]. - [Wyd. 4] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1977. - 327, [5] s. ; 21 cm. (Klasyka Młodych)
237. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1983. - 327, [5] s. ; 21 cm.
238. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1986. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
239. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 4] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1987. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
240. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka. - [Wyd. 5] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1989. - 236, [4] s. : rys. ; 21 cm.
241. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 6] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
242. Rilla ze Żłotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - [Wyd. 7] ; Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1991. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.

243. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1993. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
244. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1996. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
245. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł [z ang.] Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1997. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
246. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1998. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
247. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; tł [z ang.] Anna Dorożalska. - Poznań : Podsiedlik-Raniowski i Spółka, cop. 1998. - 327, [1] s. ; 21 cm.
248. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Jolanta Bartosik ; [il. Katarzyna Karina Chmiel]. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1999. - 329, [3] s. : il. ; 21 cm. (Klasyka Dziecięca)
249. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka ; il. Bogdan Zieleniec. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 2001. - 236, [4] s. : il. ; 21 cm.
250. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; z ang. przeł. Anna Dorożalska. - Warszawa : "Świat Książki", 2003. - 327, [1] s. ; 21 cm.
251. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Grzegorz Rejs. - Kraków : "Zielona Sowa", 2004. - 238, [2] s. ; 21 cm. (Czytaj z Sową!)
252. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 343, [4] s. ; 21 cm.
253. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 1 w tej ed. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2005. - 343, [4] s. ; 22 cm.
254. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 2. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2008. - 343, [2] s. ; 21 cm.
255. Rilla ze Złotego Brzegu / Lucy Maud Montgomery ; przeł. Janina Zawisza-Krasucka. - Wyd. 2. ; Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2008. - 343, [2] s. ; 22 cm.

SPIS TABEL

1. <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> publikowana przez Wydawnictwo M. Arcta.....	27
2. <i>Ania z Avonlea</i> publikowana przez Wydawnictwo M. Arcta.....	27
3. Porównanie lat, w których Wydawnictwo M. Arcta opublikowało <i>Anię z Zielonego Wzgórza</i> i <i>Anię z Avonlea</i>	28
4. Kolejne części cyklu publikowane w latach 1930-1948.....	29
5. Części cyklu wydawane w latach 1911-1948.....	30
6. Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1956-1959.....	32
7. Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1967-1974.....	34
8. Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1976-1983.....	35
9. Książki wydane przez Naszą Księgarnię w latach 1984-1990.....	36
10. Części cyklu wydawane w latach 1956-1990.....	38
11. Wydawnictwa, które po 1990 roku jednorazowo opublikowały <i>Anię z Zielonego Wzgórza</i>	41
12. <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> i kolejne tomy cyklu wydawane przez Naszą Księgarnię po 1990 roku.....	44
13. Książki opublikowane przez wydawnictwo Podsiedlik-Raniowski i Spółka.....	46
14. Lata publikacji książek wydanych przez Podsiedlik-Raniowskiego i Spółkę.....	48
15. Książki opublikowane przez wydawnictwo Prószyński i Spółka.....	51
16. Lata publikacji książek wydanych przez Prószyńskiego i Spółkę.....	51
17. Lata publikacji książek wydanych przez Zieloną Sowę.....	52
18. Książki opublikowane przez wydawnictwo Zielona Sowa.....	53
19. Książki opublikowane przez wydawnictwa Huber i Świat Książki.....	54
20. Książki opublikowane przez Wydawnictwo Literackie do 2010 roku.....	56
21. Lata wydań książek publikowanych przez Wydawnictwo Literackie do 2010 roku.....	60

22. Kolejne części cyklu wydawane w latach 1991-2010.....	61
23. Tłumacze książek z cyklu o Ani Shirley.....	84
24. Ilustratorzy książek z cyklu o Ani Shirley.....	86
25. Wybrane ekranizacje powieści Lucy Maud Montgomery.....	91

SPIS ILUSTRACJI

W nawiasach kwadratowych podane zostały źródła poszczególnych ilustracji.

1. Lucy Maud Montgomery - fotografia z ok. 1882 roku.
[<http://www.anneofgreengables.fora.pl/lmm,7/fotografie-maud,1027.html>, odczyt: 24.05.2011].....10
2. Amerykańska modelka Evelyn Nesbit, zdjęcie z 1901 roku.
[http://en.wikipedia.org/wiki/Evelyn_Nesbit, odczyt: 31.08.2011].....13
3. Grób Lucy Maud Montgomery na cmentarzu w Cavendish na Wyspie Księcia Edwarda.
[<http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Lucy-Maud-Montgomery-Grave-Tombstone-Ann-of-Green-Gables.jpg>, odczyt: 24.05.2011].....16
4. Przykładowe obrazy Bogdana Zieleńca ilustrujące *Anię z Zielonego Wzgórza*.
[*Ania z Zielonego Wzgórza*. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990.].....32
5. Okładki i strony tytułowe *Ani z Zielonego Wzgórza* oraz *Ani z Avonlea* wydanych przez Naszą Księgarnię w 1956 i 1957 roku.
[<http://myvimu.com/exhibit/89325-ania-z-zielonego-wzgorza>, odczyt: 24.05.2011;
<http://193.23.48.135/montgomery-ania-z-avonlea-1957-twarda-oprawa-i1585294168.html>, odczyt: 24.05.2011].....33
6. Okładki książek wykorzystywane w latach 1967-1974.
[<http://allegro.pl/4-x-ania-z-zielonego-wzgorza-montgomery-twarde-i1503855470.html>, odczyt: 24.05.2011].....34
7. Przykładowe okładki zaprojektowane przez Krystynę Michałowską, wykorzystywane przez Naszą Księgarnię od 1984 roku.
[*Ania z Zielonego Wzgórza*. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990;
Ania z Avonlea. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990;
Ania z Szumiących Topoli. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1988;
Rilla ze Złotego Brzegu. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1989.].....37
8. Przykładowe inicjały i ilustracje autorstwa Iwony Mazur-Chmielewskiej, wykorzystane w *Ani z Zielonego Wzgórza* opublikowanej przez wydawnictwo Algo w 1996 roku.
[*Ania z Zielonego Wzgórza*. - Toruń : Algo , 1996.].....42

9. Przykładowa, kolorowa ilustracja autorstwa Iwony Mazur-Chmielewskiej, wykorzystana w *Ani z Zielonego Wzgórza* opublikowanej przez wydawnictwo Algo w 1996 roku.
[Ania z Zielonego Wzgórza. - Toruń : Algo , 1996.].....43
10. Przykładowe okładki zaprojektowane przez Janusza Obłuckiego, wykorzystywane przez Naszą Księgarnię od 1992 roku. [<http://www.empik.com>, odczyt: 24.05.2011].....45
11. Okładki wszystkich części cyklu o Ani Shirley, wykorzystywane przez wydawnictwo Podsiedlik-Raniowski i spółka.
[http://archiwumallegro.pl/zestaw_ania_z_zielonego_wzgorza_lmontgomery_hit_711999432.html, odczyt: 24.05.2011].....47
12. Przykładowe obrazy Katarzyny Kariny Chmiel ilustrujące *Anię z Zielonego Wzgórza*
[Ania z Zielonego Wzgórza. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997.].....50
13. Przykładowe okładki, z obrazami autorstwa Gary’ego Blythe’a, zaprojektowane przez Marię Komorowską, wykorzystywane przez wydawnictwo Prószyński i spółka.
[<http://xarchiwum.pl>, odczyt: 24.05.2011].....50
14. Okładki wszystkich części cyklu o Ani Shirley, wykorzystywane przez Wydawnictwo Literackie w 2005 roku. [<http://www.empik.com>, odczyt: 24.05.2011].....57
15. Przykładowe obrazy Jana de Tusch-Leca ilustrujące *Anię z Zielonego Wzgórza*.
[Ania z Zielonego Wzgórza. - Kraków : Wydawnictwo Literackie, 2006.].....58
16. Okładki wszystkich części cyklu o Ani Shirley, wykorzystywane przez Wydawnictwo Literackie od 2007 roku. [<http://www.empik.com>, odczyt: 24.05.2011].....59
17. Znak Wydawnictwa M. Arcta z 1926 roku.
[<http://www.wbc.poznan.pl/dlibra/docmetadata?id=113006>, odczyt: 24.05.2011].....66
18. Logo wydawnictwa Nasza Księgarnia.
[http://www.nk.com.pl/img/layout/logo_nk.gif, odczyt: 24.05.2011].....70
19. Logo wydawnictwa Podsiedlik-Raniowski i Spółka.
[<http://www.komiks.gildia.pl/wydawnictwa/podsiedlik>, odczyt: 24.05.2011].....72
20. Logo wydawnictwa Siedmioróg.
[<http://www.katalogbiznesu.pl/firma,12176.html>, odczyt: 24.05.2011].....74
21. Logo wydawnictwa Prószyński i Spółka.
[http://www.proszynski.pl/Dla_prasy-a-3-2-340-.html, odczyt: 24.05.2011].....75
22. Logo wydawnictwa Zielona Sowa.
[<http://www.rynek-ksiazki.pl/archiwum/y2009m2>, odczyt: 24.05.2011].....76

23. Logo wydawnictwa Philip Wilson. [http://sztukarnia.pl/?p=1657 , odczyt: 24.05.2011].....	77
24. Logo firmy Bertelsmann. [http://en.wikipedia.org/wiki/File:Logo_Bertelsmann.png , odczyt: 24.05.2011].....	78
25. Logo wydawnictwa Świat Książki. [http://www.arvato.pl/linki_drukuj.aspx , odczyt: 24.05.2011].....	78
26. Logo wydawnictwa Hubert. [Ania z Zielonego Wzgórza. - Warszawa : "Hubert", 2002].....	78
27. Logo Wydawnictwa Literackiego. [http://www.wydawnictwoliterackie.pl/img/top.gif , odczyt: 24.05.2011].....	79
28. Przykładowa ilustracja <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i> autorstwa Bogdana Zieleńca. [Ania z Zielonego Wzgórza. - Warszawa : „Nasza Księgarnia”, 1990.].....	85
29. Przykładowa ilustracja <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i> autorstwa Katarzyny Kariny Chmiel. [Ania z Zielonego Wzgórza. - Warszawa : Prószyński i S-ka, 1997.].....	86
30. Paulina Pajestka, zwyciężczyni konkursu „Ania XXI wieku”. [http://ania.wydawnictwoliterackie.pl/ania_xxi_wieku.php , odczyt: 24.05.2011].....	89
31. Bicie rekordu picia soku marchewkowego w Szczecinie. [http://www.gs24.pl/apps/pbcs.dll/gallery?Site=GS&Date=20080619&Category=GALRIA_AUT&ArtNo=982336911&Ref=PH&Params=Itemnr=15 , odczyt: 24.05.2011].....	89
32. Plakat filmu <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> z 1985 roku. [http://www.filmweb.pl/film/Ania+z+Zielonego+Wzg%C3%B3rza-1985-95415 , odczyt: 30.08.2011].....	91
33. Okładka audiobooka <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> . [http://www.empik.com , odczyt: 30.08.2011].....	94
34. Oryginalna <i>Ania z Zielonego Wzgórza</i> w formacie epub na ekranie telefonu komórkowego. [fotografia własna].....	95
35. Logo „Forum fanów <i>Ani z Zielonego Wzgórza</i> ”. [https://anneofgreengables.fora.pl , odczyt: 24.05.2011].....	97
36. Logo anglojęzycznego serwisu internetowego <i>Forever Anne</i> . [http://foreveranne.com/ , odczyt: 30.08.2011].....	98